KARYS

1971
GRUODIS
Nr. 10

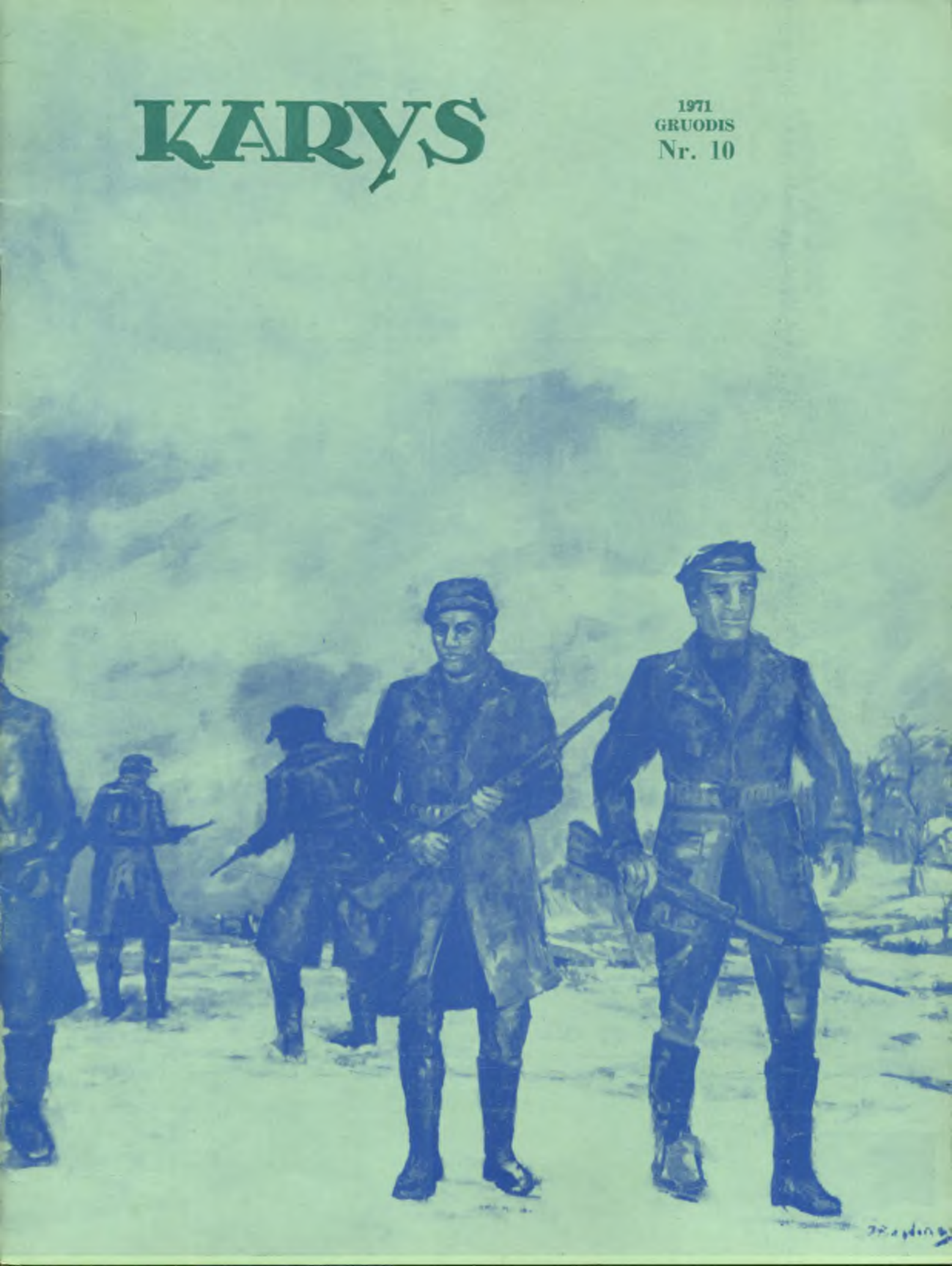

KARYS

1971
Nr. 10 (1477)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

J. Bagdonas — Laisvės kovotojai, Partizanai (V. Maželio nuotr.) [viršelis]
K. Uoginius — Ką man mažam, Kalėdų naktį, močiutė pasakojo 329
V. Lagenpušas — Kariūno atsiminimai 332
J. Matonis — Pakeltas į majoro laipsnį miške 336
R. B. Soumar — Čekoslovakų legionas Rusijoje 338
S. Baipšys — ANBO III ir puodų turgus 341
Z. Szylejko — Audra virš Vilniaus 342
Tremties Trimitas 343
Šaulė Tremtyje 345
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 350
Karinės Žinios 351
Kronika 353

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus

CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė, "Gifts International", "Parama"

DETROIT, MICH. — V. Perminas

GRAND RAPIDS, MICH.—J. Belinis

LOS ANGELES, CALIF. — V. Prižgintas

WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"

WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew Surry

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia

L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — $8.00, pusmečiui — $4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523845 5

Įsteigtas Lietuvoje 1919 — Nepriklausomybės kovų — metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1477) GRUODIS - DECEMBER 1971

Ką man mažam, Kalėdų naktį, močiutė pasakojo

KALPAS UOGINIUS

Pažiūrėki pro seklyčios langą,
Koks kalėdinis dangus ramus —
Ir žvaigždes ir žydintį tą dangų
Atiduotum už senus tėvų namus — —

☆

Pažiūrėki pro seklyčios langą —
Plaukia mėnesio laivu taika . . .
Ir užgimęs Kūdikis tau tiesia ranką,
Ir žvaigždė Kalėdų, lyg Namų Dvasia šviesi
Apkabina širdį . . . vėl tėvų pirkelėje esi . . .

Balys Auginas

Per visą Kūčių dieną šalo, snigo, pustė. Užpustė, it baltom duknom užklojo laukus, miškus, klonius, kalnelius, kelius ir visą mūsų kaimą. Mūsų kaimo galūlaukėje, šiluose, mažoje trobelytėje, nuo seno, gyveno grytelninkas Anupras su jauna, gražia ir protinga dukrele Onute. Jų grytelė buvo užnešta sniegu taip, jog tik iš berūkstančio kamino buvo galima išskirti ją iš šilų ir krūmynų.

Senelis Anupras buvo išėjęs šilan, pajieškoti tinkamos eglaitės, kad Kalėdų proga papuoštų skurdžią savo pirkelę. Onutė, belaukdama tėvelio grįžtant, jau buvo paruošusi Kūčių stalą. Po balta drobine staltiese buvo paskleidusi kvapaus šilų šienelio saują, sustačiusi kryžių, indus su Kūčių patiekalais ir, savo kvapu atšildžiusi mažame grytelės langelyje "akytę", rūpestingai dairėsi, ar nepareina tėvelis. . .

Jau ir audra aprimo, danguje sužibo milijonai spinksinčių žvaigždelių, o tėvelis vis nesirodo. Šile pasitaikydavo vilkų . . . Pagaliau, ji apsigaubė vilnone skara ir nutarė išeiti negrįžtančiojo pajieškoti. Jai per grytelės slenkstį beženginant, sugirgždėjo priemenėlės durys, ir pasigirdo bekratančio sniegą nuo klumpių trepsenimas. Duris pravėrusi, ji pažino tėvelį, atnešusį dailią kalėdinę eglutę:

— O, kokia puiki! Tegul priemenėlėje kiek atšyla. Aš ją papuošiu Kalėdoms, — pasakė Onutė.

Tėvas, apšilęs ir apsitvarkęs, bepasakodamas savo "kelionės" po šilus nuotykius, sėdosi už stalo, o mergaitė, įnešusi vidun eglaitę, puošė ją iš anksto paruoštais "šiaudinukais", apkabinėjo obuoliais, riešutais, kaštanais, o jos viršūnėje uždegė porą žvakučių.

Papuošus eglaitę, abu su tėvu, tyliai susikaupę pasimeldė ir, pasidalinę plotkele, gilioje rimtyje, pradėjo valgyti šventą vakarienę. Pavalgę vienas kitą pasveikino, linkėdami linksmų Kalėdų švenčių, laimingai ir sveikiem sulaukti kitų Kalėdų.

Pagaliau, tėvas, užsirūkęs pypkę, atsisėdo prie besikūrenančio židinėlio ir, pūsdamas dūmus ugniakuran, pypkiavo. Visa sutvarkiusi, prie jo kojų, ant mažo "uslonėlio", atsisėdo ir Onutė. Besiklausydami ugniakure betraškančių žabų šakelių, abu, pamaldžiai susikaupę, tyliai sėdėjo.

Prieš keliolika metų, tokią pat Kalėdų naktį, abu, būdami bedaliai, našlaičiai, susirado vienas

MIELIEMS SKAITYTOJAMS IR RĖMĖJAMS
LINKSMŲ KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR LAIMINGŲ 1972 METŲ
NUOŠIRDŽIAI LINKI
KARYS

kitą. Anuprą persekiojo nesekmės. Mirė jo žmona, o netrukus, džiovos pakirsta, ją pasekė ir dukrelė Onutė. Visa tai atsitiko taip netikėtai ir greitai, kad buvęs jaunas ir stiprus Anupras, kaip šalnos pakirsta gėlė, suvyto, palinko, pražilo... Dar taip neseniai jautęsis laimingas, tokio likimo smūgio jis visai nesitikėjo.

Vienišam gyvenant ir vis taip besisielojant, praslinko metai, atėjo Kalėdos. Anupras, besirengdamas kūčiauti, nusipirko degtinės butelį ir, kad paskandintų savo nelaimes ir vargus, prieš valgant, prisipylė stiklą.

Staiga, į grytelės sieną kažkas lengvai pasibeldė. Anupras pažvelgė pro langelį, tačiau, per apsnigtą ir apšalusį stiklą nieko nepamatė.

— Kas ten beldžiasi? — sudomintas ir besiruošdamas išgerti paklausė Anupras.

Ir vėl pasigirdo beldimas, bet jau ne į sieną, o į duris.

— Ak, tu, nenuorama, — pyktelėjęs tarė Anupras ir atidarė duris. Už durų nieko nebuvo. Naktis buvo šalta, žvaigždėta, tyli, tik sniegas, lygiu sluoksniu viską apdengęs, rodos, spinduliavo.

— Kas čia? — pašaukė Anupras, o niekam neatsiliepiant, dar ilgokai pastovėjo, laukdamas gal kas nors atsilieps, tačiau, nieko nesulaukęs, uždarė grytelės duris ir sugrįžo į savo apytuščią gūžtelę. Pastatė ant trikojo puodelį šildydamas dar dienos metu išvirtus vakarienei barščius ir paskendo savo mintyse.

Tada ir vėl pasigirdo beldimasis į langą.

— Ne kitaip, čia bus naktibaldų "šposininkų" darbas. Gąsdina mat, — pagalvojo Anupras, ir, greitai užsimetęs kailinius, iššoko laukan, pasiryžęs nutverti ir nubausti "štukorių".

Palengva apeidamas grytelę, jis dairėsi, šaukė,bet veltui — niekas neatsiliepė, ir nieko jis nepamatė.

Tik grytelėn grįžtant, po langu, prie trobelės pamatų, jis pastebėjo kokį tai juodą daiktą. Kai priėjęs palietė, patyrė, kad čia gyvo daikto — vaiko esama. Ten gulėjo kamuolėlin susirietusi maža mergaitė, kuri, kaip užguitas žvėrelis, nedrąsiai žvelgė į jį.

— Tai tu beldeisi į langą? — paklausė Anupras.

Mažytė, žiūrėdama į jį, tik lūpytes krutino. Norėdamas išgirsti ką ji sako, Anupras pasilenkė prie jos ir nustebęs išgirdo ją tyliai šnabždant:

— Kristus gimė.

— Vargšė tu, vargšė, labai esi sušalusi, — pratarė Anupras ir paėmęs mergaitę už sugrubusios nuo šalčio rankytės, nusivedė ją trobelėn, o ji vis tebešnabždėjo: — Kristus gimė, Kristus gimė...

— Neprotinga ji, ar kas, — pamanė Anupras ir pakėlęs ją rankomis įnešė vidun. Pasodino ją ant suolelio prie židinėlio, nuavė jai kiaurus bei peršlapusius "burlečius" ir nurengęs sušalusį jos kūnelį, ištrynė jį neišgerta degtine. Paguldęs ją lovon, šiltai savo skrebučiais apklojo. Mergaitė greitai ir giliai užmigo. Po to, Anupras išvirė dar iš žmonos laikų likusių džiovintų liepžiedžių ir ruošėsi mergaitę tais vaistais pagirdyti, kai išgirdo plonu balseliu šaukiant:

— Dėde, dėdyte!

Atsigrįžęs, Anupras nustebo pamatęs mergytę lovoje besėdinčią. Ji buvo jau sušilusi ir dabar jos veideliai žydėte žydėjo, kaip dvi raudonos rožės. Didelės mėlynos akys dėkingai žvelgė į Anuprą. Jis, prisėdęs ant lovos kraštelio, ėmė glostyti jos aukso spalvos galvytę.

— Kuo tu vardu?

— Onutė.

Anupras net atsišliejo iš nustebimo.

— Onute vadino mane mamytė, kuri jau seniai yra mirusi, o naujoji mama manęs taip nebevadino. Ji visada piktai šaukdavo mane: A, tu ircha, kliše, žiopla, vėpla, varna ir panašiai. Kaip tik tėvelį palaidojo, ji pradėjo nebeduoti man nė valgyti, mušė mane. Kartą, išbarusi ir apkūlusi, pasakė: "Eik sau iš mano akių, kur nori, aš turiu savų vaikų būrį — duonos visiem neužtenka"... Paskui apvilko mane bliuzele, apavė šiais "burlečiais" ir įdavusi kiek duonos kelionei, išstūmė pro duris... Duonytę aš seniai suvalgiau, "burlečiai" kiauri — man šalta, o kur tie žmonės, pas kuriuos galėčiau prisiglausti, nežinau... Gal tu, dėdyte, žinai? Aš pas juos dirbčiau, nes moku viską dirbti. Pas pamotę aš vandenį nešiojau, malkas skaldžiau, krosnį kūrenau, tešlą minkiau, skalbiau, ąslą šlaviau ir viską dirbau... Nemanyk, kad maža, bet esu labai stipri. —

Vargšelė, maldaujančiai į Anuprą žvelgdama, prašė padėti jai susirasti vietą — darbą ir prieglaudą kur nors pas gerus žmones... Susijaudino jo širdis pagailo jam tos nelaimingos mažos Onelės ir, neilgai svarstęs nusprendė: Dievas man ją siuntė — paimsiu aš ją vieton mane palikusios savo Onelės. Taip apsisprendus, lyg koks debesys nuslinko — lengva, šviesu ir smagu pasidarė Anupro sieloje.

— Pasilik pas mane, Onute, — tarė jis mergaitei, — būsi mano dukružė. Juk aš turėjau tikrą dukrelę, taipgi Onutę, kuri, kaip ir tavo tikroji mamytė, buvo pašaukta pas Dievulį ir angelus — dangun.

Onelė rimtai ir užjaučiančiai pažvelgė į Anuprą:

— Aš vadinsiu tave tėveliu ir viską tau dirbsiu — pasakė.

Pirmą kartą savo vienatvėje Anupras pajuto sieloje džiaugsmą ir pratarė sau: "Kalėdos, Kūdikėlis Kristus gimė", pakartojo tos vargšelės mergytės, sėdėjusios sniege, žodžius.

Nuo tos nakties, kai Onutė Anupro trobelėje apsigyveno, praslinko ilgas laikotarpis. Anuprą ji visada vadino tėveliu, o jis ją — dukrele. Gyveno jie labai sutartinai. Onutė gerai tvarkė jo bakūžės vidaus ūkį, globojo vištelės, katytę, šėrė ir prižiūrėjo ožkytę, paršelį, šunelį Kudlių. O jis pats, kur bebuvęs tik ir tesirūpino įtikti jai kokia nors dovanėle, pradžiugint ją.

Ir štai, vėl sulaukė Kalėdų. Viskas Anupro gyvenime pasikeitė. Dabar jis patenkintas ir linksmas sėdi sau su Onute prie stalo. Grytelė švariai sutvarkyta. Ji švariai pasirėdžiusi. Ant stalo šventiška Kūčių vakarienė.

"Kūdikėlis Kristus gimė!" Anupras, staiga, atsiminė tuos žodžius, šnabždėtus sustyrusios nuo šaulčio ir įsibauginusios priklydusios mergaitės.

— Pasakyk, Onute, kodėl tu aną naktį, sakei man: "Kristus gimė"?

Mergytė pažvelgė į jį ir ramiu pasitikinčiu balseliu, tyliai prabilo:

— Kai pamotė mane pusnuogę tą šaltą naktį iš namų išvarė, aš maniau, kad numirsiu. Kur buvo man dėtis? Žmonės visur aplinkui svetimi. Perėjau aš visą mūsų didžiulį sodžių, daug kur beldžiausi, bet niekas neįsileido. Tada, pamaniau, eisiu kur kitur, pajieškosiu gerų žmonių. Ir ėjau, kol pamečiau kelią, o jau buvo sutemę, oras subjuro, ėmė nešti sušalusį aštrų sniegą, kuris kirto man į akis ir veidą... Pradžioje buvo labai šalta, o paskui lyg kiek atšilo. Pavargusi atsisė-

J. Juodis, Ave Maria

KARIŪNO ATSIMINIMAI

VERNERIS LAGENPUŠAS

Išbuvęs metus kareiviu viename artilerijos pulke, 1924 m. spalių 1 d. atvykau Karo mokyklon, A. Panemunėje. Po patikrinamųjų kvotimų buvau priimtas ir su kitais 30 jaunuolių paskirtas į vieną būrį, kuris po dviejų metų turėjo baigti Karo mokyklą 8-ja laida. Kiti, kurie neturėjo brandos atestato, sudarė atskirą kuopą ir turėjo išbūti mokykloje net tris metus. Kiekvienas būrys turėjo savo atskirą dienos programą, tik rikiuotės užsiėmimai buvo vykdomi kartu su 9-sios laidos kuopa.

Kas gi buvo tie, 31 žmogus? Dvylika jaunuolių buvo likę iš jau mokykloje išbuvusių kariūnų, — jie kai kur truputį "šlubavo" ir vadovybė rado reikalinga juos dar vienus metus palaikyti. Septyniolika vyrų buvo "naujokai", kurie atvyko, bemaž, tiesiog iš mokyklų suolų. Aš ir mano brolis buvome pusiau naujokai, nes jau buvome atitarnavę metus pulkuose. Taigi, beveik pusė būrio jau žinojo, koks yra kareivio gyvenimas.

Kariūno gyvenimas vistik buvo geresnis, nei kareivio. Kariūnas miegojo lovoje su spiruokliais ir ant vatinio matraco, kareivis, gi — ant lentų ir čiužinio; kariūnas katiliuko nebevartojo, nueina į valgyklą, pavalgo ir išeina, o kareivis pats atsineša sau valgį, duoną ir cukrų gauna dviem dienom ant rankų, be to, žinoma, turi savo katiliuką, peilį ir kita išsivalyti.

Mūsų būrio būrininku buvo vyresniojo kurso kariūnas j. psk. Bonaventūra Guoga, išbuvęs pas mus beveik metus. Jis buvo simpatiškas žmogus, labai korektiškas viršininkas, visada ramus ir niekad nesakęs pažeidžiančio žodžio. Iš jo aš perėmiau būrį.

Kuopos viršila buvo vyr. kurso j. psk. Juozas Urbelis. Jis buvo žymiai griežtesnis, pabaudos taip ir byrėjo iš jo lūpų ir jei kai kurie posakiai nevisai atitiko tikrovę, pav., "vyresniojo kurso kariūnas yra visada teisus", tai Urbelis, kaip viršila, buvo tvarkoje.

Vyresniojo kurso kariūnai prie mūsų mažai kibo. Gal dėl to, kad jų buvo kuo ne tris kart daugiau už mus, kad jų tarpe būta nedaug abiturientų, o svarbiausia, gal dėl to, kad dar buvo ir ruošiamasis kursas iš apie 100 žmonių, ant kurių vyresnieji savo vyresniškumą galėjo pavartoti kiek tik norėjo. Tai ypač pasireiškė per keistai tradicinį "vargelį-tėvelį". Negaliu pasakyti, ar tas "vargelis-tėvelis" buvo Karo mokyklos auklėtinių išradimas, ar pasiskolinimas kažkokios tradicijos iš buv. rusų junkerių mokyklų. Esmė šio "vargelio-tėvelio" yra gana keistoka: kai vyr. kurso kariūnai savo pareigas pas jaunuosius baigia, tai šis pareigų perleidimas švenčiamas šiuo "vargeliu-tėveliu". O, būna taip, kad vieną naktį vyresniesiems leidžiama pas jaunesnius padaryti didžiausią netvarką, k.t., išversti lovas, išmėtyti jų daiktus, ant jaunesnių joti, juos klupdyti ir panašiai. Už šį savavaliavimą joks skundas nebepriimamas, budintis karininkas yra perspėtas ir mokykloje apie pusę valandos laiko viešpatauja chaosas. Kai vyresnieji mus paliko, tai jų "vargelis-tėvelis" labiausia užgulė ruošiamąjį kursą. Pas mus buvo tik apverstos lovos ir daiktai iš spintelių gulėjo išmėtyti po visą kambarį. Čia turiu pažymėti, kad mūsų būrio vyrai, kai jie perdavė savo pareigas jaunesniesiems, nuo šio "vargelio-tėvelio" procedūros atsisakė. Ar tas

---

dau pusnyje pasilsėti. Gi, žiūriu — koks tai mažas, baltas žmogelis pas mane ateina. Priėjo jis ir tarė: "Onute, eime, aš tau kelią parodysiu." Ką gi, parodyk, sakau, bet kaipgi tu, tokiame šaltyje, eini vienmarškinis, basas? Apsisiausk, štai, nors mano bliuzele. Ir aš, nusivilkusi bliuzelę, apgaubiau jį. Tai buvo mažas berniukas, baltais marškinėliais, basas, tik iš jo švietė kaž kokia maloni, švelni ir šilta šviesa. Mano apvelkamas bliuzele jis taip susijuokė, kad net man pasidarė šilta kaip vasarą. Vėliau pastebėjau, kad jis tai vieną tai kitą kojytę pririečia patrina, mat basas — jam šalta. "Aukis va, mano burlečiais" — pasiūliau jam. Šį kartą jis nesijuokė, tik labai mielai pažvelgė į mane. Akys, kaip žvaigždelės, spinduliavo. Ėjom mes, ėjom — jis pirma, aš paskui jį, kol priėjom tavo trobelę. Berniukas, pasistiebęs ant pirštų, pabeldė į langelį, paskui dar į duris, o trečią kartą vėl į langelį, ir sako: "Onute, štai, tu radai sau namelius. Atsimink: šią naktį Kristus gimė," ir dingo, kaip nebuvęs. Žiūriu, aš likausi su savo bliuze ir "burlečiais", bet man buvo nešalta. Tuo metu tu, tėveli, priėjai. . .

Susidomėjęs ir nustebęs išklausė Anupras Onutės pasakojimą ir paklausė:

— O kas gi buvo anas mažas berniukas, kuris per šaltį ir pūgą, spindinčios ir šildančios šviesos gaubiamas, ėjo basas ir vienmarškinis? Ne kitaip, tai turėjo būti pats naujagimis Kūdikėlis Kristus! . . .

— Ir aš taip manau, tėveli — susimąsčiusi atsakė Onutė.

Leonas Virbickas

UŽ LAISVĘ KRITUSIEMS

Kovoje už laisvę jūs tūkstančiai krito,
Bet jus apraudot ir pagerbt — nevalia.
Ranka kruvina baisaus Kremliaus bandito
Neleidžia jus gerbt — pasiguost nedalia.
Kaip siaubas baisus okupantas, žudikas
Išgriovė šventoves, išdraskė kapus,
Neleidžia minėt jūsų atmintį šventą
Ir pančiais vergijos sukaustė visus . . .

Bet jis nesuniekins už laisvę kas krito.
Veltui ardo, griauna paminklus kapus . . .
Mes jums paminklus kietesnius už granitą,
Didvyriai, statysim, — jie amžiais nežus.
Ir jų nesugriaus raudonasis banditas,
Jų raidės ir žodžiai per amžius kalbės.
Paminklai tautos širdyje pastatyti,
Jų joks okupantas sugriaut negalės.

"vargelis-tėvelis" vėliau po mūsų ir vėl buvo įvestas, man nėra žinoma.

Kas gi buvo mūsų auklėtojai? Jei pulkuose puskarininkiai yra kareivių mokytojai, tai Karo mokykloje ta pareiga tenka karininkams, nes puskarininkių čia nebėra. Pirmoji vieta čia tenka būrio ir kuopos vadams, todėl nuo jų ir pradėsiu.

Pirmo būrio vadu buvo kpt. Tarulis. Jis pats buvo baigęs Lietuvos Karo mokyklą, tarnavęs kavalerijoje, pasižymėjo savo smarkumu ir pateko į mokyklą. Jis dėstė mums statutus, šautuvą, vedė rikiuotės užsiėmimus ir gana griežtai prižiūrėjo vidaus tvarką, — pirmus du ar tris mėnesius ateidavo į rytinį patikrinimą ir vis ieškodavo dulkių šautuvo vamzdyje. Šiaip, jis buvo geras viršininkas, savo dalyką žinojo ir mokėjo gerai paaiškinti. Savo būrį visada teisindavo, bet paskum, duodavo velnių. Netarnyboje buvo labai prieinamas ir kiekvienas galėjo pas jį ateiti ieškodamas patarimo. Išbuvęs beveik metus, Tarulis išvyko į Belgiją, akademijon. Vėliau, neradęs išeities iš nelaimingų susidėjusių aplinkybių, Tarulis nusižudė.

Su kpt. Taruilu turėjau vieną pamokantį epizodą. Kai Guoga išėjo ir aš tapau būrininku, turėjau būti pakeltas į jaun. puskarininkio laipsnį. Ir štai, porą dienų prieš pakėlimą, rikiuotės metu, girdižiu: "Grandinis L., vieną valandą po šautuvu!" Atsakęs, "klausau, pone kapitone", negalėjau suprasti, už ką esu nubaustas, tačiau klausti Tarulį būtų nevisai gudru. Atstovėjęs vakare bausmę, nuėjau pas Tarulį ir pranešiau, kad bausmę atlikau, tik esu užmiršęs bausmės pagrindą. Jis man ir pasakė: "Tamsta dar nesi stovėjęs po šautuvu. Greit būsi pakeltas į puskarininikius, kurie taip nebaudžiami. Kad žinotum, ką reiškia stovėti su šautuvu vieną valandą, aš tamstą ir nubaudžiau."

Tarulį pakeitė kpt. Vladas Karvelis, tas pats Karvelis, kuris vėliau nuėjo tarnauti raudonajai vėliavai. Jis dėstė mums lengvąjį ir sunkųjį kulkosvaidį, o be to, vedė rikiuotės užsiėmimus. Savo dalyką žinojo labai gerai ir kaip būrio vadas buvo kariūnų gerbiamas. Būrio vadu Karvelis išbuvo iki galo.

Vis tik, tikru mūsų būrio auklėtoju buvo ne Tarulis ir ne Karvelis, o kapitonas (vėliau majoras) Zigmas Talevičius, mūsų kuopos vadas. Talevičius buvo senesnis, savo laiku baigęs rusų karo mokyklą Vilniuje, praleidęs I Pasaulinį karą fronte ir įgijęs labai didelį karišką patyrimą. Statutai ir rikiuotė buvo jo dalykai, į kuriuos jis kreipė labai daug dėmesio ir griežtai reikalavo besąlyginio išpildymo. Beveik kiekvieną dieną jis užeidavo į būrį, pasikalbėdavo su kariūnais įvairiais klausimais, ir tokiais, kurie nieko bendro su tarnyba neturėjo, pasakydavo, kad jis savo namuose, taip gi, gali būti aplankomas, kas tik kokį svarbų reikalą turi. Tiesa, tarnyboje jis nepakęsdavo kad ir mažiausio apsileidimo ir tučtuojau bausdavo prasižengusį, dažniausiai įprastomis "maždaug tris paras", bet, užtat, kiekvienas žinojo, kad jo kaltės būta. Dėl baudos dydžio, gi, gali būti daug nuomonių. Pagaliau, kuopos vadas visada baudžia griežčiau už būrio vadą.

Vieną mjr. Talevičiaus pasikalbėjimą aš ir dabar dar atmenu. Mūsų bataliono vadu buvo mjr. Girštautas, anksčiau tarnavęs 9-me pėst. pulke. Jis dėstė pas mus šaudymo teoriją, na ir žinoma, prižiūrėdavo rikiuotės užsiėmimus. Vieną dieną batalionas buvo išrikiuotas ir mjr. Girštautas pasakė kariūnams, kad jis, dėl tam tikrų priežasčių, išeina atsargon. Vakare Talevičius sušaukė būrį į klasę ir paaiškino priežastį, dėl kurios mjr. Girštautas apleidžia kariuomenės eiles, nors iš jo pusės nepadaryta jokio baustino prasižengimo. Tik nerašyti įsakymai prašyte prašo taip pasielgti, kaip tai padarė mjr. Girštautas. Ir mjr. Talevičius mums tą reikalą taip žmoniškai išdėstė, kad visas būrys pajuto didelę simpatiją mjr. Girštautui, gi Talevičiui buvo padėkota už "apšvietimą". Girštautui išėjus, bataliono vadu buvo paskirtas plk. ltn. Jackus. Jis pamokų nedėstė, tik "miklino" mus rikiuotėje.

Dar liko du mokyklos karininkai, kurie į ka-

riūnus turėjo šiokią-tokią įtaką, tai mokyklos inspektorius plk. ltn. Pranas Kaunas ir pats viršininkas, gen. ltn. Galvydis-Bykauskas. Kaunas pamokų nedėstė, bet užtat, kuo ne kasdien — bent pirmus metus — ateidavo į rikiuotės užsiėmimus, kurių turėjome apie dvejetą į dieną, ir taip kas savaitė, kas mėnuo, kas met! O, kai ateidavo Kaunas, tai ir pertraukų nebebūdavo, — vis lygiuok, ramiai, laisvai, marširavimas, sukiniai, pagarbos atidavimas ir t.t., veiksmai su šautuvu, grandies, skyriaus, kuopos judėsiai! Kiek laiko buvo sugaišta tai pagarbai, ypač tam kojos mušimui, kurio paskum niekam nereikėjo! Net adm. kpt. Valaitis, kuris pagarbos atidavime, neabejotinai, pirmavo visoje kariuomenėje, pagailėdavo šaligatvio ir kojos nemušė. Kaip tik plk. ltn. Kaunas griežtai reikalavo, kad kojos mušimas būtų gerai girdimas ir taip ilgai, kiek trunka pats pasisveikinimas. Tačiau kiek griežtas Kaunas buvo tarnyboje, tiek malonaus būta jo privačiai. Šiaip ar taip, tačiau, plk. ltn. Kauną kur nors gatvėje sutikti kariūnai vengdavo.

Ramiausias žmogus mokykloje kariūnams buvo pats viršininkas, gen. ltn. Galvydis-Bykauskas. Jau vien dėl jo senesio amžiaus kariūnų pagarba priklausė jam. Žinoma, ir jis papeikdavo, bet jo papeikimas — "žinoma, paršelis" — taip saldžiai skambėjo, kad buvo laikomas net pagyrimu. Jis geriau už visus suprato kariūno psichologiją ir mokėjo tinkamu momentu tarti tinkamą žodį. Matomai jo ilga karo tarnyba, — regis, vien kuopos vadu jis išbuvo apie 16 metų! — buvo kalta, kad kareivio galvosena jam nesudarė paslapties.

Generolas dėstė taktiką iš savo užrašų, kur dar vyravo "linija", tik pabaigoje pereita prie "ugnies". Mūsų būrys sudarė paskutinę laidą, kurią generolas išleido iš Karo mokyklos.

Be šių tiesioginių viršininkų turėjome žymiai daugiau netiesioginių, kurie dėstė tą ar kitą dalyką ir buvo lyg svečiai mūsų internate, tai mūsų lektoriai. Jų turėjome gana daug, bandysiu svarbesnius jų paminėti.

Plk. Vaclovas Janavičius — dėstė artileriją, bet kadangi mokykla ruošė tik pėstininkus, tai jis turėjo nedaug pamokų. Šiaip, geras lektorius. Majoras Austas aiškino minosvaidžius. Jis nemėgo klasės, jam rūpėjo praktiškas darbas su ginklu. Kai 1926 metais Nemuno ledai užsikimšo ir Kaunui grėsė potvynis, Austas su mūsų būriu nuvyko į kairįjį Nemuno krantą, maždaug priešais Viljampolę, kur pastatėme pozicijon du minosvaidžius. Iš čia mes šaudėme į susigrūdusius ledo kalnus ir po trijų šaudymo dienų vanduo protekiais išsprogdintą ledą nusinešė. Nuveikę "priešą" grįžome nugalėtojais į mokyklą. Vėliau, atliekant mūsų būriui šaudymo pratimus, Austas gerokai nukentėjo: dedant miną į vamzdį jis pavėlavo laiku atitraukti ranką ir trijų pirštų oda su mėsa buvo tiesiog nutraukta, beliko tik kauliukai. Savo gero ūpo jis ir tada nenustojo, — vis kartojo savo įprastą "po velnių".

Kariūnai lauko pratimuose

VIII laidos išleistuvių pietūs, 1926 m. rugsėjo 8 d., A. Panemunėje. Viduryje (kair. nuo stulpo) prezidentas Kazys Grinius; į kairę: gen. Radus Zenkavičius, M. Sleževičius — min. pirm.; į deš. nuo prezidento: plk. ltn. J. Papečkys — Kr. Aps. min., ketvirtas: gen. Galvydis-Bykauskas — mokyklos v-kas. Pirmas iš deš. — plk. ltn. Jackus, Bn vadas.

Kpt. Hinentalis dėstė ryšius, geriau pasakius, telefoną. Per tas pora valandų klasėje mažai kas išmokta, jokių lauko užsiėmimų, sakysim, laidų tiesimo, neturėjome, taip kad ir naudos išsinešėm nedaug. Gavome tik bendrą supratimą.

Vyr. ltn. Žitkevičius mokė joti. Čia pamokų turėjome gana daug ir jos buvo visų kariūnų labai mėgiamos. Arkliais aprūpino gusarų pulkas, dažniausiai ne tuos pačius, nemaža jų buvo gerokai kratūs. Nežiūrint to, jodinėjimo pamokos buvo visada su nekantrumu laukiamos.

Ltn. Paura ir vyr. ltn. Tapulionis vedė gimnastiką prie įrankių. Tai buvo beveik mėgiamiausias kariūnų užsiėmimas, nes ltn. Paura buvo pats geras gimnastas, prie visų įrankių ir kiekvienas iš mūsų norėjo lygiai taip pat kaip ir jis atlikti.

Kitų lektorių tarpe turėjome labai gabių kalbėtojų, kurie įdomiai skaitė savo lekcijas: plk. ltn. Škirpa skaitė paskaitas apie dujų karą, plk. ltn. Zaskevičius — karo istoriją, plk. Žukas — karo teisę, kpt. Šiukšta, o vėliau kpt. Navickas — fortifikaciją, lietuvių kalbą ir geografiją — kpt. Balčiūnas, topografiją — kpt. Krikščiūnas, matematiką — plk. ltn. Vyšniauskas, topologiją — dr. vet. kpt. Motiejūnas. Iš svetimų kalbų galėjome pasirinkti prancūzų — ją dėstė Marchant, arba vokiečių kalbą — ją mokė majoras Kynas. Taip maždaug atrodė mokyklos mokymo planas.

Kai birželio mėn. paaiškėjo, kad į artilerijos pulkus teks išleisti kelis kariūnus, iš mūsų būrio buvo paskirti penki vyrai. Liepos 1 d. jie buvo komandiruoti į Mokomąją bateriją, A. Panemunėje, tikslu susipažinti su pabūklais, išmokti komandas, veiksmus ir įvairius įrankius, atlikti žvalgymą, važinėjimą, arklių valymą ir daug kito. Majoras Dočkus ir vyr. ltn. Jurkšas buvo mūsų mokytojai, kurie gal ir padarė iš mūsų gerus jojikus, bet būtinų artileristui žinių, k.t., vėduoklės nustatymas, arba paprasčiausių šaudymo taisyklių, jie mums nedavė. Nebuvo susipažinta ir su ryšiais, gal jie manė, kad kariūnai žino tai iš mokyklos.

Mokomojoje baterijoje mes išbuvome iki rugsėjo 4 d. Įsakymu Kariuomenei iš 1926 metų, rugsėjo 7, Nr. 80 §1-2 Karo mokyklos 21 kariūnas buvo pakelti į leitenanto laipsnį ir paskirti į įvairius pulkus. Tai buvo Karo mokyklos VIII laidos išleistuvės. Per dvejus mokykloje išbūtus metus iš mūsų būrio 10 žmonių neužbaigė mokslą. Vieniems tarnyba pasirodė "per sunki", kitiems gal pats mokslas netiko. Šiaip ar taip, Karo mokykla davė daug naujų ir naudingų žinių, kuriom, tačiau, paaukotas dvejų metų laikas būtų šiandien tikrai perilgas.

PAKELTAS Į MAJORO LAIPSNĮ MIŠKE

JONAS MATONIS

1932 m. buvo vedamos politinės derybos tarp Lietuvos ir Vokietijos. Vokiečių Užsienių ministerijai kilo klausimas, ko yra verta Lietuvos kariuomenė, ir todėl jų Generaliniam štabui buvo pavesta ištirti ir įvertinti. Šiam reikalui vokiečiai pasiuntė į Lietuvą komisiją, susidedančią iš augštesnio rango įvairių ginklų rūšių karininkų. Atvykusi komisija paprašė Lietuvos Kariuomenės štabą suorganizuoti įvairių rūšių taktinius pratimus ir leisti jiems tuos pratimus stebėti. Keletas kariuomenės pratimų buvo vykdoma įvairių manevrų pavidale Gaidžiūnų poligone, o miško gynimo ir kliūčių organizacija buvo pavesta vykdyti I inžinerijos batalionui.

Miško gynimo organizaciją teko vykdyti Mokomos kuopos vadui. Šiam reikalui, susitarus su Miškų žinyba, buvo parinkta Vaišvydavos miškas; gautas leidimas kirsti tiek medžių, kiek reiktų kirsti vykdant gynimąsi karo metu. Pilnutiniam pratimo vykdymui buvo dar priskirtas 2 pėst. pulko karo meto sudėties batalionas.

Laiko turėta apie trejetas savaičių pasiruošti, o gynimui organizuoti ir vykdyti — viena diena. Kadangi pratimas buvo ruošiamas parodyti vokiečiams, tat teko pastudijuoti jų pionierių tarnybos statutą.

Tuo metu pionierių daliniai jau turėjo motorinius pjūklus, o dalinių pervežimui buvo priskirta iš Auto rinktinės reikiamas kiekis auto sunkvežimių. Dalis sunkvežimių buvo pritaikyti, taip vadinamiems, kliūčių organizavimo pionierių skyriams.

Mūsų pionierių daliniai dar neturėjo prieštankinių ir kitokių mokomųjų minų, taip populiarių vokiečių kariuomenėje. Pavyzdingas miško gynimo organizavimas be tų minų būtų buvęs neįmanomas, todėl buvo rasta gerai pavykusi išeitis. Ginklavimo sandėliuose buvo užsilikęs, dar nuo vokiečių okupacijos laikų, didelis kiekis mokomųjų granatų degtuvų. Labai paprasta ir pigi priemonė: popierinė tūtelė 8 mm skersmens ir 3.5 cm ilgio su įmontuotu trinties degtuvėliu, nelyginant degtuku, kurį patraukus degtuvas užsidega. Šiuos degtuvėlius panaudojus Mokomoje kuopoje buvo pagaminta keli šimtai mokomųjų minų visai paprastu būdu: tūteles pripildant dūminio parako ir apsukant gumos bei elektros laidų izoliaciniu kaspinu; tūtelė įterpta į plonytės liaunos vielos tarpą, vieną vielos galą pritvirtinant prie degtuvo traukiklio, o kitą prie pačios tūtelės. Antruosius vielos galus pritvirtinus prie vietinių daiktų gaunama jautri mina, kurios vielą ar daiktą patraukus įvyksta sprogimas, garsu prilygstąs šautuvo šūviui. Šios "minos" su gumos izoliacija galėjo sprogti ne tik ore, bet ir vandenyje, o vienos kaina — tik keli centai. Ši priemonė vaizduoti minavimams vėliau buvo pionierių vartojama kariuomenės manevrų metu, kai reikėdavo pavaizduoti pozicijų įrengimą. Įdomus faktas: niekas iš karinės vyresnybės niekada nesusidomėjo, iš kur tos, vadinamos, minos pareina, ir kieno tai buvo sumanymas.

Vokiečių karinei komisijai pratimų vietovė buvo parodyta iš vakaro; vietovė buvo be jokių paruošimo žymių. Pratimų dieną, anksti atvykę daliniai apsikasė iki pilno profilio apkasų stačiom, įrengė maskuotus kulkosvaidžių bei minosvaidžių lizdus; pionieriai padarė, pagal išanksto sudarytą ugnies planą, kulkosvaidžių flankuojamas medžių užvartas, tankiai apraizgytas spygliuota viela ir gausiai užpildytas mokomomis minomis. Apkasai ir flankuojamų ginklų lizdai iš priešo pusės buvo nematomi. Nepraardžius užvartose tarpų niekas negalėjo praeiti prie apkasų, o artėjant prie kliūčių ir palietus užvartas įvyktų sprogimai.

Apie 3 val. p.p. atvykus vokiečių Karinei komisijai, Lietuvos Kar. štabo karininkų grupei su štabo viršininku gen. Kubiliūnu ir keliems vyriausybės nariams su valstybės prezidentu priekyje, buvo parodyta gynimosi apkasai su flankuojamųjų ginklų lizdais ir minuotos kliūtys, o vėliau, pasitraukus svitai į sekimo punktą, buvo inscenizuotas ir pats priešo puolimas.

Vos tik priartėję prie užtvarų "priešo" kariai turėjo žūti nuo minų, o kitoms karių bangoms palietus užtvaras įvyko eibė sprogimų. Nors iš gynimosi apkasų nebuvo šaudoma, bet mokomųjų minų sproginėjimai žiūrovams sudarė tikrai stiprų vaizdą. Vokiečių komisijos pirmininkas pareiškė mūsų Vyr. štabo viršininkui, kad jam šis pratimas padarė labai gerą įspūdį, ir kad pratimas atliktas visai taip, kaip kad vokiečių pionierių.

Pratybos neapsiėjo ir be komiško incidento. Puolimui užsibaigus ir, kiek vėliau, visai žiūrovų grupei sustojus netoli užvartų, priekyje įtvirtinto baro ėjo du grybautojai, vyras su žmona, nešini naščiais po dvi pilnas kašes grybų. Jųjų nelaimei, jie užsirioglino ant neišsprogdintų minų.

Pratimo vadovas po sėkmingo pratimo

Minai sprogus prie moters kojų ši tiek persigando, kad iškarto parpuolė ant žemės ir pradėjo isteriškai šaukti:

— Va-Jėzau, va-Jėzau! Mane peršovė!

Vyras, metęs kašes su grybais, pradėjo bėgti ir užkliudė daugiau minų, kurios taip gi pradėjo sproginėti, tada ir jis pradėjo rėkti ne savu balsu:

— Vyrai! Nešaudykit į mane; aš pasiduodu!

Nors abu grybautojai buvo basi, tačiau jų kojos nuo minų nenukentėjo, tik vargšų nervai tapo gerokai sukrėsti, o įvykį mačiusiems sukėlė skanaus juoko.

Kadangi pratimas gerai pavyko, visiems sudarė gerą įspūdį, todėl ir vyresnybė susidomėjo pratimo vadovu. Kar. štabo viršininkas užklausė inž. b-no vadą, koks vadovo vyresniškumas turimame laipsnyje ir jo ankstyvesnės atestacijos. Paaiškėjus, kad jis jau 6 metai (reikėjo 4) kapitono laipsnio, užimamą vietą prilygintą bataliono vado (inžinerijos kuopų vadai turėjo b-no vado teises), o atestacijos, per eilę metų, buvę "tinka užimti augštesnę vietą be eilės", tad Kar. štabo viršininkas čia pat kreipėsi į valstybės prezidentą ir paprašė pratimo vadovą pakelti iš kapitono į majoro laipsnį. Valstybės prezidentas A. Smetona sutiko. Čia pat, išsišaukė pratimo vadovą ir, ištiesęs ranką sveikinti, tarė:

— Sveikinu, pone majore! Ačiū tamstai už taip gerai įvykdytą darbą. Aš pirmą kartą savo gyvenime matau tokį gražų ir didingą karinį pratimą.

Pakeltasis buvo, čia pat, pasveikintas ir kitų vyresniųjų.

Parvykus su daliniu iš pratimų inž. b-no štabe jau buvo Kar. štabo oficialus pranešimas apie netikėtą pakėlimą. Žinoma, tokį įspūdingą pakėlimą, kolegoms besveikinant karininkų Ramovėje, tą pat vakarą teko ir palaistyti . . .

Visi šiame pratime dalyvavę kariai, sužinoję vyresnybės gerą pratimo įvertinimą, buvo labai patenkinti ir džiaugėsi, kad net, neabejotino patyrimo ir daug reikalaujanti, vokiečių karininkai tuo pratimu gėrėjosi.

1971 m. lapkričio mėn. 18 dieną žurnalo "Karys" skirtos komisijos Konkursiniui Kūriniui Įvertinti

AKTAS

Žurnalas "Karys" buvo paskelbęs konkursą literatūriniam kūriniui parašyti, kuris atvaizduotų Lietuvos kario kovotojo portretą, su vienintėle sąlyga, būtent: Kario Portretas žodžiu turi būti literatūriniai brandus ir meniškai vertingas. *Už geriausį kūrinį skyrė simbolinę premiją 100 dol. Žurnalas "Karys" jo skelbtojo konkursinio kūrinio įvertinimui sudarė komisiją iš trijų asmenų: dail. J. Juodžio, R. Kisieliaus ir L. Virbicko. Komisijai buvo įteikti trys skelbtam konkursui gauti kūriniai pasirašyti slapyvardžiais:* Dauguva, Nepilnas *ir* Bevardis.

Komisija, šių metų lapkričio mėn. 18 dieną, susipažinusi su konkursui skelbtomis sąlygomis ir gautais konkursui kūriniais, priėjo išvados, kad konkursui prisiųstieji kūriniai neatitinka konkurso skelbtoms sąlygoms ir nutarė premijos neskirti.

[Parašai]

1971 m. Kalėdos

Gerb. Pone Redaktoriau,

Kalėdų Švenčių ir Naujųjų Metų proga siunčiu Tamstai ir Tamstos artimiausiems bendradarbiams daug geriausių sveikinimų ir linkėjimų.

Labai dėkoju už mano gimtadienio gražų paminėjimą "Karyje".

Su didžia pagarba,

Jūsų

Stasys Raštikis

ČEKOSLOVAKŲ LEGIJONAS RUSIJOJE

ROBERT B. SOUMAR

I

1918 m. rugsėjo mėn. anglų ministras pirm. Lloyd George nusiuntė telegramą Tomui G. Masarykui apie čekoslovakų legiono pasižymėjimą Rusijoje: "Šios mažos kariuomenės nuotykių ir pergalių sąrašas, iš tikrųjų, yra vienas iš žmonijos istorijos didžiųjų epų. Jūsų tauta suteikė neįkainuojamą pasitarnavimą Rusijai ir sąjungininkams jų kovoje išvaduoti pasaulį iš despotizmo. Mes niekuomet tai neužmiršime."

Evakuavus čekoslovakų legioną iš Rusijos, Prancūzijos prezidentas Raymond Poincare pareiškė savo susižavėjimą čekoslovakų legiono žygiais, esą, legionieriai "nežiūrint sąmokslų prieš juos ir nepaisant visų sunkumų išlaikė savo karinį savarankiškumą ir ištvermę veiksmuose, suteikdami būsimiems Ksenofonams kilnesnės ir žavesnės medžiagos negu Anabasis — dešimties tūkstančių pasitraukimas. Jie davė būsimoms kartoms moralinės stiprybės, ištvermingumo ir patriotinio tikėjimo unikumą-pavyzdį."

Sveikindami čekoslovakų savanorių armiją, abu valstybininkai išreiškė savo susižavėjimą, kad čekoslovakai pasižymėjo kovose prieš bolševikus Rusijoje. Čekoslovakų vaidmuo tose kovose, tačiau, laukia pilnesnės istorinės apžvalgos.

Visų pirma, turime turėti omeny, jog ne Vakarų galybės, o rytų europiečiai buvo pirmieji, kurie veikliai ir sėkmingai kovojo prieš komunizmą nuo pat jo įsigalėjimo Rusijoje pradžios. Jau nuo 1917 m. Rytų Europos tautos priešinosi ir atkakliai gynė savo tautinę nepriklausomybę. Visi pabaltiečiai — lietuviai, latviai, estai ir suomiai — sėkmingai atmušė besiveržiančius į Pabaltįjį bolševikus. Vengrai ir jų kaimynai likvidavo Belos Kuhno režimą Vengrijoje, o lenkai sustabdė bolševikų veržimąsi vakaruosna ties Varšuvos vartais.

Čekoslovakų legiono kovos Rusijoje buvo pati pirmoji karinė kampanija prieš bolševizmą; legiono pasisekimas buvo stebėtinas. Tuomet alijantų spauda spausdindavo šios mažos savanorių kariuomenės nuotykių fantastiškus aprašymus. Juk čekoslovakų legionieriai beveik vieni kovojo 5000 mylių ilgumo ruože, nuo Uralų kalnų iki rytinio Sibiro. Lloyd George ir Raymond Poincare komplimentai yra susieti su jų informacijomis apie legiono įnašą į Sąjungininkų pergalę. I Pasaulinio karo metu. Čekoslovakų legiono pasipriešinimas bolševikams 1918 m. teigiamai prisidėjo prie Sąjungininkų pergalės, kuomet vokiečiai pradėjo savo paskutinę reikšmingą ofenzyvą Vakarų fronte. Pralaimėję ofenzyvą, vokiečiai pralaimėjo ir karą. Sekančios eilutės skiriamos čekų ir slovakų savanorių nuopelnams nušviesti.

II

Pirmieji čekoslovakų savanorių daliniai buvo suorganizuoti Rusijoje ir Prancūzijoje I Pasaulinio karo metu iš tuose kraštuose gyvenančių imigrantų. Jie buvo suorganizuoti pirm negu profesorius T. Masarykas, su savo bendrininkais, sukūrė tautinio išsivadavimo sąjūdį Prancūzijoje. Čekoslovakų savanoriai traukė iš daugelio šalių (net iš Amerikos) stoti į čekoslovakų pulkus. Prancūzijoje pirmasis vienetas buvo Compagnie Nazdar, o Rusijoje — Česka družina.

Karo pradžioje tie vienetai daug pasitarnavo caro ir Prancūzų armijoms. Nors čekoslovakai prašyte prašė talkos sukurti kariuomenę iš čekų ir slovakų karo belaisvių, carinė Rusija atmetė tą pasiūlymą. Tik po 1917 m. Vasario revoliucijos, Kerenskio vyriausybė leido suorganizuoti čekoslovakų legioną. Tie naujai suformuoti čekoslovakų kariniai daliniai atkreipė į save Sąjungininkų dėmesį, kai jie sėkmingai įveikė vokiečius Tarnopolio, Zborovo ir Bačmako kautynėse.

Kai bolševikai užgrobė politinę galią Rusijoje ir pasirašė Lietuvių Brastos sutartį su vokiečiais, čekoslovakų legionui Rusijoje atsivereė naujas puslapis. Po Lietuvių Brastos taikos, legionas nustojo savo originalios paskirties — kovoti prieš austrus ir vokiečius. Čekoslovakų išsivadavimo sąjūdžio galva, dr. Masarykas tuomet buvo Rusijoje, kur su prancūzų karo vadovybės sutikimu, jis sėkmingai išsiderėjo iš bolševikų vyriausybės (1918 m. kovo mėn.) leidimą perkelti 65,000 čekoslovakų korpą į Vakarų frontą.

Rusijos chaotiško Pilietinio karo pirmuose etapuose čekoslovakų legionas buvo vienintėlė kariuomenė Rusų žemėje, į rytus nuo Maskvos, kuri dar išlaikė organizuotumą ir drausmę efektingai kovoti. Bolševikams, tačiau, šis nekomunistinis legionas buvo nepatogus ir erzinąs gaivalas. Bolševikai neturėjo geros akies čekams. Tat jie nusprendė kuo greičiau išgabenti šitą legioną iš Rusijos. Vėliau, komunistuojančių čekoslovakų karo belaisvių perkalbėti, bolševikai pakeitė savo nusistatymą. Galvodami, kad legionas jiems galėtų būti naudingas, jie paruošė 200 čekoslovakų komunistų agitatorių, esančių čekoslovakų kariuomenės sudėtyje. Jų mėginto subversyvumo pasekmės buvo, tačiau, menkos.

Pagal susitarimą su bolševikais, prieš išvykimą į užsienį, čekoslovakų kariuomenė turėjo perduoti savo ginklus bolševikų vyriausybei. Tokiomis sąlygomis keli čekoslovakų daliniai išplaukė iš Archangelsko ir Murmansko uostų Prancūzijon.

Nepavykus pakreipti legioną į savo pusę, bolševikai susimokė sudoroti legioną incidentų ir išdavimo keliu. Čekoslovakai, tačiau, budėjo ir buvo pasiruošę atsikirsti bolševikų išdavystei, nors visuomet buvo pavojus, kad bolševikai mėgins išformuoti legioną, arba privilioti į savo pusę pavienius legionierius. (Bolševikams pavyko pakreipti į savo pusę kitų tautybių karo belaisvius. Kai-kurie svetimtaučiai tik žymiai vėliau, po visokiausių nelaimių, grįžo į savo kraštus.)

Kritiškos padėties akivaizdoje legiono karo vadovybė sušaukė pasitarimą 1918 m. gegužės pabaigoje, Čeliabinske. Nepaisant generolo Janin, legiono prancūzų vado įsakymų ir nežiūrint į tai, kad Čekoslovakų tautinės tarybos generalinis sekretorius dr. Benešas, Paryžiuje, maldavo jų išlaikyti susitarimą su sovietais, pasitarimo kareiviai-atstovai nutarė nenusiginkluoti ir veikti pagal savarankiškas veikimo gaires. Jau Čeliabinsko "kongreso" metu bolševikų karo vadovybė išleido įsakymus savo vietiniams daliniams nuginkluoti legionierius ir sušaudyti visus, kurie pasipriešins. Prancūzų karo vadovybė ir Čekoslovakų tautinė taryba Paryžiuje apšaukė kongresą kariniu maištu. Šis "maištas" vėliau pasirodė sąjungininkų kovai naudingu įvykiu. Norint teisingai įvertinti čekoslovakų legiono išmintį nutariant savarankiškai veikti, reikėtų prisiminti beveik visų kitų antibolševikinių karo dalinių liūdną likimą. Yra žinoma, kad net ir po karo, Masarykas ir Benešas dar vis nebuvo apsisprendę, ar iš tikro būta bolševikų konspiracijos likviduoti čekoslovakų legioną. Tačiau, jiedu buvo toli nuo karo veiksmų teatro Sibire. Dr. Masarykas buvo Jungtinėse Amerikos Valstybėse, o dr. Benešas Paryžiuje. Dr. Benešas taipgi vykdė Prancūzų nurodymus ir norėjo turėti čekoslovakų divizijas Vakarų fronte. Tuo tarpu, čekoslovakų karo vadovybė Sibire, būdama kasdieniniame kontakte su bolševikais, buvo geriau painformuota.

III

Sąjungininkų įsikišimo į Rusijos Pilietinį karą klausimas išjudino įvairius ir bekintančius interesus ir požiūrius. Tai buvo nuolat kintančios Rusijoje ir Vakarų fronte padėties pasėka.

Kai bolševikai įsigalėjo 1918 m. lapkričio 7 d. ir pasitraukė iš karo, sąjungininkai dar vis turėjo vilties, kad jiems pavyks įkalbinti sovietus pakeisti savo nusistatymą ir grįžti į kovą prieš Centralines galybes. Sąjungininkai tuo metu nežinojo bolševikų tikro pobūdžio. Iš pradžių, jie net mėgino padėti bolševikams atstatyti Rusijos ūkio tvarką ir susisiekimą, ir pasiuntė Rusijon ekspertus bolševikams patarti.

Net po to, kai sovietai pasirašė Lietuvių Brastos taiką su Centralinėmis galybėmis, sąjungininkai dar vis svajojo, jog bolševikų požiūris pasikeis; tuo pačiu metu jie bijojo ir galimo bolševikų susimokymo su Vokietija. Sąjungininkai taip pat suprato, kad pasirašydami Lietuvos Brastos sutartį, bolševikai siekė nupirkti laiką atsikvėpimui, t.y., laimėti laiko. Bolševikams tikrai reikėjo laiko, bet ne pasiruošti kovai prieš vokiečius, nei susimokti su jais prieš Vakarus, o tik todėl, kad jiems reikėjo atstatyti vidaus ūkinę, karinę ir administracinę organizaciją Rusijoje, savo režimui sutvirtinti.

Čeliabinsko "kongreso" nusistatymas paveikė Rusų Pilietinio karo kryptį. Taip pat, jis patvirtino legiono anabasį: kovas prieš bolševikus — legiono ginkluotą pasitraukimą skersai Sibirą iki Vladivostoko ir iki namų.

Čeliabinsko kongreso metu čekoslovakų kariniai daliniai buvo išbarstyti nuo Penzos (300 mylių nuotolio nuo Maskvos) iki Vladivostoko, maždaug 5,000 mylių ilgio linijoje. Vladivostoke 15,000 legionierių jau laukė laivų kelionei į Vakarų frontą.

Legiono tikslas buvo evakuoti vyrus iš Rusijos su ginklais. Aštuonių dienų bėgyje po kongreso, visi čekoslovakų legiono daliniai kirto bolševikams smūgius ir perėmė visus Sibiro geležinkelio ruožus. Tuo būdu jie užėmė didžiulius rytų Rusijos plotus, kontroliuodami Sibiro geležinkelį ir susisiekimą. Čekoslovakai pajudėjo vakaruosna, prieš Maskvą. Kur tik legionas ginklu įsitvirtino, ten atsirado vietinės rusų demokratinės savivaldybės. Vladivostoke 15,000 legionierių nuvertė Tolimųjų Rytų bolševikų vyriausybę ir pastatė antibolševikinę valdžią. Jie taip pat žygiavo ir į vakarus, į Baikalo ežero sritį, užmegzti ryšius su kitais čekoslovkų kontingentais ir užtikrinti savo kontrolę užimtame geležinkelio ruože.

IV

Čekoslovakų legiono pergalių poveikis buvo toks svarbus, kad Vakarų galybės ėmė kitaip žiūrėti į Rusijos vidaus padėtį. Sąjungininkų viltys, kad įvyks antibolševikinė intervencija Rusijoje, pakilo. Tuo tarpu dr. Masarykas, Prancūzų vyriausybės remiamas, dar bandė vykdyti legiono pasitraukimą į Vakarų frontą. Ši programa, tačiau, pasikeitė, kai karo paliaubos buvo pasirašytos su Vokietija, 1918 m. lapkričio 11 d. Tada Masarykas ir legiono vadai ėmė spausti Sąjungininkus, kad pastarieji padėtų čekoslovakų kariams grįžti į išlaisvintą tėvynę.

Sąjungininkai nusprendė įsikišti į Rusijos

vidaus vaidus. Buvo suorganizuotos baltagvardiečių armijos ir aprūpintos alijantų ginklais, bei medžiaga. Anglai, kurie bolševikų revoliucijos metu turėjo kelis tūkstančius kareivių Archangelske ir Murmanske, karo medžiagai saugoti prieš į Suomiją įsibrovusius vokiečius, pradėjo alijantų intervenciją.

Prancūzai rėmė baltagvardiečių vadą Sibire admirolą Kolčaką. Kadangi prancūzai neturėjo savųjų kareivių Sibire, jie įsakė čekų legionui remti admirolo Kolčako ofenzyvą.

1919 m. įvykių sąveikoje, mes susiduriam su aibėmis įdomių, bet kartu prieštaraujančių istorinių "faktų". Pavyzdžiui, kai-kurie atpasakojimai teigia, kad čekoslovakai atidavė admirolą Kolčaką bolševikams, kurie jį nuteisė ir sušaudė. Po bolševikų revoliucijos, čekoslovakų legionas tapo Prancūzų ginkluotų jėgų dalimi. Prancūzija legioną apmokėjo. Jis buvo Čekoslovakų Tautinės tarybos Paryžiuje, politinėje žinioje.

Čekoslovakų legiono Rusijoje vadas buvo prancūzas genrolas Janin. Didžioji Britanija protegavo Kolčaką. Iš pradžių prancūzai sutiko, kad čekoslovakai turėtų talkinti Kolčakui, kuris buvo baltagvardiečių monarchistų jėgų vyriausias karvedys. Kolčako kariuomenės žiaurumai, tačiau, padarė Kolčaką labai nepopuliarų sibiriečių tarpe. Jo armijos naikino visus čekoslovakų legiono pozityvius karinius ir politinius darbus. Čekoslovakų išvaduotoje teritorijoje baltagvardiečiai šaudydavo nekaltuosius, degindavo kaimus. Maža čekoslovakų kariuomenė nepajėgė kontroliuoti ištisą Sibiro geležinkelį. Tada, legionieriai ėmė bruzdėti prieš Kolčako armijos palaidumą ir siautėjimus. Ilgainiui, generolas Janin nusprendė neteikti Kolčakui tolesnės globos. Daugelis kolčakininkų net atsimetė nuo kariuomenės.

V

Čekoslovakų legiono atsiekimai po Čeliabinsko kongreso turėjo lemiamą poveikį į Vakarų fronto situaciją. Vokiečių akyse, čekoslovakų ofenzyva prieš bolševikus buvo laikoma Rytų fronto prieš Vokietiją atnaujinimu. Taip vokiečiai įvertino Sąjungininkų vadovaujamą intervenciją Rusijoje.

Vokiečiai greitai reagavo į Rytų fronto atnaujinimo pavojų. Porai dienų praslinkus po Čeliabinsko kongreso, kai čekoslovakų daliniai pajudėjo užimti strateginius punktus europinėje Rusijoje, vokiečių karo vadovybė paskelbė įsakymą, kad vokiečių kareivių perkėlimas iš Rytų fronto turėtų būti sustabdytas ir kad vokiečių bei austrovengrų karo belaisviai, dar negrįžę iš Rusijos, turėtų būti savų karininkų sutelkti į kovos dalinius bolševikams remti prieš čekoslovakus. Tie kareiviai, be abejo, buvo reikalingi prancūzų ir italų frontuose. Šitokie vokiečių daliniai padėjo Trockiui suorganizuoti Raudonąją Armiją.

~~~

Būklė Rusijoje buvo didele dalimi vokiečių padarinys. Jie eliminavo Rusiją iš karo, grąžindami Leniną iš tremties. Jo atvykimas Rusijon pagyvino revoliucinę netvarką ir privedė prie pilietinio karo. Lietuvių Brastos dėka, Centralinės galybės galėjo perkelti kariuomenes iš Rusijos į Vakarų frontą. Antra vertus, Amerikos įstojimas į karą suteikė nualintiesiems Vakarų sąjungininkams beribius karių, medžiagos, maisto ir ginklų rezervus.

1918 m. pradžioje Alijantų padėtis Vakarų fronte buvo sunki. Vokiečiai ruošėsi lemiamam mūšiui, kad laimingai užbaigtų karą. Nors amerikiečiai pradėjo atvykti Europon tūkstantinėmis ir net šimtais tūkstančių, bet jie dar nebuvo prityrę ar pilnai aprūpinti. Vokiečiai jau turėjo daug jėgų, perkeltų iš Rusijos į Vakarų frontą. Vokiečiai ėmėsi veiksmų. Jų pavasario ofenzyvos nors neatsiekė tikslo, bet visvien grėsė Paryžiui, kuris pateko į paniką. Amerikiečių divizijų buvimas šiek tiek padėjo Alijantams.

Vokiečiai ruošėsi didžiajam puolimui vasarą, tikslu pralaužti Alijantų frontą, okupuoti Prancūziją, tuo sutrukdydami amerikiečių pagalbą ir sustabdydami amerikiečių karių išlipimą iš laivų. Tai ofenzyvai vokiečiams reikėjo papildomų jėgų iš Rusijos. Čekoslovakų legiono veiksmai sulaikė vokiečių divizijų perkėlimą į vakarus. Mūšis Vakarų fronte prasidėjo liepos mėnesį, sąjungininkai ėmėsi ir laikėsi iniciatyvos, o vokiečiai nebepajėgė vykdyti savo planų.

Maždaug milionas amerikiečių karių lavinosi Prancūzijoje, o antras milionas buvo perkeliamas iš Amerikos. Amerikiečių dalyvavimas kare nuolat stiprėjo. Maršalas Foch nuolatos spaudė vokiečius. Ir kituose frontuose vokiečiams bei jų sąjungininkams nesisekė.

Vienas po kito, Vokietijos sąjungininkai pasidavė ir vokiečiai, negalėdami pasiruošti veiksmingai ofenzyvai vakaruose, pagaliau, 1918 m. lapkričio 11 d., pasirašė karo paliaubas.

Karui pasibaigus, čekoslovakų kariniai daliniai Prancūzijoje ir Italijoje greitai grįžo į savo išlaisvintą tėvynę. Rusijoje legionas traukėsi atgal kovodamas: nė vienas šautuvas nepateko bolševikams. Daugumas legionierių grįžo į Čekoslovakiją iš Rusijos tiktai po dviejų metų. Šita kariuomenė, nors kovų pradžioje buvusi vos 1000 mylių nuo Čekoslovakijos sienų, turėjo keliauti aplink pasaulį, traukdama pro Vladivostoką, Panamos perkasą, arba skersai JAV ir Kanadą, idant pasiektų namus. Kiti, gi, daliniai turėjo plaukti per Indijos vandenyną, Suezą ir Triestą.

(vertė A. Budreckis)
~~~

"ANBO" III IR PUODŲ TURGUS

(Iš lakūno atsiminimų)

STASYS BAIPŠYS

Alfonsui dar kartą pasisekė išsiprašyti instruktoriaus kpt. Jankausko, kad leistų padaryti parodomąjį skridimą — pakilti ir nutūpti "Anbuku III". Šis skridimas turėjo nulemti prašytojo likimą — pilotas ar žvalgas bus. Alfonsas visu savo veržlumu buvo pasiryžęs tapti pilotu. Tačiau, skraidymo instruktorius neturėjo jokio juo pasitikėjimo, dėlto išleidęs su "Anbuku III", po eilės blogų tūpimų, nutarė jį pervesti į žvalgus.

Parodomasis skridimas pasibaigė — sugniuždęs važiuoklę ir sparnu rėždamas žemę, Alfonsas užbaigė savo pilotavimo karjerą tyliai, ramiai, be pakelto balso, net pasakyčiau, išdidžiai nusilenkęs likimui.

Visai ne taip, kaip kitas besiveržiantis į pilotus, agresyvesnis, Kaune lankęs vokiečių gimnaziją ir nežinia kokio kraujo priemaišų beturįs, nes labai dažnai žydžių draugystėje matomas.

Bet tas kandidatas skraidyme nei tiek nenuėjo. Užteko jam dasigauti iki "C" mašinkos. Tai I Pasaulinio karo lėktuvas, didelį stažą, bei patyrimą turintis. Visi žinojo: tik paduok gazą ir netrukdyk, ir ši mašinka pati pakils, apsuks ratą ir nutūps, jei tik neužmiršti nuimti gazą. O jei kartais ir užmirštumi su gazu, tai ji paskraidys, kol gazas išsibaigs ir tada nutūps.

Aną rytą R. išdidžiai sėdo į "C" mašinką ir nuruliavo į kilimo vietą. Pasileido kilimui. Bet, matyti, tos kablianosės širdyje giliai įsmigusios tebetūnojo dar iš išvakarykščių, nes nei ankstybo degimo nedavęs, nei gazo rankenos pilnai nenuspaudęs, pasileido per aerodromą "Maisto" link. "C" mašinka šokinėdama, lyg kiškis per dobilus bėgdamas, ritosi iki aerodromo ribų. Galų gale, atsiplėšusi nuo žemės, pakibo ore, lyg šlapia višta, toliau besinešdama gal apie porą metrų virš žemės iki alejos apsodintos medžiais. Peršoko per aleją, o po to pasigirdo didelis pliump.

Iš visų jėgų, visus greičius sukinkę, pasileidome draugo gelbėti. Jau iš tolo pamatėme "C" mišinką ant menčių gulinčią, ratus augštyn iškėlusią, o R. burokų darže besiskerečiojantį ir beprotestuojantį . . .

Kandidatas į pilotus buvo net neįsibrėžęs, tik gerokai susinervinęs, burokų viršūnėmis nuslydęs, "Maistui" drako pridaręs . . .

Ir skaudu pasidarė dėl kolegos nelaimės ir piktas juokas iš širdies veržėsi — čia tau, ne kablianosės, čia "C" mašinka, trepsendamas neišsipirksi . . .

Taip R. pilotavimas ir užsibaigė burokų darže. Lėktuvo vairolazdės nei pačiupinėti negavo.

Bet, tiek to. Eikime prie puodų turgaus.

Rudeniop, su galutinai apsipratusiu būti žvalgu, kolega Alfonsu, pasileidome perskridimui į Mažeikius ir atgal. Žvalgas, įrodymui, kad tikrai surado duotą objektą, turėjo jį iš oro nufotografuoti. Tam tikslui buvo skirtas didelis ir sunkus foto aparatas.

Alfonsas — mažeikietis. Tik už kelių kilometrų nuo Mažeikių jo tėviškė. Kalbina mane, kad pasukčiau virš jo tėvo dvaro. Suku. Negi sunku kelius kilometrus šonan kryptelėti.

Alfonso veidas žiburiuoja, stačias sėdynėje įvairius ženklus man rodo. Galų gale rėkia man į ausį: — mano tėvas vasarojų veža! . . .

Vežimas, gerų poros arklių traukiamas, gamtos dovaną jaujon skubina vežti, nes iš vakarų grūmojantys debesys su lietumi artėja. Alfonsas primygtinai rodo į vežimą. Pasileidau suktuku žemyn. Po kiek laiko perėjau pikiravimui. Noriu išlyginti — gilumos vairas neveikia, nesiduoda traukiamas. Supurčiau vairą. Kažkas lyg nukrito ir vairas pasiliuosavo. Supratau, kad užsispyręs būti pilotu Alfonsas yra įsidėjęs atsarginę vairolazdę ir, tikriausiai, į savo tėvo javų pilną vežimą visą dėmesį nukreipęs, užmiršo foto aparatą, kuris ant grindų gulėdamas, tarp vairolazdės ir lėktuvo dugno įstrigo dar suktuko metu ir neleido man laisvai vairolazde veikti. Dėlto lėktuvą tik visai netoli javų vežimo beišlyginau, nuo ko labai pasibaidė arkliai ir Alfonso tėvas su javais griovyje atsidūrė, o arkliai su vežimo priešakine dalimi nubėgo į namus.

Ne tik kaimynai, bet visas Mažeikių miestas skleidė pasakas, jau ne apie apverstą javų vežimą, sulaužytą tėvo ranką, bet apie Mažeikių ištaškytą puodų turgų, šipuliais paverstus "bagamazus", apie sulaužytus geležinkelio pervažų barjerus, pasibaidžiusių arklių . . . Apie viso miestelio sujudimą, kai turgaus minia metiniame kermošiuje, pamatė lėktuvą tiesiai į miesto aikštę krintantį . . .

Baltos skarelės ir visokie kiti apdarai aikštę nuklojo, miniai slėptis besisklaidant, vežimams vieniems per kitus besiritant, palaidų arklių lenktynėms bevykstant, neaplenkiant ir molinių puodų turgaus.

Ir rodosi, nieko ten ypatingo nepadarėme — tik suktuką ir kelius pikiravimus . . .

Apie tų išdaigų rezultatus tik gerokai vėliau nugirdau. Visą kaltę ir garbę pasiėmė kolega Alfonsas — vietinis, čia kiekvieną taką ir takelį nuvaikščiojęs . . . čia pirmą širdies sudrebėjimą pajutęs, šelmiškų blondinės akių užkluptas . . .

Audra virš Vilniaus

Z. Szylejko

Prieš dvidešimt septynerius metus Vilnius išgyveno vieną dramatiškiausiųjų paskutinio karo laikotarpių: iš vokiečių okupacijos perėjo jau į trečiąją, nuo 1939 m. — sovietų okupaciją, kuri tapo pastovi, ligi šios dienos užtrukusi ir kuri užsklendė lenkiškojo (t.y. lenkų okupuoto, Red.) Vilniaus istorijos lapą. Kartais, kai kalendoriaus lapelis primena sukaktuvių dienas, mintis nukeliauja į praeitį ir iškelia dienos švieson dramos vaizdus. Mintis negali prikelti didvyrių, tik atminties kinematografija juos atgaivina. Vėl prieš akis slenka įvykių filmas tame mieste — sostinėje pasienio nederlingų žemių, tarp Rusijos ir Lietuvos įspraustų (Tai pats Lietuvos žemių vidurys ir niekur neįspraustas. Red.), tarp Daugavos ir Nemuno, daugelio užmirštų žemių, gimtojoje geografijoje (t.y. lenkų. Red.) kaip Lenkija "B" paženklintų, o dabar į nuostolius nurašytųjų (t.y., į okupanto nuostolius. Red.).

1944 m. liepos mėnuo buvo karštas. Rytais rūkas slinko virš pilies sodno, Gedimino Kalno papėdėje, slėpdamasis krūmuose nuo saulės, kurios įstrižė spinduliai tiesėsi nuo pilies tarp šešių Bazilikos frontono kolonų.

Gražus, gražių gražiausias miestas išgyveno savo karštą vasarą. Sovietų divizijos ką tik praalužė vokiečių frontą prie Minsko, ir rusai drožė į Vilnių visu savo įsibėgėjusių šarvuotų dalinių smarkumu. Besitraukiantieji Hitlerio armijos likučiai užplūdo svarbiausias susisiekimo arterijas, grūdosi siaurose miesto gatvelėse. Smarkiai apipešioti daliniai, be sunkiųjų pabūklų, vien rankiniais ginklais, netvarkingai traukė Gardino linkui. Armija, kurią vilniečiai iki šiol tematė pergalėje žygiuojančią pirmyn, atrodė pasigailėjimo verta. Tačiau, vokiečių karinė vadovybė skubiai permetė į užfrontę išvargintus kovose dalinius, o jų vieton pasiuntė naujas divizijas. Priemiesčiai, ypač Antakalnis, Užupis ir Rasos, buvo prigrūsti šviežių Wehrmachto ir SS batalionų.

Liepos 4 d. prasidėjo lietuvių gyventojų ir civilinės valdžios evakuacija. Naktinių sovietų oro puolimų iškamuoti žmonės gelbėjosi artimuose priemiesčiuose ir ūkiuose. Tuo metu Armija Krajowa (Krašto Armijos — lenkų pogrindžio karinė organizacija, Red.) apygardos vadovybė išleido įsakymą pasiruošti akcijai "Burza" (Audra"). Slaptąja Vilniaus įgula buvo paskirtas 85-sis AK pėstininkų pulkas.

Fronto linija greitai slinko į vakarus. Liepos 6 d. prasidėjo kasdieniai miesto oriniai puolimai. AK vadovybė, laikydama padėtį pakankamai pribrendusia, nutarė pradėti veiksmus. Reikėjo likviduoti atskirus vokiečių punktus, užimti policijos nuovadas ir, visų pirma, apsiginkluoti ruošiamam visuotiniam sukilimui. Specialios diversinės grupės gavo įsakymą išvaduoti kalinius iš Lukiškių kalėjimo.

Atsakydama į "Burza" akciją, vokiečių vadovybė įsakė tuojau evakuoti gyventojus iš Antakalnio, Užupio ir Rasų. SS daliniai suvarinėjo lenkus į rūsius miesto centre ir ėmė įkaitus. Nelaukta priemiesčių evakuacija buvo didelis nuostolis Vilniaus įgulai (Slaptiems lenkų ginkluotiems būriams. Red.). Sekcijos ir daliniai buvo priversti nedelsiant keltis į kitas vietas, pasiimant ginklus su savim. Neapsiėjo be egzekucijų vietoje, o mūsų vadovybė nustojo ryšio su atskirų priemiesčių daliniais.

Naktį iš liepos 6 į 7 d. prie Vilniaus suorganizuota trečioji partizanų brigada vardu "Szczerbiec", nelaukdama besiartinančių sovietų dalinių, smogė į miestą nuo Rasų pusės. Ją parėmė 77-jo AK pėstininkų pulko žmonės. Iš Jerozolimkos ir Baltupio rajono pradėjo spausti majoro "Węgielny" grupė, kurią sudarė pirmoji, ketvirtoji, ir dvidešimtoji partizanų brigados.

Stipriausias smūgis teko Rasoms, kur buvo labiausiai įtvirtintos vokiečių pozicijos. Kruvina ir sunki kova truko iki ryto. Į tą vietą vokiečiai metė puolamuosius lėktuvus ir du šarvuotus traukinius, kurie iš geležinkelio pervažos tiesia ugnimi kirto trečios brigados kuopas, besiveržiančias į pirmąsias sutvirtinimų ir bunkerių linijas. "Szczerbco" daliniai, su dideliais nuostoliais, turėjo pasitraukti Vilniaus kolonijos link. Tą dieną buvo sudarytas tiesioginis ryšis tarp trečiosios brigados vadovybės ir sovietų fronto vado gen. Černihovskio. Pritraukta sovietų artilerija pradėjo smarkiai apšaudyti miestą. Majoro "Węgielny" grupės, spausdamos iš šiaurės, ugnies priedangoje, užėmė rajonus už Neries, prisiartindamos net iki Žaliojo tilto, kurį vokiečiai buvo išsprogdinę. Galbūt geriausiai buvo pasisekusi majoro "Jaremos" grupių akcija, kurios pralaužė dvi vokiečių gynimosi linijas, užėmė bunkerius Subačiaus gatvėje, paimdamos nelaisvėn 60 vokiečių.

Vidurmiesty Wehrmachtas, nepaisydamas vis blogėjančios padėties, pradėjo svarbiausių objektų naikinimą. Susprogdino gazo stotį, elektrinę, pompų stotį Bernardinų sode ir padegė eilę pastatų.

Dėl nutrūkusio ryšio, įsakymai pradėti akciją nepasiekė kaikurių AK įgulos dalinių. Jie savarankiškai stojo į kovą. Žmonių grupės, raudonai-baltomis juostomis ant rankovių, ginkluotos pistoletais, karabinais ir granatomis, bėgo nuo vartų iki vartų, dingdamos griūvančių namų sukeltuose dulkių debesyse. Dūmai dengė skaidrų dangų, artilerijos šovinių sprogimai karštai alsavo, ant stogų šokinėjo šrapneliai. Sovietų artilerija nesigailėjo amunicijos. Virš miesto nuolat žemai skraidė lėktuvai, serijomis mesdami bombas. Nuo žemės kilo įniršusiai lojančių kulkosvaidžių ir priešlėktuvinių pabūklų dundėjimas. Pasinaudodamos vokiečių užsiangažavimu priešlėktuvinėje kovoje, atskiros sukilėlių grupės pradėjo puolimą, mesdamos granatas iš namų langų. Pertraukose tarp oro puolimų, dengiami ant gatvių kampų supiltų priedangų, vokiečiai darė namų revizijas. AK daliniai sumaniai vengė tiesioginio susidūrimo su priešu, dingdami rūsių žiotyse, pro sienose ir mūruose išmuštas skyles persimesdami į kaimyninius kiemus, kad vėliau, kitu keliu, per stogus, vėl galėtų grįžti į puolimo punktus.

Kovos vidurmiesty truko tris dienas. Liepos 11 d., paryčiui, staiga nutilo artilerijos ugnis. Gatvėse pasigirdo megafono balsas, raginantis vokiečių karius padėti ginklą. Pirmieji sovietų tankai įsiveržė į miestą. Vidudienį kova nustojo. Ant Vingio lenkų daliniams pasidavė vokiečių įgula su apie dviem tūkstančiais žmonių. Virš miesto dar švitėjo gaisro pašvaistė, bet viršum jos, ant Gedimino Kalno, jau plevėsavo baltai-raudona vėliava.

Pirmoji diena po laimėtos kovos buvo diena, kai į Vilnių grįžtantieji gyventojai džiaugėsi lenkų vėliavomis ir ereliais ant AK karių kepurių. Lenkų partizanų brigados, kurios čmė Vilnių, sovietų vadovybės nebuvo, tačiau, įleistos į miestą. Tarp AK štabo ir gen. Černihovskio vyko pasitarimai ir derybos. Pasklido gandas, kad sovietų vadovybė, didžiai vertindama lenkų dalinių vaidmenį atgaunant Vilnių, sutiko suformuoti savistovius lenkų dalinius, dvi pėstininkų divizijas ir kavalerijos brigadą, tik operatyviai surištus su sovietų vadovybe. Tie daliniai turėjo būti panaudoti kovoms Varšuvos fronte.

Liepos 14 d. iš Vilniaus Lydos link išėjo 85-tasis AK pėstininkų pulkas,

(nukelta į viršelių 3 psl.)

Redaguoja —
Š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

ŠAULIŲ VĖLIAVŲ SKAIČIUS AUGA

Karininko Juozapavičiaus šaulių kuopa, Clevelande, turėjo iškilmingą šventę. Šių metų spalio 17 d. buvo pašventinta kuopos vėliava. Į iškilmes suvažiavo šauliai iš Amerikos ir Kanados. Šventėje dalyvavo c.v. nariai, šaulių kuopų vadovybės su vėliavomis ir įvairių organizacijų atstovai.

Po pamaldų Šv. Jurgio bažnyčioje, parapijos salėje įvyko iškilmingas posėdis. Įnešus šaulių vėliavas ir sugiedojus Lietuvos himną, LŠST pirm. V. Tamošiūnas perdavė Karininko Juozapavičiaus šaulių kuopos vėliavą kuopos pirm. dr. K. Pautieniui. Šauliai buvo prisaikdinti kun. K. Žemaičio.

Įžanginį žodį tarė LŠST pirm. V. Tamošiūnas. Jis jautriais žodžiais prisiminė šaulių nuveiktus darbus ir kvietė toliau nenuilstamai dirbti šaulių idealams.

Vėliau sveikino šių iškilmių prezidiumas.

ŠS garbės narys Vladas Išganaitis sveikindamas tarė:

"Linkiu, kad ši vėliava kaip dalinio šventenybė, kaip simbolis vienybės jus stipriai sujungtų vieningam, idėjiniam darbui. Kaip anais senais laikais žvaigždė tris karalius atvedė į Betliejų, taip ši Jūsų vėliava tegul Jumis parveda į tėvynę Lietuvą."

Algirdas Budreckas sveikino LŠST Garbės teismo ir Vytauto Didžiojo šaulių kuopos vardu. Jis pareiškė:

"Jei tėvynėje neplėvesuoja Trispalvė, visiems turi būti aišku, kad ten laisvės nėra. Todėl šauliai, gerai suprasdami vėliavos reikšmę, jai ištikimai tarnauja. Šaulių gretos auga, o tuo pačiu ir šaulių vėliavų skaičius didėja.

Naujai įsisteigusi Karininko Juozapavičiaus šaulių kuopa, jos vadovybė ir šauliai šiandien iškilmingai pasižadėjo, kad šią vėliavą visad augštai ir garbingai neš ir grąžins ją į tėvynę, kai bus laisva Lietuva."

Toronto Pūtvio šaulių kuopos pirm. Stasys Jokubaitis ragino, kad šauliai turi ugdyti ir skiepyti savo jaunajai kartai patriotizmą, meilę Lietuvai, meilę ir pasididžiavimą savai kalbai bei papročiams. Tikėkime, kad galbūt ir neužilgo mūsų jaunimas galės laisvai aplankyti tą jų nematytą ir nuostabiai gražų kraštą, savo tėvų gimtinę Lietuvą . . .

Sveikino — ŠS moterų vadovė K. Kodatienė, ŠT redaktorė S. Kaunelienė, Kanados rinkt. pirm. S. Jakubickas, Algirdo š.k. pirm. P. Kanopa, Klaipėdos š. j.k. pirm. K. Kalinauskas, Gen. Daukanto š.j.k. — K. Maksvytis, Butkaus š.k. — V. Pauža ir j.š. vadovas M. Vitkus.

M. Premeneckienė perskaitė sen. Tafto sveikinimą, J. Budrienė sveikino DLK Birutės dr-jos vardu, M. Blynas — Alto, Z. Peckus — LA Sąjūdžio ir R. Kudukis. Iškilmių programą pravedė V. Jokubaitis.

Buvo taip pat atsiųsta daug sveikinimų ir raštu.

Šventėje dalyvavo net 10 šaulių kuopų vėliavos. Į iškilmes buvo atvykusi LŠST centro valdyba, kuopų pirmininkai su kuopų vėliavomis ir palyda. Jų visų sveikinimai ir pasakytos kalbos telieka Clevelando šauliams paskatas ir toliau nenuilstamai dirbti šaulių idealams.

Meninė programa buvo pradėta eilėraščiu "Trispalvė", kurį deklamavo pats autorius Algirdas Budreckas. Kanklėmis skambino Bankaičių kvartetas. Montažą apie partizanus skaitė akt. Z. Peckus. Čiurlionio ansamblio vyrų choras, vadovaujamas muz. A. Mikulskio, padainavo keleta šaulių kariškų dainų.

Visi programos dalyviai susilaukė daug aplodismentų.

Po to vyko vaišės, kurias parengė sesės šaulės.

Karininko Juozapavičiaus š.k. pirm. dr. K. Pautieniui, vadovybei, sesėms ir broliams šauliams už surengtą reikšmingą šventę reiškiu nuoširdžią šauliišką padėką. Gyvuokite Clevelando šauliai. **Algirdas Budreckas**

Juozapavičiaus šaulių kp. pirm. dr. K. Pautienis laiko kuopos vėliavą, jam įteiktą ŠS pirmininko; greta jo į deš.: O. Mikulskienė, J. Kapočius, V. Tamošiūnas, M. Smelstorius. Nuotrauka V. Bacevičiaus

Clevelando Karininko Juozapavičiaus šaulių kuopos vėliavos šventinimo iškilmių prezidiumas. Iš k. stovi: muz. A. Mikulskis, S. Cecevičienė, V. Išganaitis, A. Budreckas, S. Jokubaitis, M. Šnapštys, V. Mingėla ir J. Šostakas. Nuotrauka V. Bacevičiaus

MINĖJIMAS DETROITE

53 m. Kariuomenės sukakties ir Simo Kudirkos paminėjimas įvyko, ramovėnų ir birutininkių pastangomis, Detroite, lapkričio 14 d. Šį labai svarbų ir būtiną darbą uoliai parėmė St. Butkaus ir Švyturio kuopų šauliai. Sakoma: "Kai du stos, visados daugiau padarys"... Lietuviškoji visuomenė į šį jungtinį parengimą labai rimtai pažiūrėjo ir užpildė Lietuvių namuose visas sėdimas vietas.

Po plk. J. Šepečio paskaitos, kuri buvo išklausyta su dideliu dėmesiu, apie Simą Kudirką ir jo ir mūsų tragediją labai turiningai, nuoširdžiai, jausmingai ir pagaviai kalbėjo jaunas studentas Robertas Selenis. Lietuvių studentų pirmininko jautrūs žodžiai sujaudino, net pravirkdė pilną salę klausytojų. Po jo paskaitos plojimams ir galo nebuvo.

Pasibaigus oficialiai daliai, meninę dalį davė "Aušros" mergaičių kvartetas iš Windsoro, Kanados. Šiam kvartetui vadovauja p. Tautkevičienė, dainoms akordeonu pritarė A. Čeršku.

Plk. J. Šepečio paskaita sukėlė didelį dėmesį klausytojų auditorijoje. Jau vien tik jos pavadinimas: "**Du nekariauti karai**" sukėlė susidomėjimą.

Iš viso, plk. J. Šepetys Detroite mėgiamas, kadangi jis moka savo paskaitomis, kurios kaip tie kviečių aruodai, pilnos auksu žėrinčių minčių, sudominti. Jo tematika pasižymi svarumu ir įdomumu. Jis kažkaip moka užmegzti ryšį su klausytojais. Iš jo paskaitų išplaukia artimas ir nuoširdus pasikalbėjimas su klausytojų auditorija. Jis niekad nekelia balso, nešūkauja, bet visi jį girdi ir atydžiai klauso kiekvieno jo žodžio.

Scenos gilumoje, tartum susimąsčiusios ir liūdinčios dėl pasaulio moralinio susmukimo, dėl pasaulio dignitorių neteisingumo ir melo, rymojo ir liūdėjo penkios ramovėnų, šaulių, JAV ir nepriklausomos Lietuvos vėliavos.

Plk. J. Šepetys jau paskaitos įžanginėje dalyje paminėjo, jog kariuomenės šventės, lapkričio 23-sios, turinį sudaro ne tik kariuomenės įsikūrimo data ir jos pirmieji žygiai, kovos, bet kartu ir karų istorija glaudžiai susijusi su tautos istorija, nes kariuomenė yra tik valstybės karinis apsigynimo "įrankis". Tuo tarpu, karus veda ne vien kariuomenė, bet visa tauta, o ypatingai mažosios tautos yra labiau patriotingos ir tėvynę ginančios.

Kaip tolstanti mūsų praeitis byloja, karai dėl Lietuvos laisvės buvo ne vien frontiniai-išoriniai, bet ir vidujiniai-partizaniniai. Mūsų karai vykę I ir II pas. karų poveikyje kaip tik būdingi minėtais karų tipais, tai yra klasiškuoju ir partizaniniu. Šiame minėjime savo tarpe turima abiejų laikotarpių karų dalyvius: savanorius-pirmūnus, Nepriklausomybės karų dalyvius, bei šaulius veteranus, kurie gali atstovauti pirmąjį laikotarpį (1919 m. II. 16 d. Lietuvos Tarybos deklaracijos gynėjai), ir kartu rezistentus — šaulius partizanus. Dar yra gyvų reguliarių dalinių karių vienaip ar kitaip kariavusių antrame laikotarpy. Visus juos šiandien pagarbiai prisimename, ne tik laimėtų, bet ir pralaimėtų karų dalyvius, žuvusius ir likusius gyvus karius veteranus.

Žuvusieji buvo atsistojimu pagerbti 1 minutės susikaupimo tyla.

(Plk. J. Šepečio paskaitos santrauka tilps sekančiame **Karyje**, Red.)

V. Mingėla

KĄ PARNEŠIME

Lapkričio mėn. 28 d. Racine, Wis. įvyko Lietuvos ginkluotų jėgų atkūrimo 53 m. ir Simo Kudirkos išdavimo metinių minėjimas, kurį suruošė DLK Kęstučio šaulių kuopa.

Minėjimą atidarė kuopos pirmininkas š. P. Petrušaitis, pakviesdamas dalyvius tylos minute pagerbti šiemet mirusį Lietuvos generalinį konsulą dr. Petrą Daužvardį ir visus žuvusius dėl Lietuvos laisvės. Maldą sukalbėjo kun. J. Kupris, MIC.

Andrius Juškevičius, LVS "Ramovės" Čikagos skyriaus pirmininkas ir minėjimo paskaitininkas, savo žodyje nupasakojo Lietuvos kariuomenės kūrimosi pradžią, paminėjo Nepriklausomybės kovų eigą, lenkų smurtą ir kitas ano meto gyvenimo apraiškas, liečiančias kariuomenės uždavinius.

Kalbėdamas apie Simo Kudirkos šuolį į laisvę, kuris pasibaigė gėdingu išdavimu, apie Simo gynimąsi okupuotos Lietuvos teisme, pabrėžė, kad Lietuvos jaunimas jau išauklėtas komunistinėje dvasioje, tebėra ištikimas savo tautai ir trokšta jai laisvės.

Ragino visus lietuvius, gyvenančius laisvuose kraštuose, aktyviai dalyvauti kovoje, siekiant Lietuvai laisvės ryto, nes žuvusiųjų dėl to tikslo aukos negali likti beprasmės. Turime ruoštis, dirbti ir budėti, galvodami: "ką parnešime, jei grįšime į Lietuvą"?

Paskaitos gale prelegentas davė statistinių duomenų kiek Lietuva patyrė nuostolių žmonėmis per II Pas. karą ir per pirmąją, bei dabartinę okupacijas.

Rima Kažemėkaitytė padeklamavo Br. Kemėžaitės eilėraštį, skirtą Simui Kudirkai.

Minėjimas buvo baigtas visiems kartu sugiedojus Lietuvos himną.

Buvo miela dalyvių tarpe turėti ir savanorių - kūrėjų: Igną Paukštelį, Steponą Satkūną, Julių Umbrasą ir Adolfą Vadeišą.

Po minėjimo dalyviai buvo pakviesti prie vakarienės, kurią paruošė sesės šaulės Stasė Petrušaitienė ir Ida Tamulėnienė.

Jurgis Milas

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Metams baigiantis

Laikas greit bėga. Štai ir vėl gruodis, Kalėdos ir Naujieji Metai. Vėl darysime nutarimus, ryšimės ką nors atlikti, vėl nustatinėsime tolimesnes veiklos gaires. Tuo metu, siūlyčiau pasvarstyti kaikuriuos klausimus, pagalvoti apie mūsuose dažnai pasitaikančias ydas ir pasidaryti savo išvadas.

Daromės labai erzlūs, kritiški ir pavydūs. Dažnai, artimo akyje, pastebime menkiausią kriselį ir iš jo didžiausią vežimą priskaldome. Aišku, tuo netiesioginiai pasitarnaujam tiems, nuo kurių turėjome bėgti. Prisiminkime vaikystėje girdėtą tėvo pamokymą sūnums. Jis davė jiems perlaužti surištą šluotą. Sūnūs, kad ir kažin kaip stengėsi, šluotos perlaužti nepajėgė. Tada tėvas atrišo raištį ir leido jiems laužti atskirus virbus. Sūnūs šluotą bematant sulaužė. Tada tėvas tarė: "Jei būsit vieningi —būsit stiprūs, niekas negalės jums pakenkti. Bet jei būsit susiskaldę ir pešitės savo tarpe, jus tuoj sunaikins."

Jei norime išlikti, jei norime iškovoti Lietuvai laisvę, privalome būti vieningi. Nejieškokime to kas mus skiria, bet to kas mus jungia. Nejieškokime krislų brolio, sesės akyje, bet žiūrėkime ką gero jie dabar daro, kuo jie prisideda prie Lietuvos laisvinimo. Būkime atlaidūs saviems ir nuožmūs savo tikriesiems priešams. Juk visi esame tik žmonės su visomis žmogiškomis silpnybėmi. "Kas be nuodėmės, temeta pirmąjį akmenį," — daugiau nei prieš 19 šimtų metų pasakė Kristus. Neatsirado tada be nuodėmės nei vieno. Nemanau, kad atsirastų ir dabar bent vienas. Tad, mylėkime brolį, sesę lietuvį, kokias silpnybes jis beturėtų, o labiausiai mylėkime savo Tėvynę Lietuvą. Tėvynės meilė teapjungia mus visus, tebūnie ji mūsų gyvenimo ir mūsų veiklos kelrodis. Jei būsime vieningi, priešai nepajėgs mūsų po vieną sunaikinti. Tik vienybėje — mūsų galybė, tik būdami kaip vienas — iškovosime Lietuvai laisvę.

Džiugių šventų Kalėdų ir sėkmingų Naujųjų Metų visoms sesėms ir visiems broliams! Tyro kalėdinio džiaugsmo lietuviams kariams, atliekantiems karinę tarnybą. Užgimęs Kūdikėlis Kristus tesuteikia vilties kibirkštėlę broliams ir sesėms tėvynėje. Tesuteikia Jis jėgų ir Simui Kudirkai, nekaltai kenčiančiam komunistinių vergų stovykloje.

AKADEMIJA LIETUVIUI RAŠYTOJUI PAGERBTI

Lietuvis rašytojas prikėlė tautą iš ilgų amžių miego. Jis paruošė ją laisvam gyvenimui. Jo įnašas kovoje dėl Lietuvos laisvės yra be galo didelis. Lietuvis rašytojas su kaupu pripildė mūsų kultūrinių darbų aruodus. Detroito Kultūros klubas, vertindamas tuos didžius lietuvio rašytojo nuopelnus, gavęs JAV LB centro valdybos pritarimą, lapkričio 7 dieną suruošė iškilmingą lietuviui rašytojui pagerbti akademiją. Už mirusius rašytojus šv. Mišias atnašavo vysk. Vincentas Brizgys iš Čikagos, kun. Leonardas Andriekus iš New Yorko ir klebonas kun. Kazimieras Simaitis. Pamokslą apie rašytojų darbus, jų nuopelnus, ir kad jaunimas bandytų savo jėgas toje srityje, pasakė vysk. V. Brizgys. Jis pareiškė vilties, kad iš jaunimo, kuris bandys kurti dabar, gal susilauksim pasaulinio masto rašytojų ateityje. Pati akademija prasidėjo 12:30 Lietuvių Namuose. Prieš akademiją jauna moksleivė Taura Zarankaitė visus rašytojus papuošė šaulės Emilijos Kutkienės pasiūtomis tautinių spalvų roželėmis.

Akademiją atidarė Kultūros klubo pirmininkas agr. Antanas Musteikis. Jis buvo šios akademijos iniciatorius ir daugiausia darbo ir širdies įdėjo ją organizuojant. Pasveikinęs ir nušvietęs rašytojų svarbą, akademijai vadovauti pakvietė "Š.T." redaktorę. Vadovė pristatė Garbės prezidiumą, kurį sudarė Jo ekscelencija vysk. Vincentas Brizgys, PLB Kultūros tarybos p-kas dr. Algirdas Nasvytis, Rašytojų draugijos p-kas Leonardas Andriekus, JAV LB centro valdybos p-kas Vytautas Volertas; Lietuvių Rašytojų d-jos tremty atkūrėjas ir jos pirmasis p-kas ir pagrindinis akademijos kalbėtojas poetas Stasys Santvaras; detroitiečiai: LŠST centro v-bos p-kas Vincas Tamošiūnas, Vilniaus Krašto Lietuvių s-gos c.v. p-kas Kazys Veikutis, Ateitininkų Federacijos centro vadas prof. Justinas Pikūnas, kun. Kazimieras Simaitis ir poetė Marija Černeckytė-Sims. Taip pat buvo pristatyti akademijos garbės rėmėjas šaulys Juozas Tamošiūnas ir salėje buvę rašytojai: Aurelija Balašaitienė iš Klevelando, Balys Gražulis iš Flinto ir detroitiečiai Vytautas Alantas ir Kęstutis Keblys. Buvo pagerbti mirę, žuvę ar persekiojami lietuviai rašytojai. Invokaciją sukalbėjo kun. K. Simaitis. JAV-bių

himną sugiedojo Pranas Zaranka, o jam akomponavo jaunuolis Rimas Kasputis.

Akademijos atidaromąją kalbą pasakė rašytojas Vytautas Volertas. Jis pabrėžė, kad rašytojas dažnai yra ir žurnalistas ir pateikė daug gražių minčių.

Poeto, solisto, publicisto, kritiko Stasio Santvaro paskaita, kaip ir buvo tikėtasi, buvo giliai išmąstyta, puikiai perduota ir publikos šiltai įvertinta. Jo be galo graži tartis, muzikalus balsas—reta Dievo dovana. Iš tikrųjų jis labai gausiai apdovanotas.

Ilgėlesnį sveikinimo žodį tarė PLB Kultūros tarybos p-kas dr. Algirdas Nasvytis ir sveikino Ateitininkkų Federacijos vardu prof. Justinas Pikūnas. Vytautas Volertas JAV LB c.v. vardu įteikė Rašytojų d-jos pirmininkui Leonardui Andriekui, OFM pagerbimo aktą. Poetas L. Andriekus, padėkojęs už suruoštą akademiją pareiškė, kad jis turįs vilties, jog ši akademija sutvirtins ryšius tarp rašytojų ir skaitytojų.

Akademija buvo baigta tautos himnu.

Sekė literatūros popietė, kurios metu iš savo kūrybos skaitė poetas Leonardas Andriekus 8 eilėraščius, Stasys Santvaras — 2 aktualijas ir du eilėraščius, rašytojas Vytautas Alantas paskaitė ištrauką iš savo naujo istorinio romano "Šventaragis" — apie Mindaugo krikštą, šaulė Marija Sims — 4 eilėraščius. Visi buvo publikos šiltai sutikti ir įvertinti.

Kadangi gauta daug ir labai gražių sveikinimų, dalis jų buvo perskaityta pietų metu.

Lietuvių Veteranų s-gos, Profesorių draugijos ir Žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės paminklo globos komiteto vardu sveikinimus prisiuntė prof. St. Dirmantas: "Šia iškilminga proga aš nuoširdžiai sveikinu, savo ir Ramovės centro valdybos vardu, rengėjus, Rašytojų s-gą ir visus rašytojus, linkėdamas stiprios sveikatos ir visokeriopos sėkmės jų darbuose.

Aš esu įsitikinęs, kad rašytojai yra ir turėtų būti, ypač tremtyje, viso mūsų tautinio, valstybinio bei kultūrinio gyvenimo palaikytojai bei ugdytojai. Jie, stebėdami gyvenimo apraiškas, analizuodami jų priežastis, darydami objektyvias išvadas bei informuodami apie tai visuomenę, galėtų sudaryti tvirtus pagrindus visuomenės nusiteikimams mūsų visų trokštama vieninga linkme ir glaudžiau jungti bendrai kovai už tautinių idealų įgyvendinimą.

Herojiškas Simo Kudirkos žygis savo tragiškumu primena, kad tautų kalėjimas nesugriautas. To neturime teisės pamiršti! O ką daro šiuo reikalu didžiosios valstybės — Amerika, Anglija, Kanada, Prancūzija, Italija, Vak. Vokietija? Ar jos rūpinasi sutrempta kitų laisve? Ne! Jos gilina bendradarbiavimą su šių laikų pabaisa — komunizmu. Teisėto bei laisvo apsisprendimo teisė paneigta. Etninių grupių benamių milijonai laukia išsilaisvinimo valandos, bet ji dėl bailumo ir egoizmo tolinama. Vyrai, nepalūžkime, bet stiprinkime gretas bendrai kovai su barbarų siautėjimu!"

* * *

"Jei amžių slinkty kariai saugojo tautos kūną, kad jį neišnaikintų teutonai, slavai ir mongolai, tai žymiai vėliau atsiradę mūsų rašytojai veiksmingai prisidėjo prie formavimo ir išlaikymo tautos savitos, kilnios dvasios.

Kūnas be dvasios — tik lavonas, tik nemaloni medžiaga, tačiau dvasia be kūno neegzistuoja. Ar tik vėlinių vakaro šnektos ir poetų vaizdingi svaičiojimai... Pilnutinei tau-

Jūros šaulių "Švyturio" kp. Detroite šaudybos pirmenybių metu Linden, Mich., vasarvietėj "Nida". Komisija su laimėtojais: prieky Julius Rimkūnas. I eilėj: Stepas Lungys, Emilija Lungienė, Romualdas Macionis, Ildegarda Kniūrienė, Gabrielė Rimkūnienė, Jonas Balsys; II eilėj: LŠST p-kas Vincas Tamošiūnas, Moterų vadovė Kunigunda Kodatienė, generolas Jonas Černius, Jūros šaulių vadovas Mykolas Vitkus ir "Švyturio" kp. vicepirm. Stasys Malinauskas.

K. Sragausko nuotr.

Dalis atvykusių sesių (iš k. į d.): iš Čikagos — Stasė Cecevičienė ir Marytė Dapkienė; iš Detroito "Švyturio" kp. — Rutkauskienė ir Balsienė; St. Butkaus kp. — Lydija Mingėlienė, Kunigunda Kodatienė, Julija Bliūdžiuvienė, Elžbieta Jodinskienė, Stefanija Kaunelienė.

Nuotrauka Kazimiero Sragausko

tai išlaikyti reikalingas karių, rašytojų ir visų kitų tautos sluoksnių darnus bendradarbiavimas.

Tą tiesą mums ypač įrodė mūsų tautos XIX ir XX amžių kruvinos ir nekruvinos kovos. Kovos dėl krašto ir kovos dėl politinės laisvės. Būdamas karys ir pirmojo Pasaulinio karo jau 85-sius metus pradėjęs eiti veteranas, kartais dar plunksna pavedžiojąs, ar dar iš Lietuvos atsivežta ir išsaugota rašomąja mašinėle pabarškinąs — sveikinu pagarbos žodžiu tautiečius rašytojus bei žurnalistus, o ypač tuos, kurie padeda emigracijoje atsidūrusiai tautos daliai, ne tik išlaikyti ir išsaugoti, bet ir augštumon iškelti kovingą dvasią. 0 tas pilnai įmanoma tik laisvę ir nepriklausomybę Lietuvai atkovojus. (Jokiu būdu, niekuomet nerašykit — "atgavus"!)

Taigi, kelkit ir palaikykit tautoje kovos dvasią, kaip ją kėlė rašytojas Vincas ir, šių dienų kovotojas, Simas Kudirka! Kad mūsų jaunimas nesuanglėtų, kitoms tautoms trąša nepavirstų. Kad, kai ateis sprendžiamas momentas, plunksną į šalį atidėjęs, stipresnį ginklą imtų . . .

Mes, veteranai profesoriai, kariai ir civiliai rikiuosimės kartu su jumis rašytojais ir žurnalistais."

. . .

"Žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės Paminklo Globos komitetas sveikina rašytojams pagerbti viešos akademijos rengėjus, Detroito Lietuvių Kultūros Klubą, jo pirmininko asmeny, akademijos kilnųjį prezidiumą ir akademijos dalyvius. Linkime kuo daugiausiai užtarnautos garbės ir sėkmės ateities naudinguose darbuose. Visų mūsų pastangų tebūnie vienas tikslas: Baikime darbą tų, kurie žuvo tikslo pilnai nepasiekę."

MINĖJIMAS DETROITE

Lapkričio 14 d. Detroito ramovėnai, birutietės ir abi šaulių kuopos suruošė iškilmingą dviejų sukakčių minėjimą.

Lietuvių Namuose minėjimą atidarė Savanorių-Kūrėjų p-kas kpt. Jurgis Mitkus. Pagerbus susikaupimo minute žuvusius, plk. Šepetys skaitė paskaitą apie du karus, kurių Lietuva nekariavo. Jis išaiškino, kodėl Vokietijai užpuolus Lenkiją Lietuva laikėsi neutraliteto ir nėjo atsiimti Vilniaus ir Vilniaus krašto ir kodėl sovietams okupuojant Lietuvą kariuomenė nepakėlė ginklo Lietuvai apginti, kodėl nebuvo pralietas nei lašas kraujo ir kodėl prezidentas A. Smetona geriau pasitraukė į užsienį, kad tik nereiktų padėti parašo pripažįstančio sovietų okupaciją. Jis kalbėjo vaizdžiai ir įdomiai.

Apie tai kaip lietuviškasis jaunimas išgyveno Simo Kudirkos tragediją kalbėjo Studentų s-gos Detroito skyriaus p-kas ir Stasio Butkaus šaulių kuopos Jaunimo sekcijos p-kas Robertas Selenis. Jo kalba buvo labai gerai paruošta, gražiai perduota, tartis be priekaištų. Simo Kudirkos tragedija jaudino ir jaudina kiekvieną lietuvį, todėl jautresnieji net ašaras šluostėsi.

Meninę dalį išpildė Vindzoro jaunimas — deklamatorė Laima Tautkevičiūtė ir "Aušros" vardu pasivadinęs, mergaičių kvartetas, kuriam akomponavo akordeonu Simas Čerškus, pranešinėjo Virginija Giedriūnaitė.

Minėjime dalyvavo gana didelis būrys detroitiečių ir vindzoriečių.

"ŠEIMA TAUTINĖJE BENDRUOMENĖJE"

Lapkričio 21 d. Stasio Butkaus kp. Kultūros sekcija, vadovaujama istoriko Jono Švobos, suruošė svarstybas ir šaulio, pedagogo Vaclovo Čižiūno knygos "Šeima tautinėj bendruomenėj" pristatymą. Svarstybų koordinatorius buvo mok. šaulys Pranas Turūta iš Grand Rapids. Knygą pristatė S. Kaunelienė. Koreferentė buvo skaučių veikėja Liuda Rugienienė. Dalyvauti svarstybose ją paskatino trys šeimos atžalėlės ir kai kurios pasitaikančios negerovės, kurias jai rūpėjo iškelti. Viena — iškilmingų laužų metu tėvai nekreipią dėmesio į vaikų pasirodymus, plepą ir tuo užmušą vaikų norą parodyti tėvams ką

jie moka. Ilgainiui vaikai nustoja dalintis su tėvais įspūdžiais ir taip atsiranda spraga tarp tėvų ir vaikų. Antroji negerovė — girtavimas. Atvažiavus į Ameriką būdavo vargo stovyklose su girtaujančiais senberniais, dabar dažnai per vaikų parengimus, ar sueigas vaikams blogą pavyzdį rodo mamos, kai vaikštinėja su kokteiliais rankose. Koreferentė pabrėžė ir amerikoniško gyvenimo, ypač mokyklos, įtaką vaikams ir jaunimui. Jos referatas buvo gerai paruoštas. Ji žinojo ką nori pasakyti ir mokėjo savo mintis perduoti gražia, gryna lietuvių kalba. Ji į Ameriką atvyko jaunuolės amžiaus, čia baigė augštąjį mokslą, sukūrė lietuvišką šeimą ir gražiai augina savo tris atžalėles.

Referentė pristatė V. Čižiūno 1971 metais Lietuvių Fondo išleistą knygą ir kalbėjo apie tautinį auklėjimą šeimoje, paįvairindama pavyzdžiais. Klausytojai gyvai įsijungė į diskusijas. Buvo užmetimų lietuviškoms parapijoms, kad jos permažai dėmesio kreipia į jaunimą. Tautinis auklėjimas — tai ne vien išmokymas lietuvių kalbos, bet supažindinimas ir su Lietuvos istorija ir literatūra. Kad įtraukus jaunimą reikia steigti būrelius: sporto, literatų ir pan., tada jaunimas įsijungs.

Nors svarstybose dalyvavo vidurinioji ir vyresnioji karta, tačiau tema buvo aktuali ir, kaip pabrėžė šaulys Šarka, vaikų tautinis auklėjimas priklauso ir nuo senelių, nes jei vaikai su tėvais ir susikalba angliškai, tai jau su seneliais privalo kalbėti lietuviškai, todėl seneliams šios svarstybos ir buvusios įdomios ir naudingos. Reikia sveikinti Kultūros sekcijos pirmininką brolį Joną Švobą už jo iniciatyvą ir įdėtą darbą organizuojant popietę. Klausytojai susipažino su Vaclovo Čižiūno naująja knyga ir daugelis įsigijo ją, be to, kultūringai praleido sekmadienio popietę.

Moterų sekcijos vadovė sesė Bronė Selenienė, su talkininkėmis, dalyvius pavaišino kavute ir kepsniais.

~ ~ ~

Darbovietėje susižeidė koją ir gavo užkrėtimą jūros šaulių "Švyturio" kp. pirmininkas Mykolas Vitkus. Jau kelios savaitės, kai jis gydosi namuose, savo žmonos Nelės priežiūroje. Broliui Mykolui greit pasveikti linki visi Detroito šauliai, kurie jo jau pasigenda, nes veiklių šaulių labai reikia.

~ ~ ~

Stasio Butkaus kp. šauliai Juozas Augaitis ir Jonas Butkus, žiemos sezonui, persikėlė gyventi į Hot Springs Arkansas. Abu gyvai reiškėsi šauliškam gyvenime. Abiems broliams linkime gražiai praleisti žiemą ir laikinai įsijungti į Hot Springs šaulių būrį ir parodyti kaip Detroito šauliai moka dirbti.

MINĖJIMAS TORONTE, KANADOJE

Šventė buvo paminėta lapkričio 28 d., išryto, pamaldomis už žuvusius dėl Lietuvos laisvės, visose lietuvių parapijų bažnyčiose. Be gausiai dalyvaujančių parapijiečių, pamaldose organizuotai su vėliavomis dalyvavo kūr.-savanorių Kar. Juozapavičiaus Toronto skyrius, Vl. Pūtvio šaulių kuopa, jūrų šauliai, skautų šatrijos ir Rambyno tuntai.

Tą pačią dieną, iškilmingas minėjimas, Prisikėlimo parapijos salėje, buvo pradėtas 4 val. p.p. Jį atidarė Vl. Pūtvio šaulių kuopos pirm. š. St. Jokubaitis trumpa kalba, primenančia minėjimo reikšmę. Po to, publikai plojant, sesės šaulės pagerbė kūr. - savanorius, Vyčio Kryžiaus kavalierius, gen. konsulą Kanadai ir paskaitininką, svečią iš Čikagos, prisegdamos kiekvienam po gėlę. Vadovaujant š. P. Jonikui, įnešamos organizacijų vėliavos ir sugrojamas Kanados himnas.

Už žuvusius dėl Lietuvos laisvės, maldą skaitė Šv. Jono Kr. parapijos klebonas šaulys kun. P. Ažubalis, aidint kanklėmis "Lietuva brangi" — garsams. Po gen. konsulo Kanadai dr. J. Žmuidzino sveikinimo kalbos, sekė paskaita, kurią skaitė LŠST vicepirm. žurnalistas K. Milkovaitis. Paskaita buvo įdomi, gerai paruošta, aktuali, iliustruota pavyzdžiais kaip

Svarstybų metu, Kultūros sekcijos p-kas Jonas Švoba gyvai įsijungė į diskusijas. Prie stalo klauso Pranas Turūta, Stefa Kaunelienė ir Liuda Rugienienė. Nuotrauka Kazimiero Sragausko

reikia kovoti su Lietuvos okupantu dėl jos laisvės, prisiminant Brazinskus, S. Kudirką ir Simokaičius. Už tai paskaitininkas iš publikos susilaukė griausmingų aplodismentų.

Išnešus vėliavas, po trumpos pertraukos, įvyko meninė dalis, kurią išpildė: akordeonu solo A. Kaminskas, Windzoro mergaičių mergaičių kvartetas "Aušra", akompanuojant akordeonistui A. Čerškui, L. Tautkevičiūtė iš Windzoro, Toronto tautinių šokių grupė "Gintaras", vadovaujamas R. ir J. Karasiejų. Šokiams grojo akordeonu A. Dimskis ir St. Kairio muzikinis vienetas, vadovaujamas R. Poškienės, išpildė kanklėmis lietuviškų dainų. Visi programos atlikėjai pasirodė labai gražiai. Gal kiek daugiau dėmesio susilaukė viešnios iš Windzoro. Publika programos atlikėjams nepagailėjo plojimų. Jie buvo scenoje apdovanoti gėlėmis. Labai gerai pranešinėjo, tautiniais rūbais pasipuošusi, stud. R. Sakalaitė.

Toronto Vl. Pūtvio šaulė M. Jokubaitienė, asistuojant kuopos moterų vadovei š. Z. Jonikienei, sega gėlę kūr.-savanoriui, š. V. Štreitui. Nuotr. S. Dabkaus

Uždaromąjį padėkos žodį tarė apylinkės pirm. J. Karpis. Minėjimas buvo baigtas Lietuvos himnu. Minėjimą rengė KLB Toronto apylinkės pakviesta, Vl. Pūtvio šaulių kuopa, talkininkaujant kūrėjų-savanarių Kar. Juozapavičiaus Toronto skyriui. Pamaldų metu, visose lietuvių parapijų bažnyčiose, kūrėjai-savanoriai vykdė tradicinę antrąją rinkliavą Nepriklausomybės kovų invalidams ir sunkion būklėn patekusiems kūr.-savanoriams šelpti. Surinkta: Prisikėlimo parapijoje $333.65, Šv. Jono Kr. par. $138.28 ir lietuvių evang. parapijoje $22.50.Viso surinkta $494.43. Pažymėtina, kad kūr.-savanorių Kar. Juozapavičiaus Toronto skyrius, nuo įsikūrimo dienos (1971 kovo 15 d.), yra pasiuntęs Vokietijon Nepriklausomybės kovų invalidams ir sunkioje būklėje esantiems kūrėjams-savanoriams $3,033. Vietinei šalpai, kultūriniams ir lietuviškiems reikalams yra paaukojęs $1,500.

P. Gulbinas

Dalis kūr.- savanorių ir Vyčio Kryžiaus kavalierių, Toronte (Kanadoje), Prisikėlimo par. salėje, Kariuomenės Atkūrimo minėjime. Pirmoje eilėje iš d.: Vyčio Kryžiaus kavalierius š. inž. J. Preikšaitis, kūr.-savanoriai: š. V. Kazlauskas, š. V. Tamošauskas, J. Punkrys, L. Vaštokas, S. Kviecinskas ir š. K. Kregždė. Nuotr. S. Dabkaus

— Kpt. **Kęstutis Dailidė** atlieka karinę tarnybą Italijoj. Jį aplankė jo tėveliai iš Brookfield, Illinois.

— **Walteris Booknis**, Dariaus ir Girėno posto narys, žuvo eismo nelaimėje, 69 ir Western gatvių sankryžoje, Čikagoje.

— Dr. **Oskaras Pūdymaitis**, buvęs Lietuvos kariuomenės karys, ilgą laiką dirbęs N. Skotijos provincijos ligoninėje, išėjo į pensiją ir apsigyveno Toronte. Jam, rugsėjo 20 d., sukako 70 metų.

— Ltn. dr. **F. Gedutis** gavo "The Outstanding Intern of the Year" atžymėjimą ir buvo paskirtas išvykti dvejiems metams į Marakeech, Maroke, kariškos bazės dantų gydytojo pareigoms.

— **Darius Karalius**, iš Hinsdale, Ill. lanko JAV laivyno akademiją. Jis dalyvavo ilgoje kelionėje iš San Diego, laivu į N. Zelandiją, Sidnėjų, Honolulu ir grįžo atgal į San Francisco, kur toliau tęsia mokslą.

— **Martynas Vereika**, gyv. Corby, Anglijoje, savanoris, Gardų - šaulių būrio vadas, sulaukė 70 metų. Jis buvo veiklus įvairiose organizacijose.

— **D. F. Bulow**, laivyno karininkas karo laive USS Forestal, buvo išvykęs į Vidužemio jūrą, kur atlikęs pratimus, grįžo į Norfolk, Va.

— **Morkus Rudis**, mūsų veikėjų M. A. Rudžių (iš Čikagos) sūnus, baigė vieną iš geriausių Culver karinę akademiją. Toliau studijuos techniką.

— Virš. **Juozas Nakutavičius**, beveik 20 metų tarnavęs 2 p.p., liepos 8 d. mirė Richmond Hill, N.Y. Užuojauta likusiai šeimai.

— **Ričardas Kružikas**, karo veteranas, dalyvavęs Vietname ir atlikęs karinę prievolę, vėl sugrįžo siekti magistro laipsnio Lojolos universitete.

— Pvt. **Mykolas Aulinskis**, iš Čikagos, tarnauja C. Pendelton bazėje.

— **Juozas Lapinskas**, penkeris metus ištarnavęs JAV kariuomenėje, malūnsparnių mechaniku ir kariavęs Vietnamo džiunglėse, rugsėjo 18 d. Čikagoje sukūrė lietuvišką šeima su J. Praninskaite.

— **Jurgis Kiškūnas**, Lietuvos kar. savanoris, ilgus metus dirbęs Rosario mieste, Argentinoje, mirė liepos 16 d.

— Kpt. **Stasys Vasiūnas**, nelaimingai pateko po traukiniu ir mirė liepos 17 d. Avellanidoje, Buenos Aires, Argentinoje. Jis ilgus metus tarnavo 4 p.p., Panevėžyje.

— **Juozas Laurinaitis**, Lietuvos sav. kūrėjas ir šaulys, aktyvus veikėjas, iš Bridgeporto persikėlė į Brighton Park pas sūnų, Čigakoje.

— Ltn. **B. Petrasevičius**, kuris tarnauja Venecuelos kariuomenėje, rūpinosi Čiurlionio ansamblio koncertu Venecueloje.

— Rugsėjo 2-5 Wiesbadene įvyko šaudymo pirmenybės. VLB pirmininkas **Jonas K. Valiūnas** sporto pistoletų klasėje trečią kartą iš eilės laimėjo pirmąją vietą.

— **Jonas Stasys**, Lietuvos sav. k-ū rėjas, rugpjūčio 14 d. atšventė 70 m. gyvenimo sukaktį kelių artimųjų ir draugų tarpe. Jis gyvena Čikagoje.

— **Ant. Petraitis** tarnauja karo laivyne aviacijos taktinės tarnybos dalinyje o pvt. **Bern. Pečiulis** baigė jauno kareivio apmokymą San Diego, Cal. Abu kilę iš Čikagos.

— **Kastytis Triukas**, karo veteranas dalyvavęs Vietnamo kovose, išvyko tęsti studijų į Illinois universitetą, Bloomingtone; **Algis Bracius** išvyko siekti lakūno laipsnio į Aeronautikos u-tą, Dayton Beach, Fla.

— **Petras Norkeliūnas**, I Pasaulinio karo veteranas, mirė sulaukęs 76 m. Ročesteryje, N.Y. Buvo veiklus lietuviškame gyvenime iki mirties.

— **Leonardas Grisius**, kilęs iš Čikagos, tarnauja karo laivyne. Jis yra paskirtas į USS Enterprise laivą, kuris keliauja aplink P. Ameriką.

— **Stasys Ripskis**, ats. kapitonas, yra pakviestas treniruoti sportininkų komandas Marylando valstybėje; vėliau jis išvyks į V. Vokietiją.

— Lakūnas **A. Linas**, iš Čikagos, būdamas Elgin aviacijos bazėje, buvo atžymėtas aviacijos "Outstanding Unit Award" žymeniu.

A.A. ANTANUI VILĖNIŠKIUI
staigiai mirus, jo žmonai Onai Vilėniškienei ir giminėms reiškiame giliausią užuojautą ir drauge liūdime.

L.V.S. "Ramovės" Bostono Skyrius

A.A. ANTANUI VILĖNIŠKIUI
mirus,
nuoširdžiai užjaučiame jo žmoną Oną ir artimuosius

Marina ir Zigmas Raulinaičiai

— Apollo 15 skrydyje į mėnulį, dalyvavo vien tik **karo aviacijos astronautai**. Pažymėtina, kad amerikiečių erdvių tyrimo programą pradėjo karo aviacija, 1958 m. sausio 31 d., išsaudama į erdves pirmąjį žemės satelitą. Ekspedicijos viršininku buvo plk. D. Scott; mėnulio laivo pilotas plk. ltn. J. Irvin ir pagrindinio laivo pilotas (orbitoje aplink mėnulį) mjr. A. Worden. Visi trys — West Pointo Karo mokyklos auklėtiniai. Plk. D. Scott Karo mokyklą baigė šeštuoju iš 633 kariūnų. Massachusetts Technologijos institute jis įgijo masterio laipsnį. 1969 m. kovo mėnesį buvo Apollo 9 vadu, 10 dienų bandomojoje kelionėje aplink mėnulį.

— **Biologiniai ginklai** dar nebuvo išbandyti praktikoje šiuometinėse sąlygose. Yra baiminamasi, kad lengvai paskleidus kurią nors ligą priešo pusėje, žaibo greitumu ji gali pasklisti į neutralius kraštus ir grįžti į kraštą iš kurio buvo paskleista. Šiuo metu biologiniam karui tinkamų bakterijų ir virusų yra žinoma apie 160 rūšių. Užsikrėtimai galimi per odą, maistą, vandenį, kvėpavimą ir įkandant vabzdžiams. Didžiausias mikrobų priešas — saulė. Tiesioginė kova prieš biologinį užpuolimą būtų nepaprastai sunki, nes masinis pasirengimas kovai prieš daugelį ligų būtų beveik neįmanomas.

— "Bet kokia užsienio politika neturi reikšmės tarptautiniuose santykiuose, jei jos neremia **ginkluota jėga**, pasirengusi tinkamai veikti, jei ištiktų reikalas." (Winston Churchill)

— Amerikiečiai daro bandymus sumažinti lėktuvų **bombų formą** pusiau. Tuo būdu sutaupytų lėktuvuose vietos. Pirmi bandymai buvo atlikti su 750 svarų M-117 bomba, kuri parodė gerą pastovumą ore.

— Brazilai nupirko iš V. Vokietijos 226 tonų minininką "Artu". Keturis tokio pat tipo, pakrančių apsaugai, brazilai numato pasistatyti patys.

— Kiniečiai pasigamino 11 tonų lėktuvą-naikintuvą, 1400 mylių per valandą greičio. Ginkluotas 30 mm automatine patrankėle, raketomis ir bombomis; veikimo radius 500 mylių.

— Prancūzai pasigamino 40 tonų **pagelbinį tanką AMX 30 D**, ginkluotą priešlėktuviniais kulkosvaidžiais. Tanko paskirtis — taisyti arba vilkti sugedusius kautynių tankus. Įgula — 4 mechanikai, kurie, reikalui esant, būna ir kulkosvaidininkai. Greitis — 40 mph, veikimo tolis be kuro pasipildymo 300 mylių, arba 16 valandų.

— Švedų kariuomenei pagaminta 50,000 tinklelių, kuriuos išdalins ilgaplaukiams kareiviams, kurių yra apie 50%.

— Amerikiečiai numato iki 1975 m. visus autovežimius ir tankus pritaikyti **24 voltų baterijoms**, kurios pasirodė tinkamesnės už anksčiau **naudotas 6 ir 12 voltų**. Įvairūs elektriniai įrengimai daro mažiau kliūčių naudojant 24 voltų įtampą.

— Amerikiečių **bombonešis B-17** buvo pastatytas 1930 metais, tačiau, bandymo metu įvyko avarija, kurioje žuvo lėktuvo įgula, todėl ir tolesnė gamyba buvo sustabdyta iki II Pas. karo, kurio metu B 17 strateginiai bombonešiai atliko svarbų vaidmenį.

— D. E. Davis ir W. S. G. Kohn, studijoje "1917 m. Spalių Revoliucija", mini Leniną studijavusį **Clausevitzo strateginę filosofiją**, kurią jis, savaip interpretuodamas, pritaikė revoliucijai ir porevoliucinei Rusijos imperijos plėtrai. Taip pav. Clausevitzas sako, kad karyba neseka savo pačios įstatymų, bet derina veiksmus su visuotinais krašto reikalavimais, kuriuos nustato politika. Lenino žodžiais — karyba yra dalis viso krašto bendros politikos. Politika reprezentuoja socialinius krašto interesus. Karyba turi savo kalbos gramatiką, bet ne savo pačios logiką. Kai Clausevitzas sako, kad karas yra svarbiausių interesų konfliktas, kuris sprendžiamas kraujo praliejimu, Lenino žodžiais — karas yra instrumentas politikos smegenims vykdyti idejas, todėl karas pakeičia politiko plunksną į kardą. Tad ir vidaus karai — revoliucijos yra politikos įrankiai, kurie turi tikslą pereiti iš vienos socialinės santvarkos į kitą — į socializmą ir komunizmą. Kur Clausevitzas išryškina reikalingumą karinio prafesionalizmo, Leninas apie tai visai nutyli, nes pats buvo civilis asmuo.

Komentaruose sakoma, kad karo kaltininku būna visuomet pralaimėjęs, nes laimėtojas, kaip mylintis taiką, užima pralaimėjusio kraštą, tikslu perauklėti jį, kad būtų taikingas ir bausdamas už karo išprovokavimą. Tokiu būdu, laimėtojas visuomet neša pasauliui taiką.

— Pagal 1971 m. rugpjūčio mėn. šveicarų žurnalą Zivilschutz, šveicarai padidino **krašto gynybos biudžetą**: "kad iki maksimumo apsisaugotų nuo bet kokio ginkluoto pasikėsinimo į Šveicarijos nepriklausomybę." Toliau išryškinamas reikalas, modernaus karo sąlygose, šalia kariuomenės, gynybon įtraukti viso krašto gyventojus ir visas turimas priemones, nes: "... modernus karas pasireiškia daugeliu įvairių formų: šaltas, subversyvinis, pogrindžio, branduolinės energijos ir kt., kurios vienodai apima ginkluotas jėgas ir civilius gyventojus. Todėl ir krašto apsaugos pasirengime tolygiai privalo dalyvauti civiliai, kaip ir kariai, nes išsigelbėjimas priklauso nuo viso krašto apimties ir visų jame gyvenančių žmonių pastangų."

— "Day of Letargy" — tokiu pavadinimu tilpo K. Kilpatrick straipsnis, amerikiečių civilinės apsaugos žurnale "Survive", 1971 m. Nr. 6, minint 1941 m. lapkričio 7 d. Pearl Harbor tragediją. K. Kilpatrick randa šiuo metu amerikiečių karinį pasirengimą tolygų ano meto: "... amerikiečiai ir šiandien dar tebežiūri į priešininkus kaip turinčius augščausius geros valios norus taikai, tarytum neturinčius pinigų ir priemonių ginklavimuisi, dar nepažengusius technologiškai, dėl žmoniškumo nedrįstančius pralieti kraujo. Praeities pamoka neturi vertės, jei ji nepritaikoma esamose sąlygose dabartyje, tikslu išvengti skaudžių pasekmių ateičiai. 1941 m. lapkričio mėn. klaida tebekartojama šiandien, tik ji yra daugelį kartų didesnės skalės ir greitesnėje laiko tekmėje."

— Buvęs amerikiečių ambasadorius Maskvoje F. D. Kohler, yra pareiškęs: "Amerikiečiai militarinėje diplomatijoje yra naivūs siekdami visuotinės pergalės, besąlyginės priešo kapituliacijos, kai po to atitraukia okupacines jėgas, krašte sumažina kariuomenę, sustabdo ginklavimo tobulinimą ir vystymą, kaip jau nebereikalingą. Militarinę tradiciją se-

ka politinė, su ekonomine pagelba, padedant priešui atsistatyti ir vėliau grąsinti mums, nepasiruošusiems, naujais moderniškais ginklais. Mes privalome būti stipresni už bet kurį galimą pasaulyje priešininką, kad diplomatų žodis tarptautiniuose santykiuose nebūtų paliktas, be svarios paramos, pajuokai. Nebūdami stipresni ginklais ir ekonominiai už kitus kraštus, mes būsim kalti dėl pasaulinės taikos neišlaikymo."

— 1966 m. rusai skelbėsi galį Europą užimti 10 dienų bėgyje. Skaitantis su upių tankumu Europoje, (100 metrų pločio upės išsidėstę maždaug kas 25-30 mylių; iki 300 metrų pločio — kas 90 mylių ir virš 300 metrų — kas 180 mylių) rusai privalo turėti gerai išvystytą kėlimosi priemonių sistemą, ir gerai parengtą kariuomenę. Ši sritis tebeplečiama ir tobulinama ir šiuo metu. Tankų divizijose rusai turi specialius šarvuočius — amfibijas, skirtus žvalgybai, ginkluotus lengvais automatiniais ginklais — patrankėlėm ir prieštankinėm raketom: BTR-60-P yra aštuonračiai ir BTR-50-P — vikšriniai. Upe plaukimo greitis — iki 6 mylių per valandą. Taktiniai daliniai turi pėstininkų šarvuotus vežimus; iš jų pusė yra amfibijų tipo, nes nuostatai sako, kad vandens kliūtys turi būti pereinamos tiesiog iš žygio be sustojimo. Priedui yra technikos daliniai su įvairių rūšių pontoniniais ir rėminiais tiltais, aprūpinti stipria priešlėktuvine ir prieštankine apsauga.

— 1971 metų lapkričio pradžioje, amerikiečiai, 6000 pėdų žemės gylyje, susprogdino **5 megatonų vandenilio mombą** (prilygsta 5 milijonams tonų TNT); sprogdinimui vieta buvo parinkta Amčitka saloje, kuri yra Alaskos salyno vakarinėje dalyje, prie Beringo sąsiaurio. Šio tipo bombos bus pritaikytos "Spartan" raketoms, kovai prieš tarpžemynines branduolinės energijos priešo raketas. Bandymas pilnai pavykęs ir tos rūšies bomba, be pataisų, bus naudojama ginklavime. Kaip žinoma, prieš šį bandymą Amerikoje ir Kanadoje buvo demonstruota ir reikalauta jį sustabdyti. Net vyriausias teismas turėjo įsikišti, kad krašto gynybos reikalus pastatytų pirmon vieton.

5 megatonų galingumo užtaisas sprogęs erdvėje (dar žemės atmosferos ribose) paskleistų bangas, kurios pasiektų 40 km. 4 sekundžių laikotarpyje; kraštutiniame perimetre sudarytų spaudimą 3 svarų kvadratiniam coliui. Tarpžemyninė raketa, atsidūrus toje zonoje, gali būti sunaikinta augštos temperatūros, sutirpdant raketos dalis. Sprogimo bangos smūgis gali sugadinti jautrias valdymo sistemos dalis, taip pat nukreipti raketą nuo trajektorijos. "Spartan" priešraket. raketų veiksmingumas, būtų sekmingiausias iš iki šiol žinomų.

— Prancūzų povandeninis laivas **"Gymnote"** išbandė naujo tipo branuolinės energijos užtaiso MSBS raketą, kuri gali būti laidoma iš pasinėrusio laivo. Tokių raketų, kiekvienas atomine energija varomas povandeninis laivas, turi po 16.

— Kanadiečiai gamina rusams už 9 milionus dolerių, **"Husky"** 30 tonų vikšrinius vilkikus, kurie yra didžiausi pasaulyje. Reikia pridėti, kad rusai pastaruoju metu desperatiškai ieško galimybių sunkaus motorinio trasnporto papildymui. Amerikiečiams atsisakius pastatyti sunkių autovežimių gamybos įmones, jie atrado tokią pagelbą pas prancūzus. Kur nėra geležinkelių ir vandens kelių ten be abejo tenka naudoti autovežimius. Kaip žinoma, Tolimus Rytus jungia tik vienas Transsibirinis geležinkelis, kuris nūdieninėmis priemonėms gali būti labai lengvai pažeidžiamas.

— Švedai pagamino taikinių suradėjus panaudojant **"Laser"** kondensuotus šviesos spindulius, kurių pagelba, iki 30 km. atstumo galima nustatyti taikinio azimutą ir reliatyvų augštį. Instrumentas nešiojamas vieno kovotojo ir yra panašus į periskopą. Elektroniniu būdu gali koreguoti artilerijos, ar tankų ugnį, atatinkamai sujungus pabūklų valdymo aparatus.

— **Septintoji amerikiečių armija** Europoje yra apginkluota sunkiomis prieštankinėmis raketomis, kurių laidytojai įrengti M-113 pėstininkų šarvuočiuose. Specialių taikymo įtaisų pagelba, 2800 m atstume, atsiekta 30% tiesioginių pataikymų į kintamu greičiu judančius taikinius. Taikymo įrengimai nustato taikinio judėjimo greitį, atlieka oro pataisas ir atstumą iki taikinio. Paleidus raketą taikytojas privalo laikyti taikymo ekrane taikinį tam tikrame taške ir raketa pati "suranda" taikinį. Keturių vyrų tarnyba iš žygio pereina kautynių parengtin per 45 sekundes.

— Vakarų Vokietija pasigamino **sunkvežimius**, kurių išorinę dalį sudaro vientisiniai plastikos gabalai, išlieti formose ir sumontuojami ant metalinių vėžėčių rėmų. Pigi gamyba ir greitai pataisomi, lengvai pakeičiant sugadintą šoną.

— Vakarų Vokietijos lakūnai vykdo **kautynių šaudymo** pratimus Portugalijoje prie Beja, Alcocheta poligone, kur yra įrengta tam tikslui moderniškos šaudyklos, su specialiai pritaikytais taikiniais. Numatoma ten pastoviai perkelti iš Vokietijos keletą F-104 A eskadrilių ir C-160 transporto lėktuvų.

— Amerikiečiai pagamino **bepilotinį lėktuvą**, valdomą nuo žemės, arba iš kito lėktuvo, skrendančio didesniame atstume. Bepilotinis lėktuvas neša 500 svarų bombas, arba raketas. Tokie bepilotiniai lėktuvai numatomi panaudoti pulti stipriai saugomus taikinius, arba klaidinti priešo priešlėktuvinę gynybą.

— Didžiausią **TNT užtaiso bombą** turi amerikiečiai, kuri sveria 7.5 tonos ir gali būti nešama specialiai pritaikyto C-130 transporto lėktuvo. Ši bomba buvo trumpai naudojama Laose puolimo metu. Bombos sprogdavo vos palietę žemės paviršių. Sprogimo veikiamas plotas yra didesnis už futbolo aikštę.

— Amerikiečiai pradėjo gaminti, kovai prieš priešo laivus, **"Harpoon" raketas** laidomas iš laivų, arba lėktuvų. Tolinaša apie 50 mylių. Panašaus tipo raketomis rusai turi apginklavę 65 povandeninius laivus, 160 patruliavimo ir 20 kovos laivų.

TEODORAI VILIPIENEI

mirus, jos dukterį sesę šaulę Feliciją Pliūrienę, žentą Lionginą, jų šeimą ir visus gimines bei artimuosius nuoširdžiai užjaučiame.

DLK Kęstučio Šaulių Kuopa

Mielai šaulei Stasei Barulytei-Gofensienei, Lietuvoje mirus jos motinai VERONIKAI BARULIENEI, reiškiame nuoširdžią užuojautą ir drauge liūdime.

Brocktono Martyno Jankaus Šaulių Kuopos Valdyba

L.V.S. RAMOVĖS C.V.
BENDRARAŠTIS NR. 103
(ištraukos)

Nepaprasto skyrių atstovų suvažiavimo reikalu

Remiantis LVS "Ramovė" daugumos skyrių pasisakymų į CV užklausimą, ar šauktinas šiuo metu nepaprastas Sąjungos skyrių atstovų suvažiavimas, iš 15-kos pasisakiusių skyrių 13-kai pareiškus neigiamą nuomonę ir 2 skyriams pasisakius už suvažiavimo šaukimą, š.m. rugsėjo mėn. 1 d. CV posėdžio nutarimu, šiuo metu, Nepaprastas skyrių atstovų suvažiavimas nebus šaukiamas.

Lapkričio 23-sios minėjimo reikalu

Lietuvos karinių pajėgų atkūrimo metinės šventės — Lapkričio 23-sios Dienos minėjimą, šiais metais, ALT c.v. pirmininkas dr. K. Bobelis pasiūlė ramovėnams organizuoti drauge su ALT ir išryškinti pavergtos Tėvynės brolio, Simo Kudirkos, drąsaus žygio į laisvę reikšmę. Šiam ALT pirmininko pasiūlymui LVS "Ramovė" c.v. pilnai pritaria.

Simo Kudirkos drąsus žygis darant šuolį į Amerikos pakrančių apsaugos laivą, jo narsi kova iki sąmonės netekimo su viršijančiomis "Litva" laivo rusų įgulos jėgomis, priminė visam pasauliui mūsų pavergtos Tėvynės Lietuvos tragediją ir tiek pavergtai lietuvių tautai, tiek jam pačiam sukėlė daug simpatijos, užuojautos ir supratimo . . .

Simo Kudirkos turininga ir giliai patrijotinė kalba, vadinamo "teismo" metu Vilniuje, yra žinoma ne tik visame laisvame pasaulyje, bet ir pavergtoje Tėvynėje. Tas narsus žygis ir žygio atgarsiai pasaulyje tikrai daug daugiau moraliai sustiprino mūsų pavergtus brolius Tėvynėje, negu čia, laisvame pasaulyje, esančių kolaborantų ašarojimas koncertuose, klausant gražiai suokiančio bolševikėlio, arba viešas žavėjimasis "gražiu ir laimingu" pavergto brolio gyvenimu Tarybinės Lietuvos kolchozuose.

Šiais metais, CV kviečia visus sąjungos skyrius, Lietuvos ginkluotų jėgų minėjimą atlikti Simo Kudirkos narsaus žygio į laisvę ženkle ir, pagal vietos sąlygas, minėti galimai turiningiau ir iškilmingiau.

Pasveikinti latviai

Latvių karinės organizacijos "Daugavas Vanagi" 25 metų sėkmingos veiklos sukakties proga LVS "Ramovė" vardu CV pasveikino raštu latviškai ir iš latvių gavo nuoširdų padėkos raštą lietuviškai.

Šia proga buvo pasikeista organizacijų statutais.

VETERANŲ VEIKLA

Gimininingų organizacijų veiklos koordinacinis pasitarimas

Š.m. rugsėjo mėn. 8 d., Čikagoje, LVS "Ramovė" CV pastangomis, buvo sušauktas LVS "Ramovė" gimininingų organizacijų atstovų pasitarimas bendradarbiavimo ir Pabaltiečių — Lietuvių, Latvių ir Estų — karinio sektoriaus konferencijose atstovavimo reikalams aptarti.

Šiame pasitarime LVS "Ramovę" atstovavo CV pirmininkas prof. St. Dirmantas, vicepirmininkai K. Dabulevičius ir J. Gaižutis, Lietuvos Kūrėjų Savanorių sąjungą — pirm. J. Švedas, A. Juodka, Lietuvių Šaulių s-gą CV vicepirmininkas K. Milkovaitis ir DLK Birutės dr-ją — CV pirmininkė M. Babickienė.

Šiame pasitarime LVS "Ramovė" CV pirm. prof. S. Dirmantas padarė pranešimą apie Pabaltiečių karinių organizacijų bendradarbiavimą ir įvykusią Washingtone Pabalt. Karinių Organizacijų atstovų pirmąją konferenciją. Pasikeista nuomonėmis įvairiais bendradarbiavimo reikalais ir pasisakyta už stiprų bendradarbiavimą ne tik savųjų gimininingų organizacijų tarpe centruose, bet ir galimai platesnį bendradarbiavimą skyriuose.

Savo laiku Liet. Šaulių s-gos vadovybės keltas žurnalo "Karys" leidimo reformos klausimas, šiame pasitarime dalyvavusiam Liet. Šaulių s-gos atstovui pasiūlius, kaip dabartiniu metu neaktualus, buvo atidėtas neribotam laikui.

Pasitarimui baigiantis buvo sudarytas čia minimų organizacijų bendros veiklos Koordinacinis komitetas, į kurį įeina LVS "Ramovė", Liet. Kūrėjų Savanorių s-gos, Liet. Šaulių s-gos ir LDK Birutės d-jos pirmininkai.

Koordinacinio komiteto pirmininku, bendru sutarimu, renkamas LVS "Ramovė" CV pirmininkas prof. S. Dirmantas.

Numatoma ateityje ir daugiau šių organizacijų centrinių vadovaujamųjų organų atstovų pasitarimų, bendrai veiklai ir Pabaltiečių Karinio sektoriaus konferencijose atstovavimo reikalams aptarti.

CV Pirmininkas išvyko atostogų

Nuo š.m. rugsėjo mėn. 10 d. LVS "Ramovė" CV pirmininkui prof. S. Dirmantui išvykstant ilgesnėms atostogoms ir neturint galimybės tiesiogiai eiti CV pirmininko pareigų, CV pirmininko pareigas laikinai eina vicepirm. K. Dabulevičius.

Nario mokesčių ir premijų fondo reikalu

CV primena sąjungos skyriams, kad laiku būtų atsiskaitoma skyriams privalomo, nario mokesčio CV reikalu ir įneštas $10.00 metinis mokestis į "Kario" premijų fondą.

Skyrių valdybos raginamos į tai atkreipti reikiamą dėmesį ir finansinius įpareigojimus CV-bai kruopščiai atlikti.

LVS "Ramovė" leidinių reikalu

Centro v-boje randasi dideli kiekiai knygos "Pirmasis Dešimtmetis", "Žalgiris" ir kt., kurias šiuo metu nupigintomis kainomis galima įsigyti.

Skyrių valdybos raginamos apie tai painformuoti vadovaujamo skyriaus narius ir paraginti šiuos leidinius įsigyti.

Šių ir kitų LVS "Ramovė" išleistų knygų įsigijimo reikalu prašoma betarpiai kreiptis į CV iždininką: J. Tapulionis, 6910 So. Maplewood Ave. Chicago, Ill. 60629.

Prof. S. Dirmantas
CV Pirmininkas

Edm. Vengianskas
Sekretorius

LVS "Ramovė" Centro Valdybos BENDRARAŠTIS Nr. 104

Čikaga, 1971 m. gruodžio mėn. 5 d.

KALĖDINIS IR NAUJŲJŲ METŲ SVEIKINIMAS

LVS "Ramovė" Centro valdyba visiems Sąjungos skyriams, skyrių valdyboms, kolegoms ramovėnams ir jų šeimų nariams, Šv. Kalėdų proga, linki daug linksmos, džiaugsmingos ir šventinės nuotaikos.

Pasitinkant Naujuosius 1972-sius metus, CV sveikina visus Lietuvos karius plačiame pasaulyje, laisvės kovotojus, Lietuvos Kūrėjų Savanorių S-gos, DLK Birutės Dr-jos, Lietuvos Šaulių S-gos narius bei vadovybes, linkėdama darbingų, ištvermingų ir laimingų Naujųjų Metų.

Ypatingai daug ryžto, ištvermės ir kovingos dvasios, 1972-siais metais, linkima sesei ir broliui pavergtoje Tėvynėje.

Bekompromisinėje kovoje, dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės, Naujieji Metai testiprina mūsų visų viltingas nuotaikas ir tvirtą tikėjimą į pavergtos tėvynės Lietuvos laisvą ir nepriklausomą prisikėlimą, jos šviesų rytojų.

LVS "RAMOVĖ" ANTRASIS DEŠIMTMETIS

1970-siais metais, Centro Valdybai nutarus antrąjį Sąjungos veiklos dešimtmetį atžymėti knyga, kurioje atsispindėtų visos LVS "Ramovė" veikla paskutiniųjų dešimties metų bėgyje, buvo kreiptasi į skyrių valdybas, prašant, iki tų metų pabaigos, paruošti ir pristatyti CV-bai vadovaujamo skyriaus, kalbamo laikotarpio, veiklos apžvalgą. Gaila, šį CV įpareigojimą tvarkingai ir laiku išpildė tik 10 Sąjungos Skyrių: Baltimorė, Bostonas, Hamiltonas, Manchesteris, Omaha, Čikaga, St. Catherine, Piet. Australija-Adelaide, Sidnejus ir Waterburis. Šių skyrių valdyboms priklauso nuoširdi CV-bos padėka.

Netenka aiškinti, kad kalbamoje knygoje turi atsispindėti ne dalies, bet visų Sąjungai priklausančių skyrių veikla, todėl neturint pilnos medžiagos, antrojo dešimtmečio veiklos knygos paruošimo ir išleidimo darbai, kaip kad buvo užplanuoti, CV-je negalėjo būti vykdomi ir atlikti.

Egzistuojančičos padėties akyvaizdoje, CV-je vistiek neatsisakant minties knygą išleisti, š.m. lapkričio mėn. 17 d. posėdyje buvo sudaryta "LVS Ramovė II-sis Dešimtmetis" knygos medžiagos sutvarkymo ir spaudai paruošimo KOMISIJA, kurios sudėtis skelbiama Sąjungos Skyrių žiniai: K. Dabulevičius — kom. pirmininkas, J. Gaižutis ir E. Vengianskas — komisijos nariai.

Kad sudarytoji komisija savo darbą galėtų sekmingai atlikti, CV pakartotinai kreipiasi į Skyrių Valdybas, tuos skyrius ir valdybas, kurios kalbamos medžiagos dar nėra pristačiusios, ir įpareigoja nedelsiant, ne vėliau kaip iki **1972 m. balandžio mėn. 15 d.** medžiagą CV-bai patiekti.

Taip pat, Skyriai medžiagą patiekę, tačiau norintieji ją dar, veiklos aprašymais ar nuotraukomis, papildyti, gali tai iki augščiau nurodytos datos atlikti.

Kokia medžiaga ir kas CV-bai turi būti patiekta, žiūrėk CV-bos 1970 m. rugsėjo mėn. 15 d. Bendraraštį Nr. 97. Medžiagą siųsti CV-bos sekretoriaus ir komisijos nario adresu: Ed. Vengianskas, 3931 So. Talman Ave., Chicago, Ill. 60632.

CV ATSTOVO IŠVYKA Į HARTFORDĄ IR HAMILTONĄ

Centro Valdybai pavedus, CV vicepirmininkas K. Dabulevičius pasinaudojęs maloniu kvietimu, prieš kurį laiką buvo nuvykęs į Hartfordą, kur dalyvavo LVS "Ramovė" Hartfordo Skyriaus vėliavos pašventinimo iškilmėse, o š.m. lapkričio mėn. 26-27 d.d., atstovaudamas CV-bą, buvo Hamiltone — Hamiltono Skyriaus surengtame Lietuvos Ginkluotų Pajėgų atkūrimo ir Simo Kudirkos metinių minėjimo iškilmėse.

CV atstovas šių švenčių iškilmėse tarė atatinkamą žodį, dalyvavo pamaldose ir pobūvyje.

Šiomis progomis CV atstovas turėjo galimybės susitikti su Hartfordo, Hamiltono ir St. Katherine skyrių valdybų pareigūnais ir pasidalinti mintimis ramovėnų veiklos, organizaciniais ir kitais reikalais.

Centro Valdybos atstovas Hartforde ir Hamiltone buvo maloniai sutiktas, priimtas ir globojamas, už ką šių skyrių valdyboms ir ramovėnams reiškiama padėka.

Prof. S. Dirmantas
CV-bos pirmininkas

Ed. Vengianskas
Sekretorius

LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO 53 METŲ SUKAKTIES MINĖJIMAI

BRUKLINE

Minėjimas buvo sujungtas su Simo Kudirkos žygio prisiminimu. Rengėjai — New Yorko ramovėnai ir Simo Kudirkos kp. šauliai; vieta — Kolumbo Vyčių salė Woodhavene. Minėjimas įvyko lapkričio 27, šeštadienį.

Nedidelėje salėje (nežiūrint lietingo vakaro), arti šimtinei dalyvaujant, Ramovės sk. p-kas J. Klivečka atidarė pobūvį trumpu žodžiu ir pakvietė Lietuvos gen. konsulą A. Simutį tribūnon.

Po trumpų gaivinančių konsulo žodžių, kalbą dienos tema pasakė kun. Paulius Baltakis, OFM. Jo kalba buvo paremta pagrindiniais, tradiciniais faktais. Pabaigoje jis kvietė visus vieningai veikti. Apgailestavo, kad iš tūkstantinės tautiečių kolonijos, tik viena kita šimtinė rodo šiokią tokią tautinę veiklą. Ta pat proga, kvietė visus stoti darban ir užbaigti Kultūros Židinio statybos darbus, paremiant stambesnėmis aukomis

Meninei daliai vadovavo V. Galbuogytė, kuri, kartu su Alg. Bružu perdavė Simo Kudirkos teismo sceną.

Meninės dalies pagrinde buvo solistės Lionės Juodytės išpildytos dainos, akomponuojant muz. A. Kačanauskui. Reikia pagirti rengėjus už jaunimo įtraukimą programos išpildymui. Tačiau, salės menka akustika ir prastas pianinas neprisidėjo prie meninės dalies lygio pakėlimo.

Pobūvyje grojo šokių orkestras, buvo vaišės, ponių parengtos. Dalyvių ūpas buvo geras, nes buvo vaišinamasi, nepailstančiam Gutausko orkestrui grojant, iki vėlumos.

Sekmadienį, ramovėnams su vėliava dalyvaujant, Atsimainymo parapijos bažnyčioje, Maspethe, buvo atlaikytos mišios už Žuvusius dėl Tėvynės. Kun. dr. Venckus, pamaldas laikęs, pasakė ir prasmingą pamokslą, kuriame iškėlė karius, mokslininkus ir šventuosius į jam didžiausią įspūdį padariusius luomus.

Dalyvis

ČIKAGOJE

Kiekvienais metais LVS Ramovės Čikagos skyrius lapkričio mėn. rengia nepriklausomos Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukakties minėjimą. Ir šiemet toks minėjimas įvyko lapkričičo 21 d., pagal paskelbtą XI.18 d. programą, tik skirtingas nuo ankstyvesnių tuo, kad į minėjimą įsijungė ALTa ir kartu buvo priminta Simo Kudirkos tragedija.

Tą dieną, Tėvų Jėzuitų koplyčioje, 11 val. pamaldoms susirinko tiek žmonių, kad koplyčioje netilpo, daug jų liko stovėti lauke, arba prie bažnyčios durų. Po pamaldų įvyko trumpos iškilmės prie Nepriklausomybės paminklo. Ten trumpą kalbą pasakė plk. K. Dabulevičius, buvo padėti vainikai ir sugiedota "Marija, Marija".

Po iškilmių lauke, žmonės suėjo į didžiąją salę Jaunimo Namuose, kur prasidėjo minėjimas. Jį atidarė Ramovės Čikagos skyriaus pirmininkas A. Juškevičius, pakviesdamas kun. Stašį sukalbėti maldą-invokaciją. Invokaciją buvo graži, gal truputį ilgoka.

Šiemet, tačiau, apsiėjo be nuobodžių ir ilgų sveikinimų, nes ALTos pirmininkas dr. K. Bobelis, pakviestas paskaitai, tuojau, po invokacijos, ją pradėjo. Dr. K. Bobelis kalbėjo ramiai, įdomiai, be įprasto kai kuriems kalbėtojams šūkavimo. Pirmiausiai, trumpai apibūdino Nepriklausomybės kovų įvykius, išryškino pasižymėjusius asmenis, o vėliau perėjo į dabartinius laikus, nurodydamas, kad ir šiais laikais yra didvyrių, kurie kovoja už Lietuvos laisvę. Toks yra Simas Kudirka, kuris po nepasisekusio bėgimo į laisvę, teisiamas Lietuvoje, drąsiai reikalavo Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės savo tautiečiams. Mes visi žinom bolševikų metodus, siekiant nutildyti nepalankius jiems kalbėtojus, tačiau Simas Kudirka nepabūgo bolševikų žiaurumo, ir jo drąsūs žodžiai nuskambėjo po visą pasaulį.

Dr. K. Bobelio kalbą minėjimo dalyviai išklausė susikaupę, nenuobodžiaudami ir už ją padėkojo jam gausiais plojimais. Po dr. K. Bobelio trumpai kalbėjo vyskupas V. Brizgys, savo žodžiais ragindamas visiems vienytis, nes tik tada kova už laisvę bus sėkminga.

Po kalbų, jaunimo atstovė Jakštytė perskaitė gražiai suredaguotą rezoliuciją JAV prezidentui R. Niksonui.

Minėjimo dalyviams buvo staigmena, kai į sceną išėjo senosios kartos lietuvis K. Deveikis, "Draugystės lietuvių kareivių" organizacijos sekretorius, ir perskaitė aktą, kad ta organizacija, veikianti nuo 1912 m. Ciceroj, perduoda kardą S. Kudirkos Vigilant tragedijos fondui, kuris yra ALTos žinioje. Šį kardą "Draugystės lietuvių kareivių" organizacijai 1937 m. padovanojo "Raudonos Rožės klubas".

Iš akto paaiškėjo, kad organizacija visą laiką aktyviai veikė ir jos uniformuoti nariai dalyvaudavo įvairiose iškilmėse, Velykų švenčių metu eidavo sargybą prie Kristaus karsto Šv. Antano bažnyčioje Ciceroj, o Pasaulinės parodos metu saugojo nepriklausomos Lietuvos paviljoną. Dabartiniu laiku organizacijos gretos smarkiai išretėjo, daug narių mirė, tai tą istorinį kardą perleidžia SKV tragedijos fondui, kad S. Kudirkos žygis nebūtų užmirštas.

Kardą priėmė ALTos pirmininkas dr. K. Bobelis, pažadėdamas, kad iškovojus nepriklausomybę, kardas bus nuvežtas į Lietuvą, o dabar čia, Amerikoje, jis bus simbolis kovai su okupantu už Lietuvos laisvę. Oficiali minėjimo dalis baigėsi kun. Trakiui sukalbėjus maldą.

Netrukus, prasiskleidus uždangai, ant scenos žiūrovai pamatė būrį išrikiuotų vyrų. Tai buvo Lietuvos Operos vyrų choras, vadovaujamas muziko Gečo. Dirigentas ir choras buvo sutikti ilgu plojimu. Pasigirdo garsai darnios lietuvių kareivių dainos. Choras taip gražiai ją dainavo, kad atrodė, jog esam tolimoje tėvynėje, tarp jos laukų ir miškelių, o keliu eina dainuodamas būrys karių, palikuoniai tų, kurie 1919-1920 metais iškovojo Lietuvai nepriklausomybę. Daina sekė po dainos, bet klausytojams vis buvo per mažai; gausiais plojimais jie prašė daugiau, nes tos dainos jiems grąžino jaunystę, sužadino atsiminimus, atgaivino tėvynės vaizdus, tolimus, bet neužmirštamus ir mielus lietuviškai širdžiai.

Šis minėjimas nebuvo ištęstas, o trumpas ir nuoširdus, įdomus ir naujas, žadinantis nuotaiką.

G. Songinas

CLEVELANDE

Šiemet rengta dviem tikslais: paminėti Kariuomenės atkūrimą ir pagerbti didvyriškus Simo Kudirkos žygius. Todėl susijungė Ramovės ir ALT-os Clevelando skyriai. Surengta lapkričio 28 d. Šv. Jurgio bažnyčioje ir šios parapijos svetainėje.

Tėvynės Garsų radijas, J. Stempužio vadovaujamas, jau lapkričio 26 d. sėkmingai paminėjo. Išmanaus ir išradingo vadovo sudarytoji programa maloniai nuteikė klausytojus seniai begirdėtomis šauniomis kariškomis dainomis. ALT-os skyriaus pirmininkas inž. A. Pautienis kruopščiai išdėstė Simo Kudirkos šuolį į laisvę ir siaubingas kančias.

Bemaž pilnon bažnyčion įnešta 10 įvairių organizacijų vėliavų, Ramovės sk. valdybos nariui A. Jonaičiui vadovaujant, su gausia ir daugumoje uniformuota palyda.

Mišias atnašavo ir pamokslą oriai atliko klebonas kun. B. Ivanauskas. Apsčiai skelbė nepriklausomos Lietuvos ir jos kariuomenės žymiuosius duomenis, bei žūtbūtinę Simo Kudirkos kovą prieš pavergėjus.

Giedojo parapijos choras, muz. Pr. Ambrazo vadovaujamas ir solistė N. Braziulienė, papuošdama maldingas nuotaikas dviem kūriniais: J. Naujalio — Kai širdį tau skausmas ir Fr. Schuberto — Ave Maria (vertimas pačios solistės.

Susirinkus svetainėje per 300 narių, bei svečių, iškilmę pradėjo sumanus ir visados energingas Ramovės skyriaus pirmininkas Vl. Knistautas. Scenoje raiškus Simo Kudirkos paveikslas, dail. A. Vaišnoro tikrai įspūdingai sukurtas, aiškiai nukreipia mintis bei jausmus į Simo Kudirkos tragediją. Įnešamos vėliavos. JAV ir Lietuvos himnus gieda operos solistas J. Kazėnas, jo sūnui Broniui palydint pianinu. Sodrus solisto balsas, nusiteikimas, įspūdingos pereigos ir kilnus turinys ne tik padrąsina, bet ir lyg nejučiomis įtraukia žiūrovus į giedojimą.

Pagerbus žuvusius ir mirusius susikaupimu, iškviečiami kūrėjai-savanoriai bei garbės svečiai, kuriems prisega gėles, visados artima ir prielanki ramovėnų globėja, Ir. Plechavičienė.

PLB pirmininkas St. Barzdukas, savo rimtai suplanuotame žodyje, palietė ištisą eilę įstorinių įvykių nepriklausomoje mūsų tėvynėje ir kariuomenės gyvenime, atskleisdamas svarbias ir įdomias sritis. Turinys nuosaikiai išdėstytas. Kiekvienas žodis brangus.

ALT skyriaus pirmininkas inž. A. Pautienis rekomenduoja LKDS pirmininką A. Kasulaitį, kuris ugningai apibūdina Simo Kudirkos žygius, tėvynės meilę, narsumą ir kančias. Tai yra gabus kalbėtojas. Bendras pobūdis, tonų bei priemonių įvairumas ir reikšmingas įkarštis parodo daug poveikių į visus klausytojus.

Abiem kalbėtojam katučių plota karštai ir nuoširdžiai.

Inž. A. Pautienis paskelbė rezoliuciją, siųstiną JAV prezidentui ir įvairiems valdžios pareigūnams. Rezoliucija tiksliai suredaguota. Mandagiai, bet griežtai išdėstyti skundai ir prašymai. Priimta vieningai ir dideliu įkarščiu.

Po šitokios trumpos programos maloniai pasivaišinta. Vyriausios šeimininkės St. Urbonavičienės didelėmis pastangomis ir neabejotinu nusimanymu, parūpinta daug rinktinių patiekalų. Paslaugos uolios ir mandagios.

Prie baro puotauta irgi linksmai, J. Miglinui ir J. Žagarskui visus skubiai aptarnaujant.

Rengėjai nusipelnė palankaus įvertinimo ir viešos padėkos.

Vladas Braziulis

HARTFORDE

Lapkričio 21 d. Hartforde ramovėnai surengė puikų Lietuvos kariuomenės atsikūrimo 53 metų ir Simo Kudirkos grąžinimo į vergiją metinių minėjimą.

Minėjimas prasidėjo 10 val. pamaldomis Švč. Trejybės lietuvių parapijos bažnyčioje. Prieš mišias į bažnyčią suėjo uniformuoti skautai ir skautės, bei ramovėnai su savo vėliavomis ir Lietuvos Trispalve. Mišiose dalyvavo ir šiaip daug žmonių. Mišias lietuvių kalba aukojo klebonas kun. Juozas Matutis, kuris ir pamokslą lietuviškai ir angliškai pasakė. Per mišias giedojo "Aido" choras; solo giedojo dr. Izidorius Alis. Trimitu pagrojo Petras Petkaitis, muz. Jurgio Petkaičio sūnus. Pabaigoje mišių "Aido" choras sugiedojo JAV ir Lietuvos himnus.

Po mišių LAP klube buvo pusryčiai. Maldą sukalbėjo klebonas kun. J. Matutis. Pobūvį pravedė Ramovės s-gos Hartfordo sk. pirmininkas Pr. Krisčiokaitis. Pagrindinę kalbą pasakė dr. Alfonsas Stankaitis, iškeldamas Lietuvos kariuomenės atsikūrimą ir Simo Kudirkos nelaimingą žygį į laisvę ir jo kovą su Lietuvos okupantais. Priminė ir sulygino su juo ir dr. Vincą Kudirką (1858.XII.31 - 1899.XI.16), kuris irgi mirė lapkričio mėn. ir kuris, iki mirties, kovojo su caro laikų rusais, Lietuvos okupantais, iškeldamas rusų viršininkų ir valdininkų tamsumą, kyšininkavimą, girtuokliavimą ir kitas jų niekšybes.

Po jo dar kalbėjo savanoris-kūrėjas Jurgis Dragūnevičius, plk. Čiurlys, LB Hartfordo apygardos vardu — Alg. Dragūnevičius ir ramovėnų vėliavos krikšto motina Katerina Marijošienė.

Vakare, lietuvių radijo valandos "Tėvynės Garsų vedėjas Algimantas Dragūnevičius davė puikią programą, ryšy su Lietuvos kariuomenės atsikūrimo švente. Inž. Valerijonas Balčiūnas per radijo išsamiai pakalbėjo apie Lietuvos kariuomenę, jos kovas už Lietuvos laisvę ir kitus Lietuvos reikalus. Jis kalbėjo, kad tik ginkluoto pasipriešinimo dėka Lietuva tapo nepriklausoma valstybė. Jeigu Lietuva nebūtų įsteigusi savo kariuomenės, tai jau tada ji būtų virtusi Rusijos provincija, arba būtų buvusi valdoma Lenkijos, kaip buvo užsigeidę Pilsudskis ir Želigovskis.

Lietuva, per visą savo nepriklausomo gyvenimo dvidešimtmetį, kiek ekonominės sąlygos leido, stengėsi laikyti stiprias ginkluotas jėgas. Tačiau, galinga rusų armija 1940 m. vėl įsiveržė į Lietuvą ir užmušė jos laisvę. Tada tai rusų okupacijai Lietuvos kariuomenė nepasipriešino. Ir šis faktas bus reikalingas gilesnio apsvarstymo... Kodėl mūsų kariuomenei nebuvo leista ginti Lietuvos suverenumo, bus dar ilgai diskutuojama. Yra nuomonių, kad suverenine valstybė turėjo pasirinkti pasipriešinimo kelią, nes nors karas būtų buvęs ir pralaimėtas, Lietuva būtų įėjusi į istoriją, kaip narsi tauta, o rusų propagandai nebūtų buvę progos sakyti, jog patys lietuviai vyko į Maskvą "parsivežti saulės".

Dar ir daugiau reikšmingų minčių pasakė inž. V. Balčiūnas.

Reikia pažymėti, kad šis ramovėnų parengimas Hartforde buvo gausus. Į jį buvo atvykusių lietuvių ir iš New Britaino, Manchesterio, Newingtono ir iš kitur.

Jonas Bernotas

Los Angeles, lapkričio 21 d., organizacijų vėliavos žygiuoja į Kariuomenės Atkūrimo minėjimą. L. Kanto nuotr.

LOS ANGELES, CALIF.

Šiam šventiškam minėjimui ruošėsi ramovėnai, šauliai ir Altas, kad tuo pačiu būtų gerai atžymėtas ir kariuomenės atkūrimo minėjimas. Kadangi šiais metais kaip ir pernai, kariuomenės atkūrimo minėjimas sutapo su Kristaus Karaliaus švente, tai buvo atšvesta kartu.

Minėjimas prasidėjo iškilmingomis pamaldomis 10:30 val., sekmadienį, lapkričio 21 d., Šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje. Prisirinko pilna bažnyčia žmonių. Prieš pamaldas buvo įneštos į bažnyčią organizacijų vėliavos ir išrikiuotos prieš altorių.

Pirmiausia į sakyklą išėjo prel. J. Kučingis, parapijos klebonas, kuris tarė įžanginį žodį pabrėždamas, kad ši Lietuvos kariuomenės šventė švenčiama kartu su Kristaus Karaliaus švente. Šios šv. Mišios yra aukojamos už Lietuvos žuvusius karius, šaulius ir partizanus: "Kaip žinote, brangūs klausytojai, prieš metus buvo prievarta grąžintas lietuvis jūrininkas Simas Kudirka rusams. Mes tam tragiškam įvykiui prisiminti bažnyčioje atlaikėme šv. Mišias ir užrišome ant Trispalvės juodą gėdulo kaspiną. Todėl, prieš šv. Mišias prašau mūsų kolonijos jaunimą nurišti gėdulo juodą kaspiną. Šiandien mes jau žinome Simo Kudirkos likimą, kad jis yra Sovietų teismų nubaustas 10 metų sunkiųjų darbų kalėjimu."

Prie altoriaus priėję prel. J. Kučingis ir skautai — berniukas ir mergaitė, nurišo juodą kaspiną ir vėl pastatė Trispalvę kairėje altoriaus pusėje.

Šventas Mišias už žuvusius karius dėl Lietuvos nepriklausomybės laikė ir gražų pamokslą pasakė kun. Markaitis, atvykęs iš Čikagos atostogų į Los Angeles.

Po pamaldų organizacijų vėliavos buvo išneštos iš bažnyčios į parapijos kiemą. Parapijos kieme buvo renkamos aukos Lietuvos kariuomenės invalidams, kur buvo surinkta 350 dol. Aukas rinko p.p. Vizgirdienė, Kaškelienė, Pinkus ir Žukas.

Parapijos salėje 12 val. įvyko akademinis Lietuvos kariuomenės ir Simo Kudirkos minėjimas. Scena buvo papuošta Simo Kudirkos paveikslu. Dešinėje pusėje paveikslo buvo pakabintas baltas gelbėjimo ratas su užrašu VIGILANT, o kairėje pusėje — skulptūra vaizduojanti Simą Kudirką šokantį į laisvę.

Minėjimą atidarė ir įžanginį žodį tarė Los Angeles Ramovės skyriaus pirmininkas K. Liaudanskas. Tuo metu buvo įneštos į salę organizacijų vėliavos, vadovaujant šauliui K. Karužai. Scenoje buvo išrikiuotos šių organizacijų vėliavos: šaulių, ramovėnų, skautų, jūrų skautų ir vėliau atsiradusi — ateitininkų. Amerikos himną giedojo sol. Juozas Polikaitis, pritariant salėje žmonėms.

Atsistojimu buvo pagerbti už Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą žuvusieji kariai, šauliai, partizanai ir trys čia esantieji Vyties Kryžiaus kavalieriai: plk. J. Andrašiūnas, mjr. P. Starevičius ir kpt. J. Tumavičius.

Tarti žodį buvo pakviestas Lietuvos gen. konsulas dr. J. Bielskis. Jo kalba buvo labai trumpa, bet reikšminga.

Toliau, paskaitą apie Lietuvos kariuomenę skaitė plk. K. Pažemėnas. Jis trumpais bruožais paryškino kada ir kaip buvo kuriama Lietuvos kariuomenė ir kokią paskirtį atliko Lietuvos kariai, šauliai ir partizanai kraštui.

Antrą paskaitą skaitė Alto pirmininkas inž. Vyt. Čekanauskas, apie Simą Kudirką. Jo paskaita buvo labai kruopščiai paruošta ir turininga. Taip pat, jis perskaitė suredaguotą anglų kalba rezoliuciją JAV prezidentui ir valdžios organams dėl pagalbos išlaisvinti Simą Kudirką iš Sovietų

Sąjungos sunkiųjų darbų kalėjimo. Šiai rezoliucijai publika pritarė ir patvirtino.

Paskaitoms ir akademiniui minėjimui pasibaigus buvo sugiedota Lietuvos himnas, po to, vėliavos buvo išneštos iš salės. Prasidėjo meninė dalis. Meninei daliai pravesti buvo pakviesta mokytoja Ona Razutienė. Ji pristatė publikai lituanistinės mokyklos mokines, kurios padeklamavo keletą eilėraščių: Reginą Stančikaitę, Liuciją Norkutę ir Daivą Sakalauskaitę.

Toliau sekė vyrų kvartetas: Antanas Poliukaitis, Bronius Seliukas Emanuelis Jarašiūnas ir solistas Rimtautas Dabšys, vadovaujant ir akomponuojant muzikui B. Budriūnui. Vyrų oktetas labai gražiai atliko keletą lietuviškų kūrinių, kurie sužavėjo publiką.

Po meninės dalies prasidėjo kuklios vaišės, kurias organizavo birutininkė p-kė A. Balsienė, šaulės ir birutininkės.

Lietuvos kariuomenės atkūrimo ir Simo Kudirkos minėjimas praėjo geroje nuotaikoje dalyvaujant daug daugiau žmonių, negu praeitais metais. **Kazys Karuža**

NEW JERSEY

Nors ir negausus būdamas, skyrius, susitaręs su LB NJ apygardos valdyba, sutelktinėmis jėgomis, š.m. gruodžio 4 d., suruošė bent kelių sukakčių, būtent: Lietuvos kariuomenės šventės 53 metų, 1941 m. sukilimo 30 metų ir Simo Kudirkos šuolio į laisvę metinių minėjimą. Tą dieną vakare už žuvusius dėl Lietuvos laisvės, Šv. Petro ir Povilo parapijos bažnyčioje, Elizabethe, kun. J. Pragulbickas aukojo mišias ir pasakė iškilmėms pritaikytą pamokslą. Pamaldose dalyvavo ir skyriaus vėliava su palydovais. Pamaldoms pasibaigus, netoli esančioje lietuvių Laisvės salėje, vyko minėjimo akademija. Minėjimą trumpu žodžiu pradėjo LB apyg. pirm. K. Jankūnas. Sukaktims paminėti originalių minčių pabėrė jaunas visuomenininkas inž. Antanas Sabalis. Žuvusiųjų už Lietuvos laisvę atminimas buvo pagerbtas invokacija, susikaupimu ir JAV ir Lietuvos himnais, kurių pirmąjį sugiedojo sol. Ona Zubavičienė, pianinu palydint muzikui V. Mamaičiuči. Meninę programą atliko iš Philadelphijos atvykęs mergaičių kvintetas: Renata Baraitė, Dana Juzaitytė (ji ir gitara kvintetui pritarė), Rasa Makarauskaitė, Danutė Stankutė ir Zita Štarkaitė. Mergaitės jaunos, dar tebelankančios augštesniąsias mokyklas, tačiau dainuoja labai šiltai ir nuoširdžiai. Kvintetui vadovauja ir moko Lietuvos operos primadona Juzė Augaitytė. Jai pelnytai priklauso visų mūsų padėka ir pagarba, kad atranda laiko ir nesigaili darbo puoselėti dainos meno meilę jaunojoje kartoje.

Visai meninei programai labai jautriai vadovavo taip pat dar priaugančios kartos atstovė Audrė Karašaitė, kuri kartu parodė ir gražių dailiojo žodžio menininkės savybių, padeklamuodama sukakčių progai gražiai atrinktų eilėraščių.

Programai pasibaigus, susirinkusieji vaišinosi gerai paruoštais valgiais, šoko ir linksminosi.

Pusė šio minėjimo pelno rengėjai paskyrė Elizabetho šeštadieninei mokyklai paremti. **K. J.**

OMAHA, NEBR.

Lietuvos kariuomenės atsikūrimo paminėjimas vyko kartu su tragiškųjų Simo Kudirkos metinių prisiminim u.Lapkričio 28 d. Šv. Antano bažnyčioje lietuviškos pamaldos buvo atnašautos už žuvusius karius ir partizanus. Pritaikytą pamokslą pasakė kun. J. Tautkus.

Parapijos salėje, 3 val. p.p., įvyko minėjimas, kurį atidarė Ramovės sk. pirm. Pranas Totilas. Pagerbus žuvusius už tėvynės laisvę minutės susikaupimu, paskaitą skaitė pirmininkas. Jis trumpai peržvelgė kariuomenės kūrimasi ir kovas, daugiau sustodamas prie Simo Kudirkos tragedijos.

Meninę dalį išpildė mergaičių skaučių Lapių skiltis. Jos deklamavo ir dainavo pritariant armonika S. J. Lileikienei ir gitara T. Gaidelytei. Dainavo dainas "Pabėgėliams", tai sovietų kalėjimuose kankinamų lietuviu daina, skirta į Vakarus pasitraukusiems tautiečiams ir "Prabilkite", Sibiro lietuvių kankinių dainą. Toliau, Omahos tautinių šokių grupė "Aušra" pašoko keleta tautinių šokių, skautė Jaudegytė deklamavo.

Meninei daliai vadovavo P. Antanėlis

Minėjimas buvo baigtas tautos himnu ir toliau buvo vaišinamasi kavute ir pyragaičiais. Čia tenka paminėti ramovėnų parengimuose visuomet pagelbinčią p. Totilienę. Jai talkininkavo p. Bukšnienė.

Oras tą dieną buvo labai nepalankus. Siautė sniego pūga, tačiau, geros valios tautiečių tas neatbaidė.

Veiverietis

DIDVYRIŲ PAGERBIMAS

Š.m. lapkričio 14 d. Čikagoje, Balzeko Lietuvių Kultūros muzėjuje, viešai ir iškilmingai, buvo paminėta 53-sis Lietuvos kariuomenės gimtadienis ir ta proga specialiai pagerbta pirmieji garbingai laisvės kovų žygiuose žuvę mūsų kariai, kūrėjai-savanoriai: karininkas Antanas Juozapavičius, būrininkas Povilas Lukšys ir didvyris eil. Pranas Eimutis, kurių meniškai padaryti paveikslai pakabinti muzėjaus kariniame skyriuje.

Muzėjaus atstovas, kūrėjas-savanoris Konstantinas Petrauskas, pasveikinęs susirinkusius, tarė trumpą žodį, kuriame paminėjo, jog šis, BLKM esąs pirmas toks muzėjus lietuvių išeivijoje. Jo tikslas — pasitarnauti lietuvių tautai, iškeliant ir pabrėžiant didingą lietuvių tautos praeitį ir būsimoms kartoms išsaugoti tai, kas istoriškai vertinga. Šio muzėjaus reikšmė yra tuo didesnė, kad per jį, čia gimęs ir mokslus išėjęs savininkas Stasys Balzekas, jaunesnysis, turėdamas ryšius su amerikiečiais politikais, visuomenininkais ir biznio pasauliu, lengviau pasiekia didžiąją Amerikos spaudą, per kurią garsina lietuvių tautos vardą, kelia mūsų tautos etnines problemas ir aktualiuosius mūsų tautos reikalus. Po šio įžanginio žodžio buvo įneštos vėliavos (JAV, Lietuvos tautinė, Ramovėnų ir LŠST). Čiagimė, jau trečios kartos šauni lietuvaitė solistė Eleonora Zapolienė, pagiedojo himnus. Akordeonu jai akompanavo, taipgi čiagimis, trečios kartos lietuvis Ed. Gudonis. Kunigas Adolfas Stašys, labai jautriais žodžiais, prasmingai sukalbėjo invokaciją. Be maldos žodžių, gerbiamas patriotas kunigas pasakė: "Tik laisva ir nepriklausoma tauta tikrai gyvena ir gali reikšti savo dvasią, savo kultūrą. Išblaškyta mūsų tauta gyvuos tol, kol prisimins, minės ir gerbs savo didvyrius, visais amžiais ir įvairiais būdais už tautos laisvę, už gimtąjį lietuviškąjį žodį kovojusius, o ypač tuos, kurie tautai mirtiname pavojuje esant, valė iš po žemių iškastus ginklus ir pirmi drąsiai stojo kovon su šalies ir tautos priešais, — tai buvo savanoriai, šauliai, partizanai. Nors daugelis jų iš kovos laukų negrįžo, bet dėkinga tauta prisimena ir gerbia juos. Nesąmoninga ir negyva yra tauta negerbianti savo laisvės kovotojų."

Po šios įspūdingos invokacijos, uniformuotos šaulės atidengė pagerbiamųjų karių-didvyrių paveikslus, o 6-8 metų amžiaus, tautiniais drabužėliais lietuviukai (dvi mergaitės ir berniukas), po karžygių paveikslais pastatė tris raudonų rožių bukietus. Tuo momentu mokinių choras, mokytojo diriguojamas, jausmingai pagiedojo.

Labai kruopščiai paruoštą paskaitą susirinkusiems skaitė savanoris-kūrėjas ir Vyčio Kryžiaus kavalierius, istorikas plk. K. Ališauskas apie pirmuosius kovos frontuose už Lietuvos laisvę savanoriais žuvusius mūsų

Kūrėjas-savanoris, Vyčio Kryžiaus ordino kavalierius, plk. Kazys Ališauskas skaito paskaitą apie pirmuosius mūsų karius didvyrius, garbingai žuvusius Nepriklausomybės kovose. J. Kasakaičio nuotr.

karius, kurių portretai kabojo sienoje.

Moksleivių choras, trumpų pauzių metu, labai gražiai pagiedojo, pirmųjų savanorių 1919 metais fronte dainuotas, daineles ir dar kai ką iš klasikų. Įspūdis buvo puikiausias...

Gen. prof. St. Dirmantas savo žodyje pabrėžė, kad mes lietuviai turime kuo didžiuotis. Mūsų tautos vyrai, ne tik 1919-1920 metais savanoriais už tautos laisvę kariavo ir laimėjo tėvynei laisvę ir nepriklausomybę, bet ir senų senovėje pasižymėjo karingumu ir turėjo savanorių, kurie bevelyjo kovose žūti, negu patekti priešui, arba išsaugojus gyvybę, užleisti Lietuvą viešpatauti priešui.

Čikagos Ramovėnų pirmininkas kpt. A. Juškevičius, labai gražiais ir nuoširdžiais žodžiais įvertino pirmųjų mūsų savanorių, ant tėvynės laisvės aukuro sudėtas, kraujo ir gyvybių aukas, istoriniu ir kultūriniu požiūriais tai įvertino ir pabrėžė tautinę sąmonę tų, kurie tautos laisvę ir nepriklausomybę vertina daugiau net už gyvybę, nes laisvė tautai yra tas pats kas paskiram asmeniui gyvybė ir karštai sveikino tokių minėjimų iniciatorius, ypač muzėjaus prezidentą St. Balzeką, jaun. Kūrėjas-savanoris ir Vyčio Kryžiaus kavalierius K. Gudaitis, M.D., suglaustai papasakojo epizodą iš Nepriklausomybės kovų, kai jis, vadovaudamas savo puolančiam daliniui, buvo tris kart sužeistas, bet iš rikiuotės nepasitraukė, kol kovą laimėjo. Išreiškė pasigailėjimą, kad yra buvusių karių, kurie nepakankamai įvertina kitų savanorių pastangas visokiais būdais skiepyti savanorišką dvasią priaugančioje kartoje ir atsisakančių dalyvauti panašiuose mūsų karių-didvyrių paminėjimuose, jų atminimo pagerbimuose... Dipl. teisininkas šaulys Alg. Budreckas, įspūdingai padeklamavo savo eilėraštį skirtą Simo Kudirkos garbei. Aktorius Alfas Brinka labai įspūdingai padeklamavo "Savanorio testamentas" (P. Babicko) ir kelis kitus momentui pritaikytus eilėraščius. Garbės šaulys Vl. Išganaitis, karštai sveikino kūrėjus-savanorius ir visus kitus Lietuvos karius, pabrėždamas jų visų didžius nuopelnus Lietuvai tėvynei. Taipgi, dėkojo St. Balzekui už tokių vertingų minėjimų savo muzėjuje rengimą ir sveikino jį, naujai įstojusį į Šaulių sąjungą, tuo duodantį sektiną pavyzdį kitiems.

Muzėjaus prezidentas St. Balzekas, jaun. pasveikino visus minėjiman atvykusius, pasidžiaugė galįs tokius reikšmingus pobūvius muzėjuje rengti ir tuo savo tautiečiams patarnauti, bei kitataučiams parodyti lietuvių tautos sąmoningumą, vieningumą ir kultūrą, bei ryžtą kovoti už savo teises, už savo kalbą, papročius, tradicijas ir visais galimais būdais siekti pavergtos tautos iš bolševikų vergijos išlaisvinimo. Jis pasakė: "Ne vien dėl to, kad aš taip noriu ir taip sakau, bet dėl to, kad anksčiau ar vėliau, teisybės laimės ir Lietuva bus laisva ir nepriklausoma." Visų kalbas sekė minėjimo dalyvių gausūs aplodismentai.

Baigiamąjį žodį tarė Konstantinas Petrauskas: "Ateityje kilnių tautos idėjų populiarinimui bei lietuvybės palaikymui, šiame muzėjuje bus atiduodama didžiausia duoklė ir skiriamas didžiausias dėmesys. Didelį St. Balzeko nuopelną už šio muzėjaus įsteigimą, turime labai vertinti ir talkininkauti muzėjaus veiklai bei remti ją..."

Be to, jis nuoširdžiai padėkojo visiems programos vykdytojams ir minėjimo dalyviams už gausų atsilankymą ir muzėjaus šeimininkų vardu, visus pakvietė kuklioms vaišėms, kurios užsitęsė iki 20 valandai.

Joana Stulpinienė

•

Mielajam KARIO redaktoriui ir štabui,

Mano nuoširdus ačiū už Kary paskelbtą sveikinimą 75 metų amžiaus sukakties proga. Tiesa, sveikinimas vienas metais pavėluotas, bet čia bus kaltas Lietuvių Enciklopedijos redaktorius, kuris papildomajame tome klaidą atitaisė.

Šia proga priimkite mano nuoširdžius sveikinimus ir linkėjimus šventoms Kalėdoms ir Naujiems 1972 metams. Sekmės ir ištvermės Jūsų kietame darbe Karį leidžiant.

Jūsų

M. Rėklaitis

Komitetas, suruošęs pirmųjų didvyrių, garbingai kovose už Lietuvos nepriklausomybę žuvusiųjų, paminėjimą-pagerbimą, Balzeko Lietuvių Kultūros muzėjuje. Iš kairės (sėdi): muzėjaus kuratorius, kūrėjas-savanoris Konstantinas Petrauskas, Čikagos ramovėnų pirm. kpt. Andrius Juškevičius, kūr.-sav., Vyčio Kryžiaus ordino kavalierius dr. K. Gudaitis, solistė (3-čios kartos lietuvaitė) El. Zapolis (Zapolienė), kun. A. Stašys, gen. štabo plk. Juozas Rapšys, dipl. teisin. Antanas Laucevičius; stovi (iš k.): garbės šaulys Vl. Išganaitis, kūr.-sav. V. Markevičius, LVS Ramovės CV vicepirm. J. Gaižutis, kūr.-sav. V. Avižius, St. Balzekas — muzėjaus prezidentas ir kūr.-sav. aviacijos plk. Leonardas Peseckas.

J. Kasakaičio nuotr.

Paminėjimo svečiai (iš k.): dipl. teisininkas Jurgis Kasakaitis, prof. teisininkas Mečys Mackevičius, kūr.-sav. Konstantinas Petrauskas, amerikietis dr. Ralph G. Neuman, Čikagos viešųjų bibliotekų direktorių tarybos prezidentas, Kazys Baltramaitis, muzėjaus kuratorius — meno departamento direktorius.

SUKAKTUVIŲ PAGARBA KPT. ANTANUI RUGIUI

"Tave, Antanai, visada prisimenu iš pirmųjų mūsų pažinties dienų prie Musnikų. Tai buvo 1922 metų pabaiga, ar 1923 pradžia: augštas, lieknas, elegantiškas, energingas sportininkas, giedrių nuotaikų karininkas." Taip prisiminė divizijos generolas, buvęs 1 pėst. DLK Gedimino pulko vadas, M. Reklaitis, jaunesnį savo pulko karininką-savanorį kpt. A. Rugį, kai jam, š.m. lapkričio 13, Patersone (N. J.), buvo suruoštas banketas pagerbimui jo amžiaus 70-ty.

Ta proga, gyvu žodžiu apie solenizantą, kalbėjo ir jaunesnis gediminietis ltn. Balys Raugas. Jis priminė pulko gyvenimą Ukmergėje, kur kpt. Rugio būta 'žaliojo dobilo' šutvės vadovu, sporto treneriu ir radijo valandėlių režisoriu, entuziastingai rodžiusiu kario paskirtį, ne vien kareivinėms, bet ir visuomenei — reikštis kūrybingai kuo kas gali.

Išsamesnę kpt. A. Rugio apibraižą pateikė visiems banketo dalyviams prof. A. Masionis, gražiai išryškinęs solenizanto visuomeniškumą ir tame pasireiškusį idealizmą nuo jo jaunų dienų savanorystės Lietuvos kariuomenėje iki jo šių dienų savanorystės lietuvių bendruomenėje.

Tokį solenizantą pagerbė Lietuvos gen. konsulas A. Simutis su ponia, dvasiškiai kun. J. Kinta ir kun. V. Dabušis dalyvaudami bankete — visi sukaktuvininką sveikindami ir daug gero linkėdami. Sveikino jį bendruomenininkai, parapiečiai, dviejų lietuviškų radijo stočių — Lietuvos Atsiminimų ir Laisvės Žiburio vedėjai — dr. Jokūbas Stukas ir Romas Kezys; banketą praturtino menininkai: deklamuotoja Irena Veblaitienė, dainininkai O. Zubavičienė ir Liudas Stukas, bei palyda pianinu — Alg. Kačanauskas.

Banketo organizacijos viršūnėje buvo sukaktuvininko ginklo draugas K. Jankūnas, kuris, banketą pradėjęs, tuojau pakvietė dr. Stuką būti vakaro toastmaster'iu. Tokio toastmaster'io vadovybėje, su tiek linksmaus tono įtarpų — improvizuotomis vakaro akimirkomis, ar suplanuotais anekdotais — svečių ir apetitas ir nuotaika buvo augštumoj, be abejo, visiems ir laikas . . . trumpėjo.

Kpt. A. Rugys gavo ir dovanų: Lietuvių Fondo auksinį medalį, pasiskaitymui knygų, dar kaiko, na, ir amerikoniško stiliaus dovaną — neblogą bendruomenės čekį.

Generolas Reklaitis rašė solenizantui: "Atominiame amžiuje dienos ne vėžio žingsniu slenka, bet šuoliuoja. Štai, ir pačiam ant sprando jau septyniasdešimt užgulė."

Taip. Užgulė kpt. A. Rugį "70 metų svoris", bet jis ir šiandien tiesus. Jis tebėra ir giedrios nuotaikos tiems visuomeniniams darbams, kurie stovi prieš akis, kurie atliktini. Kokia palaiminta 1901 m. spalio 10 diena, kad Rugių kaime (Šakių apsk.) gimė Antanas Rugys. Tesulaukia jis dar daugelio tų dienų — tiesumu ir stiprumu, to linkėjo per 150 banketo dalyvių, susirinkusių iš New Jersey, New Yorko ir Pennsylvanijos valstijų.

A. D-s

Toki pat nuoširdūs linkėjimai kpt. Antanui Rugiui siunčiami ir iš Kario *redakcijos.*

GRAŽUS RAMOVĖNŲ PASIRODYMAS MANČESTERYJE, ANGLIJOJE

Mančesterio ats. karių "Ramovės" skyrius jau aštuoneri metai kaip aktyviai dalyvauja anglų ats. karių (British Legion) minėjimuose ir iškilmėse.

Šiemet, lapkričio mėn. 14 d. vyko anglų ats. karių ir visos tautos gėdulo ir pasididžiavimo iškilmės, t.y., vadinama Remembrance Day.

Atvykęs, ta proga, į svečius iš Stoke-on-Trent, tikrai su pasididžiavimu grožėjausi, kaip to skyriaus kūrėjo V. Kupsčio ir dabartinio pirmininko pastangomis, tos dienos minėjimas grakščiai buvo pravestas. Atrodo, burmistras ir visuomenė priėmė mūsų ats. karių, "Ramovės" skyrių į savo tarpą, kaip pilnateisius narius.

Puiki, šilku ir auksu išsiuvinėta, ramovėnų vėliava, lietuvaičių ryškūs tautiniai rūbai ir raudonų, kaip kovos lauke pralietas kraujas, aguonų žiedų vainikas sudarė bendrą gražią mozaiką derindamasis su dalyvaujančiomis anglų karinėmis ir civilinėmis organizacijomis.

Atsižvelgiant, kad tokių pasirodymu lietuvių vardo reklamavimas Anglijoje yra tikra retenybė, tai Mančesterio ats. karių skyriaus vadovybė ir nariai yra nusipelnę tikro pasigėrėjimo ir pagarbos.

Tik gaila, kad Ramovėnų idėja neplinta plačiau Anglijoje gyvenančių lietuvių tarpe. **V. Andruškevičius**

JUOZAS KASAKAITIS,
užmirštas kūrėjas-savanoris

Liet. Enciklopedijos VI t., 449 psl. minimas Žiūrių-Gudelių kaimas, kuriame 1905 m. įvyko carinės Rusijos žandarų susirėmimas su vietos sukilėliais. Jų eilėse dalyvavo to meto Marijampolės 5 kl. gimnazistas Juozas Kasakaitis, kilęs iš Kampinių km. Antanavo valsč. Sukilėliams pralaimėjus jis buvo suimtas, žiauriai sumuštas, įkalintas ir nuteistas keletai metų sunk. darbų kalėjimo. Tėvų pastangos palengvinti sūnui buvo nesėkmingos.

Pagaliau, kilo I Pasaulinis karas ir Kasakaitis, Rusijoje, buvo iš kalėjimo paleistas; baigė Karo mokyklą ir tarnavo rusų kariuomenėje. 1918 m. gale grįžo Lietuvon, stojo savanoriu kariuomenėn. Jis telkė juos savo apylinkėje ir pats buvo paskirtas į 1 pės. pulką.

1919 m. vasario mėn. 13 d., Alytuje, dalyvavo kautynėse su bolševikais, kuriose žuvo to pulko vadas kar. A. Juozapavičius. Po mūšio dalis karių su J. Kasakaičiu pasitraukė į Marijampolę.

Greit po to, kar. J. Kasakaitis susirgo šiltine ir mirė Marijampolės ligoninėje. Palaidotas vietos R.K. kapinėse. J. Kasakaitis daug kentėjęs dėl tėvynės, buvo vienas iš pirmųjų karininkas kūrėjas-savanoris, miręs anksti, nepriklausomybės kovų metu, liko užmirštas ir niekur neatžymėtas. Jei kas iš jo ginklo ar mokslo draugų jį dar atmintų, ar turėtų papildomų žinių, — labai praverstų atsiliepti **Karyje**. **A. Vaišnys**

Mielai šaulei Teofilei Mickevičienei, jos seseriai

KATARINAI MASIULIENEI

mirus, reiškiame gilią užuojautą.

J. Daumanto šaulių kuopa

Los Angeles, Calif.

Atsakymas

Gerb. p. Redaktoriau,

Prašau patalpinti šį atsakymą į p. V. Šliogerio atsiminimus: "Delegacija į Kybartus", 1971 m. **Karys** Nr. 5, ir į Broniaus Stasiulio atsiminimus: "Delegacija Kybartuose", 1971 m. **Karys** Nr. 7.

Po mano paskelbtų atsiminimų — "Paskutinėmis Nepriklausomybės Dienomis Kybartuose", pirmieji reagavo p.p. Tallat-Kelpšų šeima. Skaityk 1971 m. **Karys** Nr. 2., 71 psl.

Gana netaktiškai ir necenzūruotais žodžiais jie iškoneveikė mane. Aš atsakiau kukliu laiškeliu: 1971 m. **Karys** Nr. 3, kur prašiau, kad geriau jie paduotų tikrus faktus ir mano atpasakotą istorinį įvykį sugriautų, kaip išgalvotą fantaziją. Tallat-Kelpšų šeima duomenų neturėjo ir į mano laišką neatsakė.

Po pusmečio, T.-K. šeimai į talką atskubėjo augščiau mano paminėti asmenys. To aš pilnai ir laukiau. Kai kurie skaitytojai, nekantraudami, laiškais teiravosi manęs asmeniškai.

Pirma sustosime prie V. Šliogerio išvedžiojimų. Įvade red. nurodo, kad V. Š. jau buvęs du metus Kariuomenės Ūkio inspektorius, o ne prezidento adjutantas. A. Merkelis, "Antanas Smetona, jo visuomeninė, kultūrinė ir politinė veikla", 1964 m., (New York), puslapyje 590, rašo: "Apie "Apie 0:30 val. nakties į Kybartus iš Kauno atvyko delegacija, kurios tikslas sugrąžinti respublikos prezidentą A. Smetoną į Kauną. Ją sudarė finansų ministras inž. E. Galvanauskas, kavalerijos viršininkas gen. Tallat-Kelpša, Šaulių Sąjungos vadas plk. J. Saladžius ir **buv.** respublikos prezidento adjutantas plk. Šliogeris. Atvykusieji respublikos prezidento jau neberado."

A. Merkelis ir aš turėjome rimtus argumentus pristatyti skaitytojams V. Šliogerį pagal turėtą seną užimamą vietą.

Toliau red. prieraše sakoma: "Kybartų įvykius labai gerai ir maždaug tiek kie aš prisimenu, teisingai aprašė rašytojas J. Gliauda savo įdomioje knygoje "Agonija".

Turiu pilną teisę priminti p. V. Šliogeriui, **Kario** skaitytojams ir red., kad apie Kybartų tragiškus įvykius medžiagą knygai daviau aš, K.K.M. Taigi, čia nieko naujo nepasakote.

Prieš. išleidžiant knygą "Agoniją", rašytojas J. Gliauda nusiskundė man, kad gavo daug vertingos istorinės medžiagos romanui, tik gaila, kad kiekvienas rašo savaip ir vieni kitiems prieštarauja. Atsakiau laišku. Rašiau, kad tenka apgailestauti, kad buvę mūsų valstybinio aparato augšti pareigūnai ir vadai, dėl asmeninės ambicijos, o kartais ir partinių kromelių inspiruoti, klastoja istorinės reikšmės faktus. Tačiau, aš pilnai pasilieku prie savo Jums duotos medžiagos knygai.

J. Gliauda, kad išvengus nemalonumų ir puolimų per spaudą, mano atsiminimus jo romane "Agonija" nutraukė ties Lieponos upelio krantais... Paliko mane ten vieną stovėti ir liudyti ateinančioms kartoms, kad buvo vienas iš daugelio, kuris nepabūgo budelio grasinimų ir, naiviai, nepagalvojo apie pasekmes ateičiai...

P. V. Šliogeris bando sukompromituoti mane, griežtai užsigina apie buvimą Kybartų m. policijos nuovadoje, internavimą ir nuginklavimą.

Tuo tarpu, Br. Stasiulis savo atsiminimuose paliudija mano sakytą tiesą, tik sumaišo plk. J. Saladžių su gen. K. Tallat-Kelpša. Daleiskim, kad primiršo.

Toliau p. V. Šliogeris atpasakoja fantastišką, iš piršto išlaužtą, pasakėlę, apie finansų ministro inž. E. Galvanausko išsiaiškinimą su p. Z. Smetoniene ir dar nurodo apie policijos pareigūnų patvirtinimą, kad prezidentas perėjo sieną į Vokietiją, tikrai, min. Galvanausko pavedimu.

V. Šliogeris rašo netiesą. Delegacija tuo metu dar nebuvo atvykusi į Kybartus. Man asmeniai finansų ministras inž. E. Galvanauskas nedavė jokių įsakymų, ar parėdymų, kaip ir kurioje vietoje patogiau pereiti su prezidentu A. Smetona žaliąją sieną į Vokietiją. Tuo klausimu aš viešai kreipiuosi į **Kario** redakciją, kad būtų užklaustas diplomuotas teisininkas adv. Julius Smetona, gyv. Clevelande, Ohio. Jo svarus žodis čia būtinas.

Darosi truputį koktu, kai per spaudą viešai šneka ir klaidingai liudija tie asmenys, kurie ten tuo metu nebuvo o dalyviai tyli. Julius Smetona manęs asmeniniai prašė, kad padėčiau jo tėvui pereiti sieną. Ką aš ir tesėjau.

Kartais mes garsiai sušunkame: "Svetimieji klastoja mūsų istoriją!" Na, o kas čia? Ar ne savieji patys iškraipo ir sujaukia įvykius ir dalyvius, kad ateinančios kartos pasimestų ir nesusigaudytų, kas, kur ir kaip įvyko.

Įvykiai Kybartuose susiklostė panašiai kaip rašytojo Ramojaus knygoje: įvyko lenktynės... vieni ginkluoti kovos pistoletais skubėjo į Kybartus įvykdyti Dekanozovo ir Pozdniakovo įsakymą, perduotą per ministerį pirmininką A. Merkį, kiti skubėjo per žaliąją sieną į laisvę.

Laimėtojais išėjome: aš, A. Smetona, gen. štabo plk. ltn. Žukaitis, Čiuoderis ir Adomavičius. Tuo tarpu sukeistas vienas istorijos lapas, kaip paminėjo savo knygoje "Agonija", rašytojas J. Gliauda apie Veroną. "Giljotinos ašmenys pakrypo į kitą pusę", vos 30 minučių tarpe.

Kodėl "Delegacija" pavėlavo į Kybartus? Patikrinus iš spaudos išėjusius veikalus, dalyvių atsiminimus ir archyvinę medžiagą, "Delegacija" sugaišo su 9 p. pulko vadu gen. št. plk. Gaušu, perkalbant, kad pulkas nesipriešintų okupantui ir grįžtų į kareivines. Ką pulko vadas Gaušas ir įvykdė.

Kai rusų tankai riedėjo Kauno gatvėmis, 1940 m. birželio 15 d. popiete, nereikėjo būti dideliam išminčiui, ar pasikliauti Saliamono galva, kad nustačius gaires, kas mus laukia ir ko galime tikėtis iš okupanto. Vieni pareigūnai sąžiningai ėjo pareigas ir išlaikė duotą valstybei priesaiką, rizikavo viskuo. Kiti pabūgo dėl turimų šiltų vietų ir suabejojo.

Sustojus prie Br. Stasiulio atsiminimų, jo manymu, tuo laiku nieko ypatingo nebūtų įvykę Kybartuose, jeigu prezidentas būtų tuoj vykęs tiesiai į Vokietiją. Kyla dabar klausimas, kodėl prezidentas neatsiklausė Br. Stasiulio patarimo? Reikia daleisti, kad būtų atsiklausęs apskrities autoriteto, bet deja... Apskr. viršininkas Br. Stasiulis nesiteikė tuoj pat, 5 val. po pietų, atvykti į Kybartus, kad imtųsi iniciatyvos sudaryti, netik pritinkamą eskortą ir parodyti pagarbą, bet ir paruošti žmoniškas sąlygas prezidento kelionei į užsienį. Galima daleisti, tai tik prielaida, kad pamiršo einamąsias pareigas, kaip turėjo pasielgti tuo atveju, kai jo apskrityje lankosi ar sustoja poilsio respublikos prezidentas. Gero valdininko etiketas neleidžia svečiui nugarą atsukti.

Br. Stasiulis savo atsiminimuose visa tai nutyli. Įvykį Kybartuose ignoruoja ir dabar, 30-čiai metų praėjus.

Koks nevykęs porinimas: kodėl prezidentas gaišo Kybartuose?

Į tą klausimą atsako A. Merkelis. Jo knygoje, 587 psl. paaiškinta kodėl prezidentas sugaišo Kybartuose. Toliau Br. Stasiulis jau prisipažįsta, kad uždaręs sieną teisėtai pagal Konstitucijos "atatinkamą" paragrafą. Aš labai abejoju, ar toks paragrafas buvo įrašytas Konstitucijoje, uždaryti sieną savo teisėtam respublikos prezidentui ir pareigas tebeeinančiam Krašto Apsaugos minis-

trui. Šiuo klausimu turėtų pasisakyti Konstitucijos žinovai — teisininkai.

Toliau skaitome gerą atestaciją apie ats. karininką J. Tiknį, kaip prityrusį pasienietį. Klausimas, kodėl Br. Stasiulis nutyli įvykį prie pasienio barjero? Katras iš vyresniųjų taip griežtai davė įsakymą sargybiniams: "Šautuvus užtaisyk!"?

Kai skaitome Br. Stasiulio aprašymą prie barjero, atrodo, kad jis ten tuo metu buvo ir aktyviai dalyvavo. Tikrumoje, Br. Stasiulis tuo metu buvo Vilkaviškyje. Krašto Apsaugos ministras gen. K. Musteikis buvo ten vietoje, viską matė ir teisingai aprašė savo atsiminimuose. Tai katram gi tikėti: dalyviui, ar asmeniui, kuris įvykį tik iš kitų pasakojimų sužinojo?

Br. Stasiulio atpasakojimas apie brig. gen. K. Tallat-Kelpšą, liečiantis 9 p. pulką, neatitinka tiesai pagal laiką. Greičiau tas pasakojimas tiktų, jeigu įvykis būtų vykęs Vilkaviškio apskrities viršininko kabinete. O gal ten ir vyko?

Pabaigai noriu paaiškinti. Atsiminimų autorius užsigina, kad turėjęs su manimi tarnybinį pasikalbėjimą kas lietė respublikos prezidentą, jo palydovus, bei šeimą likusią prie pasienio. Kas galėtų patikėti, kad tuo kritišku momentu, kai vyko mūsų valstybės laidotuvės, kad mudu, apskrities viršininkas ir aš, pavaldinys, kuo ramiausiai vedėme pokalbį apie būsimą medžioklę, proferanso partijos sulošimą, ar atostogas?

Aprašydamas sienos perėjimą su prezidentu, jis pamini labai nevykusiai. Jieško po stalčius daugiau medžiagos, ar pamirštų pavardžių, neradęs — nurodo nežinomąjį ir tuo reikalą laiko baigtu. Br. Stasiulis padaro man pastabą, lygiai panašią kaip ir kpt. Ustinski vadovaujami tardytojai, kad padarė, tik iš priešingos pusės. Tardytojai, pirma iškoneveikė respublikos prezidentą A. Smetoną, o išgyrė Kauno delegaciją kaip protingą, tik nelaimei, pavėlinusią į Kybartus. Tardymo metu aš visai nesistebėjau dėl iš rusų tardytojo pusės padarytų man užmetimų, bet esu labai nuliūdęs, kad buvę mūsų valstybės vidurio ir pakraščių vairuotojai dar ir šiandien klaidžioja tamsybėse, nenori prisipažinti savo padarytų klaidų. Br. Stasiulis rikiuojasi į anų vyrų eiles ir kartu traukia ministerį pirmininką A. Merkį, apie kurį kalbant reikėtų būti truputį santūresniam ir nepamiršti, kad Kaune už jo nugaros jau stovėjo Pozdniakovo ir Dekanozovo sargai. Tuo tarpu Vilkaviškis - Kybartai dar tebebuvo laisvi.

Tuo ir baigiu, dėkodamas skaitytojams už kantrybę, Kario štabui už įdėtą darbą. Reiškiu pagarbą visiems, kurie mane užjautė anose dienose, šiapus ir anapus vandenyno.

K. K. Morkūnas
Cleveland, Ohio

ŽODIS, KITAS DĖL LIETUVOS KARIUOMENĖS NEPASIPRIEŠINIMO

Kiekvienas gyvis yra savos rūšies karys, o tuo labjau žmogus. Vieni iš gyvių aktyviai pasipriešina savo priešui, kovodami iki pat mirties, o kiti pasyviai, t.y. pasislėpdami, kad ir po lapu.

Žmogus yra aktyvus karys ir jis kovoja už savo šeimos, tautos ir valstybės egzistenciją.

Lietuvos kario kovų istorija yra labai sena ir permainingа, t.y., net nuo karaliaus Mindaugo laikų. Argi visas kovas lietuviai yra laimėję? Ar Did. kunigaikštis Vytautas nebuvo sudaręs sutarties net su savo priešais — Kryžiuočių ordenu?

Bet grįžkime prie šių laikų įvykių

Nors čekai savo laiku dešimteriopai buvo geriau už mus apsiginklavę ir vispusiškai geriau pasirengę kariavimui, bet pasidavė be šūvio, o taip pat ir Danija kapituliavo be jokios kovos.

Kodėl Lietuvos kariuomenė nebuvo paruošta priešintis?

a) Nuo 1919 metų su raud. Rusija mes neturėjome bendro rubežiaus.

b) Mes tik iš spaudos žinojome apie puikias sutartis tarp raud. Rusijos ir Lietuvos.

c) Mes niekad nesitikėjome, kad Lenkijos mocarstva taip greit žlugs ir mes sueisime į sąlytį su raud. Rusija.

d) Niekas iš mūsų nei nesapnavo tuomet apie Stalino-Hitlerio slaptą sutartį, kuri lietė Pabaltijo valstybes.

e) Muravjovo laikai jau buvo užuomarštyje ir niekas iš mūsų net neįsivaizdavo, kad taip staiga, paslapčiomis, būtų vykdomas toks barbariškas veiksmas; kitaip pasakius, mes nepažinojome raudonąją sistemą.

f) Kai vokiečiai Lietuvą spaudė ekonomiškai, kai atplėšė Klaipėdos kraštą ir kai iš niekur jokios paramos negalima buvo tikėtis, tai vienas kitas tuo metu net pasakydavo: a, ruskiai yra kvailesni už mus ir gal su jais bus lengviau susitarti ir pan. Pasitaikydavo net ir tokių balsų, kad mums reiktų ruskių prašyti paramos prieš vokiečius. Taip pat žinome, kad tuo metu jau veikė draugiškų ryšių su raud. Rusija skyrius Kaune, priešakyje su L. Gira, J. Paleckiu ir kt.

g) Gi, esant gan stiprioms raud. armijos įguloms Lietuvoje, tai betkoks pasipriešinimas būtų lygus savižudybei.

Kaikas net spaudoje tvirtina, kad reikėjo nors simboliškai pasipriešinti, kitaip pasakius, pliaukštelėti botagu per lietaus prilytą balutę.

Panašus pliaukštelėjimas jokios naudos Lietuvai nebūtų atnešęs, bet aukų būtų buvę daug, o greičiausiai, visa tuometinė Lietuvos kariuomenė, jei ne visa tauta, būtų atsidūrusi Sibiro vergų stovyklose, kaip kad vokiečiai, įtalai, japonai ir dauguma kitų karo belaisvių.

Kiti tvirtina, kad valstybės prezidentas pabėgdamas išdavė kraštą rusams.

Latvijos prezidentas K .Ulmanis ir Estijos prezidentas K. Pats, kažkokiais tai sumetimais, nepasitraukė į užsienį, bet buvo priversti pasirašyti savo valstybių įjungimą į raud. impeiją ir paskui abu dingo be žinios Sibiro tremtyje, ar NKVD rūsiuose.

A. Smetona pramatė šį reikalą ir išvengė parašo ant Lietuvos pakasynų dokumento.

Gi, J. Paleckio parašas ant šio dokumento yra visai bereikšmis, nes jis nebuvo tautos rinktas prezidentas, o tik ruskio okupanto paskirtas vienos nakties bėgyje.

Mes neturėjome Mannerheimo...

Taip, maršalo Mannerheimo gabumų, kaip kario, mes negalime paneigti. Bet Suomija gerai žinojo, kad anksčiau ar vėliau, raud. Rusija koncesijų iš jos pareikalaus ir jieškos laisvo išėjimo į did. vandenis. Bent 8-12 metų prieš II Pasaulinį karą, belgų ir vokiečių inžinieriams vadovaujant, suomiai labai atsidėję rengė įtvirtinimus raud. Rusijos pasieniais. Visų ginklų apšaudomi plotai buvo taip apskaičiuoti, kad nei musė negalėjo išlikti gyva, vandenys buvo gerai užminuoti, o Karelijos terenas sudarė geras sąlygas judriems pašliūžininkų daliniams. Tačiau, Suomija buvo priversta kapituliuoti prieš galingesnę karo techniką ir žmonių masę imperialistinės Rusijos pusėje.

Niekas neneigia Lietuvos savanorių nuopelnų, bet 1920 m. kautynių ruože: Augustavas - Seinai - Varėna - Eišiškės - Ašmena, kovojo vienas lietuvis prieš aštuonis lenkus ir vienas lietuvis raitelis prieš šešiolika lenkų raitelių. Panaši disproporcija buvo ir suomių-rusų kare.

Labai blogai padaryta, kad neita su vokiečiais Vilniaus atsiimti?

Lietuvos vyriausybė nenorėjo įvelti kraštą į did. kaimynų intrigas ir paskelbė neutralitetą.

Žygis į Vilnių, bent pačioje pradžioje Vokietijos-Lenkijos karo, būtų atnešęs daug aukų, nes tuo metu Vilniaus srityje lenkai turėjo stiprias jėgas ir buvo gerai pasiruošę kautynėms.

Kai Lenkija įsitikino Lietuvos neutralumu ir permetė savo pajėgas iš Vilniaus krašto į Suvalkų sritį, tai tuomet būtų išėję pagal tą pasakėčią, kai asilas įspyrė mirštančiam liūtui.

Bet jei tuo metu Lietuvos kariuomenė būtų nuskubėjusi ir būtų į Vilnių pirmiau ruskių įžengusi, tai ar būtų buvę išvengta Lietuvos okupacijos ir ar vokiečiai nebūtų pradėję Lietuvos kariuomenę stumdyti, kaip kad savo laiku jie pasielgė su italų ir kitų sąjungininkų daliniais?

Pasiskaitykime JAV diplomato — prof. F. D. Kohlerio knygą, kur yra pasakyta, kad Vokiečių-Lenkijos karui prasidėjus, W. Churchilis rašė JAV prezidentui D. Ruzveltui, kad visi, kurie tik eis kartu su Hitleriu — naciais — taps ir mūsų priešai.

Tad, jei Lietuvos vyriausybė būtų susidėjus su naciais, tai kažin kur mes šiandieną būtume? -al-

LVS RAMOVĖ
CENTRO VALDYBA

1971. 12. 10

KARIO Redaktoriui

Gerbiamas Pone Redaktoriau,

Prašau įdėti Karyje šį klaidos atitaisymą:

Š.m. KARIO Nr. 9 kronikos skyriuje, psl. 327-328, įdėtame LVS Čikagos skyriaus surengtos "Kultūrinės popietės KARIUI paremti" aprašyme paskutinės pastraipos galinis sakinys yra šitoks: "tik kažkodėl nesimatė jame Centro Valdybos".

LVS Ramovė Centro Valdybos pavestas šiuo pareiškiu, kad tai yra netiesa. Toje popietėje dalyvavo CV vicepirmininkas kultūros reikalams J. Švedas ir sekretorius E. Vengianskas, kuris, kaip ir aprašyme pažymėta, rodė ir filmą. Nejaugi aprašymo autorius G. Songinas jų nepažino ar nematė?! Neteisinga informacija mus nejungia, bet skaldo. Visi rūpinkimės, kad ateityje ji nebesikartotų.

Gili pagarba ir geriausi linkėjimai.

Jonas Švedas
CV vicepirmininkas
Kultūros reikalams

ANTRASIS PASAULIO LIETUVIŲ JAUNIMO KONGRESAS (II PLJK)

įvyks birželio 24 - liepos 16 d.d., t.y. ateinančią vasarą. Dalyvaus lietuviškojo jaunimo atstovai iš viso laisvojo pasaulio.

KONGRESO PROGRAMA:

1. *Parodos* — birželio 24 - liepos 4 d.d., Čikagos Lietuvių Jaunimo Centre.
2. *Kongreso atidarymas* — birželio 30 - liepos 4 d.d., Conrad Hilton viešb., Čikagoje.
3. *Studijų dienos* — liepos 4 - 8 d.d. Vieta dar neparinkta.
4. *Stovykla* — liepos 9 - 15 d.d., Romuvoje, Kanadoje.
5. *Kongreso uždarymas* — liepos 16 d., Toronte, Kanadoje.

Visų laisvojo pasaulio lietuvių pareiga paremti šį mūsų jaunimo sąskrydį visomis išgalėmis — moraliai ir materialiai. Siųskime savo prieauglį, kad susitiktų, susibendrautų ir išliktų lietuviais.

Jaunimo Kongreso Finansų komisijos pirm. dr. Juozas Kazickas (deš.) aiškina Kongreso paramos reikalą KARIO redaktoriui. Spaudos konferencija įvyko lapkričio 12 d. Yale Club patalpose, Manhattane. L. Vytuvio nuotr.

NETEKOME RAMOVĖNO

1971 m. spalio mėn. 24 d., St. Catharine, Ont., General Hospital atsiskyrė su šiuo pasauliu mūsų kolonijos narys Juozas Kavalėlis, o spalio 27 d. jo palaikai, po gedulingų pamaldų, buvo palaidoti vietos kapinėse.

Velioniui paskutinį patarnavimą suteikė, rožinį atkalbėjo ir į amžino poilsio vietą palydėjo, mūsų parapijos klebonas T. J. Liauba, OFM.

Prie kapo, velioniui Juozui buvo tartas paskutinis sudie, LB, Ramovės skyriaus, SLA 278 kuopos ir patikėtinių vardu.

Su velioniu atsisveikinti į laidotuvių namus, rožinio metu, o taip pat ir į amžino poilsio vietą palydėjo, beveik visa mūsų lietuvių kolonija. Laidotuvių namuose, ramovėnai ėjo garbės sargybą, o karstas buvo pridengtas tautine vėliava. Juozo karstą dengė taip pat LB, Ramovės skyr., SLA 278 kp. vainikai ir daug gražių gėlių puokščių.

Velionis J. Kavalėlis buvo gimęs 1903 m. lapkričio mėn. 1 d. Trumpalių k., Užupilio vals., Utenos apskr., ūkininkų šeimoje. Savo kilme ir būdu buvo tikras aukštaitis.

Karinę prievolę Juozas atliko 1?me DLK Radvilos gusarų pulke, kur baigė Mokomąjį eskadroną ir į atsargą išėjo j. psk. laipsniu.

Antrą kartą atslenkant į Lietuvą raudonajam marui, J. Kavalėlis, kaip ir dauguma kitų, pasitraukė į Vakarus. Nekurį laiką gyveno Anglijoje, o vėliau persikėlė Kanadon. Gyvendamas ilgus metus St. Catharine, Juozas nebuvo užsidaręs savame kiaute. Čia jis aktyviai veikė Niagara pusiasalio Ramovės skyriuje, eidamas kasininko pareigas, ilgus metus priklausė SLA 278 kp. ir retai kada būdavo be kokių nors visuomeninių pareigų.

Sk. Inf.

Mielam prieteliui, leitenantui

ANTANUI VILĖNIŠKIUI

mirus, jo žmonai Onutei, giminėms ir artimiesiems reiškiame gilią užuojautą ir kartu liūdime

PLP Karo Mokyklos ats. jaun. leitenantų Kursų Karininkų laida

---

PADĖKA

Kaip jau kelinti metai iš eilės, taip ir šįmet, spalio mėn. 24 d., sekmadienį, Čikagoje, Jaunimo Centre buvo surengta žurnalui Karys *paremti pobūvis-kavutė. Gautas pelnas 502.32 dol. pasiųstas* Kario *administratoriui. Sutelkti šią paramą pasisekė įdėto triūso, tiek ramovėnų tiek ir birutininkių, o taip pat parodyto nuoširdumo skiriant auką ir nevieno* Kario *skaitytojo, ar jo rėmėjo dėka.*

Aš, kaip Kario *atstovas Čikagoje ir Illinois valstijoje, tariu didelį ačiū Čikagos ramovėnams ir birutininkėms už šios tradicinės žurnalui* Karys *paremti kavutės suruošimą. Tariu didelį ačiū Jaunimo Centro direktoriui kun. J. Borevičiui už salės užleidimą, pačios kavutės globojimą ir parodytą rūpestį. Didelis, didelis ačiū dail. Ant. Rūkštelei už loterijai dovanotą paveikslą. Ačiū p. P. Rumšai — Grocery & Meat Market, netik padariusiam nuolaidą už maisto produktus, bet ir skyrusiam* Kariui *paremti stambesnę piniginę auką. Tariu ačiū visiems, visiems, kurie remdami* Karį *įsigijo jiems pasiųstus laimės bilietukus ir už juos atsilygino, o ypatingas ačiū tenka tiems, kurie pagal savo išgalę pridėjo ir auką, t.y.: K. Aižinui, M. Augučiui, L. Balzarui, J. Bartkui, Kazei Brazas, S. Budėjui, P. Dambrauskui, P. Dirkiui, Br. Drangeliui, M. Galeckui, V. J. Grickett, K. Jakštui, J. Kacilauskui, K. Kieliui, St. Kruveliui, Vyt. Lapėnui, J. Liorentui, A. Malinauskui, G. Mališauskui, St. Martinkui, Matildai Melienei, V. Mickeliūnui, L. Pabrėžai, T. Paparčiui, Aug. Pociui, J. Rapšiui, M. Rėklaičiui, Alb. Stakėnui, J. Šležui, J. Švedui, Alb. Tamošiūnui, J. Truškūnui, Kęst. J. Truškūnui, O. Vyšniauskienei, dr. L. Zibui ir Pr. Žitkui. Ačiū visiems kavutės svečiams gausiai aukojusiems prie įėjimo ir parėmusiems kitus paramos telkimus. Didžiausias mano ačiū tenka ramovėnui Leknickui už kavutei maisto bei gėrimų parūpinimą ir pristatymą, o taip pat už visus techniškus kavutės paruošimus bei rūpesčius. Žinoma, didelis ačiū ir kol. Edm. Vengianskui už parodytą filmą "Lietuvos karys Tėvynės laisvės sargyboje". Ačiū Margučiui, Sophie Barcus Radio, Lietuvių Radio Forumui bei dienraščiams Draugui ir Naujienoms už kavutės garsinimą. Ačiū visiems, visiems, kurių kad ir menkutis prisidėjimas prie šios paramos sutelkimo, mūsų* Kariui *sumažino finansinius rūpesčius ir tuo palengvino* Kario *štabo darbą.*

Siųsdami Kariui *šią paramą visi Čikagos ir Illinois valstijos* Kario *skaitytojai ir rėmėjai dėkojame redaktoriui p. Z. Raulinaičiui už žurnalo redagavimą, p. L. Bileriui už jo administravimą ir visam* Kario *štabui už talką.*

Su gilia pagarba

G. J. Stankūnas
Kario *atstovas Čikagoje*

Jungiame savo nuoširdžią padėką visiems prisidėjusiems ir parėmusiems Karį, *parengimą ruošiant, jame dalyvaujant ir aukojant. Ypatinga mūsų padėka priklauso* Kario *Atstovui Čikagoje ir Illinois valstijoje G. J. Stankūnui.*

Kario štabas

Kaina 2.-

AUDRA VIRŠ VILNIAUS

(atkelta iš 342 psl.)

kuis pagal sovietų įsakymą turėjo vengti "demonstratyvaus" žygio per miestą. Tačiau, priemiesčiai nesigailėjo kareiviams gėlių. Kelias, kuris vedė per sudegintą Antakalnį ir Krwawe Koło (Kruvinasis Ratas) per eilę vergovės metų buvo pirmas ir paskutinis kelias, kur plevėsavo lenkų (okupantų. Red.) vėliavos.

AK dalinių, tiek iš Vilniaus įgulos, tiek iš partizanų brigadų, sutelkimas vyko Taboriškių-Turgelių rajone. Didžiuliai plotai buvo užplūdyti kariuomenės. Batalionai ir kuopos stovėjo kaimuose, laukdami įsakymų ir ilsėdamiesi. Pagaliau, atėjo įsakymai. Naktį iš 16 į 17-ją buvo paskelbtas aliarmas ir žygis Rūdininkų Girios link. Įvyko tai, ko daugelis slapta bijojo. AK apygardos vadas, generolas "Wilk" (Vilkas), kartu su štabu, buvo klastingai suimtas per "pasitarimą" su sovietų vadovybe. Prieš dienai išauštant, daugumas lenkų dalinių buvo apsupti raudonosios armijos šarvuočių. Likusieji, lėktuvų sekami, stengėsi paspukti į girias. Apie 7,000 lenkų kareivių buvo rusų nuginkluoti ir internuoti Medininkuose. Eiliniai ir puskarininkiai vėliau buvo išvežti į Kalūgą, o daugiau kaip 70 karininkų su "Wilku" priešakyje buvo išsiųsti nežinoma kryptimi.

Naujai paskirtasis Naugarduko apygardos AK vadas, pulkininkas "Kotwicz" taip pranešė į Londoną: "Internuotųjų laikysena iki galo nepalaužiama. Į bet kokią agitaciją už Berlingo armiją (sovietinė lenkų kariuomenė. Red.) buvo atsakoma švilpimu ir vienbalsiu reikalavimu: "Mes norim Wilko!"

Išsigelbėjusių dalinių tikslas buvo pasiekti didžiuosius Augustavo ir Rūdininkų girių kompleksus, o iš ten vėliau žygiuoti į Lenkijos centrą (t.y. į savo tėvynę. Red.) ir vokiečių užfrontėje susijungti su AK dauguma. Nepavyko tuos planus įvykdyti. Baigėsi tuo, kad po ilgesnių ar trumpesnių klaidžiojimų kariai užkasinėjo ginklus ir įsijungė į konspiracinį tinklą. Tik neskaitlingiems laimingiesiems tepavyko pasiekti Varšuvą.

Vilniaus 1944 m. liepos mėnuo savo epilogą išgyveno kelis metus vėliau, kai iš Rusijos pradėjo grįžti po amnestijos paleisti AK kariai. Iš daugiau kaip 7,000 — grįžo tik pusė. Daug Stasiukų ir Antukų, daug bernelių iš Antakalnio, Žvėryno, Kolonijos ar Vilnelės sudėjo savo kaulus šalia Sibiro tremtinių kapų toje prakeiktoje žemėje, tame nedovanotinų nusikaltimų krašte. **V. č.**

Versta iš "Tydzien Polski", p. 9
1971 m. liepos 24 d.

Teisingai, reikia siekti už Balstogės!

Pritariu trumpam, drūtam ramovėno Petro Juotkos (iš Australijos), laiškeliui, paskelbtam "Kario" nr. 8, 1971. Ten rašo, jei dabar reikėtų kovoti dėl nepriklausomos Lietuvos, tai tą kovą vestume, ne prie Ašmenos, bet už Balstogės ir Augustavo.

Teisingai galvojama. Nereikia bijotis siekti savo žemių. Bailieji išmiršta, jų net kapai sunaikinami. Pasaulyje vyksta atranka ne tik augalų, paukščių, žuvų, gyvulių, bet ir žmonių, tautų gyvenime. Nesugebantieji išsilaikyti, nekovojantieji būna stipresnių nustumiami ir sunaikinami. Jei norime išlikti kaip tauta, turime kovoti, kovoti visur ir visada. Mes juk svetimo nesiekiam, bet nedrįskime savo atsižadėti. Balstogė yra lietuvių tautos žemėse, kaip ir Elbingas.

Nepasiduokime svetimųjų melagingiems įkalbėjimams, kad mūsų (lietuvių) žemės baigiasi tenai, kur tik dabar lietuviškai kalbama.

Algirdas Gustaitis,
Los Angeles, Calif.

TEISĖ Į LAISVĘ

Mūsų bendradarbis Kanadoje, J. Skardis atsiuntė sekančią iškarpą iš TIME (1971-VI-28), skaitytojų laiškų skyriaus:

Nustokite verkšlenę dėl Čekoslovakijos laisvės (ir taip labai ribotos) užgniaužimo (1968 m. birželio 7 d.). Čekų kariuomenė, 135,000 vyrų stiprumo, galėjo stoti kovon, bent laikinai sulaikydama rusus prie Pragos. Yra visiškai tikra, kad net ribotas čekų pasipriešinmias ginklu būtų iššaukęs visuotiną sukilimą visoje Rytų Europoje. Rusų okupacija tada, tiekimo, psichologiniu ir ekonominiu atžvilgiais, būtų buvusi neįmanoma. Čekai (arba Dubčekas) praleido progą išnaudoti istorinį momentą ir tuo pasmerkė visą Rytų Europą nuolatinei tironijai.

Tie, kurie nekovoja dėl savo žemės ir laisvės, nustoja teisės į žemę ir į laisvę ir tuo pačiu į pasaulio užuojautą.

[pas.] Peter H. Peel
Los Angeles

•

Pasaulinis ryškus bruožas išlikęs po I Pasaulinio karo yra hebrajų rasės politinės įtakos iškilimas, baisios piniginės galios remiamas, galios, kuri jau senai buvo slapta naudojama.

— Lordas Sydenham of Combe
"The 19th Century & After, London

Lietuvių evangelikų Spaudos Centras išleido Z. Byčinsko istoriniai biografinę studiją "Jonas Husas". Šį ukrainietiškai parašytą veikalą Mykolas Plepys išvertė į lietuvių kalbą. Spaudos Centras nori supažindinti savo tautiečius su XV a. žymiu mokslininku ir reformacijos pradininku J. Husu, priminti, kiek jis darė įtakos vėlesniems religiniams ir socialiniams sąjūdžiams. Ekumeninėje veikloje pasižymėjęs kun. P. Dilys veikalo įžangoje plačiai išdėsto knygos reikšmę mums lietuviams tremtyje ir tėvynėje.

Jonas Husas asmeniškai sveikino Vytautą D. Žalgirio mūšio laimėjimu 1410 m., palaikė artimus ryšius, iš kurių išsivystė ir politinis bendradarbiavimas su Čekija. Huso draugas Jeronimas iš Pragos 1413 m. lankėsi Vytauto dvare. Tur būt, ta proga buvo aptarti Vytauto didi užsimojimai tuomet statyti dvasinį tiltą tarp Rytų ir Vakarų Europos bažnyčių ir kultūrų. Ekumeniniai bandymai dabar kartojasi, kad ir kita forma.

Knyga 214 puslapių, kaina $3.00. Leidžia Lietuvių Evangelikų Spaudos Lentras, 656 W. 35th Street, Chicago, Ill. 60616.

— — —

$502.32:
LVS "Ramovė" Čikagos skyrius
$10.00:
P. Karosas, New Britain, Conn.
$7.00:
Ant., Mikoliūnas, Cleveland, Ohio
$6.00:
Marija Dalinkevičius, Phila., Pa.
K. Morkūnas, Cleveland, Ohio
-4.00:
V. Misiūnas, Elizabeth, N.J.
Jz. Stalioraitis, Toronto, Canada
$2.00:
J. Andrašūnas, Los Angeles, Calif.
Rap. Duda, Baltimore, Md.
A. Kenstavičius, Hope, Canada
P. Keturka, Lasalle, Canada
Vl. Kiaunė, Easton, Pa.
Vyt. Kiaupa, Toronto, Canada
P. Matekūnas, Richmond Hill, N.Y.
J. Matiukas, Woodhaven, N.Y.
J. Mikolaitis, Westwood, N.J.
V. Stankauskas, Cleveland, Ohio
Jz. Šlapelis, Euclid, Ohio
V. Štreitas, Scarboro, Canada
L. Tamošaitis, Woodhaven, N.Y.
Pov. Tyla, Foxboro, Mass.
Vl. Žibas, Paterson, N.J.
J. Žukas, Baltimore, Md.
$1.12:
P. Juotka, Semaphore, Australia
$1.00:
J. Bielskis, Rockford, Ill.
J. Skardis, S.S. Marie, Canada
Ed. Skopas, Cicero, Ill.

"Karys" širdingai dėkoja aukotojams!

Skaitytojų žiniai

Plk. K. Škirpos studija 5 D.L.K.KĘSTUČIO PULKO KOVOS TIES SEINAIS 1920 METAIS yra atspausta atskira knygute, 124 psl. Autorius studiją peržiūrėjo, atitaisė netikslumus ir KARYS patiekia ją skaitytojams kaip dokumentą įamžinantį mūsų kovų dėl nepriklausomybės vieną iš sunkiausių laikotarpių. *Kaina $3.00.*

GRAŽESNIS IR PUNKTUALESNIS KARYS 1972 METAIS

Sekančiais metais KARYS bus spausdinamas nauju, moderniu būdu — ofsetu. Tobūlesnė spausdinimo technika pakels ir mūsų žurnalo kokybę formos atžvilgiu. Tekstas bus ryškesnis ir lengviau skaitomas, iliustracijos bus aiškesnės. Spausdinimas žada būti gerokai greitesnis, taigi KARYS pasirodys punktualiau kaip ligi šiol.

Nauja technika, kuri yra augštesnio lygio už senąją, tačiau, reikalauja ir tobūlesnio paruošiamojo darbo. Bus pareikalauta didesnių pastangų iš redakcinio personalo ir iš mūsų bendradarbių. Kadangi straipsnių rinkimas nauju būdu žada būti daug greitesnis, todėl ranka rašyti straipsniai ir žinios, net ir aiškaus rankraščio, nebebus spaustuvei patiekiami, nes jų rinkimas sulėtintų spaudos procesą. Redakcija, neturėdama nei pakankamos pagalbos, nei priemonių, galės mašinraščiu perrašinėti tik kaikuriuos straipsnius, bet jokiu būdu ne visus atsiunčiamus.

Štai, čia yra reikalinga mūsų malonių bendradarbių talka. Visi, KARIUI siunčiami straipsniai ir žinios turi būti rašyti mašinraščiu, vienoje lapo pusėje, paliekant 2-3 colių pakraštį lapo kairėje. Rašyti dvigubais tarpais tarp eilučių.

Malonių bendradarbių dėmesys šiam mūsų prašymui, daug padės mums leidžiant gražesnį ir punktualesnį žurnalą.

Redakcija

Vairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.